

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1957

ANDRA KAMMAREN

Nr 14

24—26 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 24 april fm.

	Sid.
Minnesord över avliden ledamot av kammaren	5
Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar	6
Säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.	15
Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten	23
Översyn av gällande abortindikationer	24
Interpellation av herr Nilsson i Bästekille ang. tillämpningen av förordningen om avgift vid investering i motorfordon	39

Onsdagen den 24 april em.

Översyn av gällande abortindikationer (Forts.)	40
Föreskrifter om formell kompetens för kommunala revisorer	59
Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel:	
Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.	61
Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.	75
Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp	78
Statens bilinspektion: Avlöningar	82
Statens trafiksäkerhetsråd m. m.	84
Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning	86
Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser . . .	87
Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	89

Fredagen den 26 april

Inbjudan till Finlands enkammarriksdags 50-årsjubileum	94
Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar	95

	Sid.
Ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering	109
Åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn .	112
Interpellationer av:	
herr Hamrin i Kalmar ang. upprustningen av de allmänna vägarna i samband med beslut om järnvägsnedläggande	115
herr Agerberg ang. förbättring av Härjedalens kommunikationer .	116
herr Eliasson i Stockholm ang. allmän reglering inom administra- tionen till förhindrande av olämpliga påtryckningar och under- handsdirektiv m. m.	117

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 april fm.

<i>Statsutskottets</i> memorial nr 79, ang. personalvårdsverksamhet m. m. (gemensam votering)	5
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 70, om likställighet i princip mellan pen- sionärer vid av staten övertagna enskilda järnvågar och motsvar- ande pensionärer vid statens järnvägar	6
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 11, om säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.	15
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 74, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet)	22
— nr 75, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (handelsdeparte- mentet)	22
— nr 76, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikde- partementet)	22
— nr 77, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (kommunikations- departementet)	23
— nr 78, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II (finansdepartemen- tet)	24

Onsdagen den 24 april em.

<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 14, om översyn av gällande abort- indikationer	24
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. föreskrifter om formell kompetens för kommunala revisorer	59
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 6, rörande utgifter under sjätte huvud- titeln (kommunikationsdepartementet)	61

Fredagen den 26 april

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 71, ang. inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik	95
— nr 72, ang. anslag till statens rättskemiska laboratorium m. m. .	95
— nr 73, ang. anslag till epileptikervården m. m.	95

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 36, om rätt till skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar	95
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 15, ang. dispensmöjlighet för erhållande av trafikort trots nedsatt fysisk lämplighet	109
— nr 16, om ändring av bestämmelserna rörande den yrkesmässiga beställningstrafiken	109
— nr 17, ang. förbud mot utskjutande dekoration å bilarnas fronter	109
— nr 18, ang. ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering	109
— nr 19, ang. ändringar i lagen om socialhjälp	112
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 22, om utredning ang. gasberedskapen	112
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 17, om åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn	112
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. reglering av priserna på fisk m. m.	115
— nr 15, ang. anslag till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Undersökningar inom sötvattenslaboratoriet samt Fiskeriintendenter m. m.	115
— nr 16, om anslag till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar och Omkostnader	115
— nr 17, rörande anslag till stipendier	115

Onsdagen den 24 april

Kl. 14.00

§ 1

Minnesord över avlidnen ledamot av kammaren

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord:

Det meddelande, som nådde oss under påskhelgen om statsrådet Sture Henrikssons bortgång, har fyllt oss alla med djup förstämning. Trots sin ungdom och den relativt korta tid av något mer än åtta år Henriksson tillhörde denna kammare, hade han tillvunnit sig allas aktning för sin obestriddliga kunskighet på de områden där han verkade och för den skicklighet varmed han framförde sina meningar.

Han tillhörde bevillningsutskottet och var även livligt verksam i utredningsarbete i beskattningsfrågor, senast som ordförande i kommittén rörande den indirekta beskattningen. Från sin verksamhet inom den fackliga rörelsen förde han också med sig till arbetet i riksdagen en stor erfarenhet rörande arbetsmarknadens problem. Som statsråd framträdde han i kammaren endast vid ett tillfälle.

Jag är förvissad om att vi alla känner det som en förlust att denne unge, högt begåvade man för alltid lämnat vår krets och därmed det arbete i samhällets tjänst, som han var så väl rustad för. I stark medkänsla med den bortgångnes anhöriga lyser vi frid över Sture Henrikssons minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 79

föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 27 och II: 44, till *Personalvårdsverksamhet m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 277 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 27 och II: 44, till *Personalvårdsverksamhet m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisat ett reservationsanslag av 327 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 82 Ja och 119 Nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 73 Ja och 57 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller 82 Ja och 119 Nej, sammanräkningen visade 155 Ja och 176 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

§ 3

Justerades protokollen för den 9, den 10, den 11, den 12 och den 13 innevarande april.

§ 4

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg och ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed intygas att riksdagsman Eric Nilsson, Svalöv, på grund av sjukdom (njursten) är förhindrad deltaga i Riksdagens arbete under några dagar framåt. Svalöv den 23/4 1957

Göran Bergström
Provinsiälläkare

Länslasarettet i Falköping

Härmed intygas, att Einar Karl Sigfrid Setterberg, f. 10/2 1904, på grund av sjukdom är oförmögen till arbete fr. o. m. 23/4 1957 och tills vidare.

Med. avd. den 20/4 1957

H. Wahlund
t. f. las.läk.

Till Riksdagens andra kammare

Med anledning av resa till Tyskland på offentligt uppdrag anhåller under-tecknad om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 24/4 t. o. m. 27/4.

Stockholm den 23 april 1957

Sam Norup

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar Nilsson i Svalöv och Setterberg från och med gårdagen tills vidare samt herr Norup under tiden den 24—27 innevarande månad.

Herr talmannen anmälde, att herr Jansson i Kalix meddelat att han på grund av trafik hinder blivit förhindrad att inställa sig till kammarens plenum denna dag.

§ 5

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bor-

det vilande proposition nr 172, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

§ 6

Föredrogs och remitterades till bankoutskottet den på kammarens bord liggande motionen nr 641, av herr *Stenberg m. fl.*

§ 7

Föredrogs, men bordlades åter första lagutskottets utlåtande nr 17 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 14—17.

§ 8

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 70, i anledning av väckta motioner om likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hesselbom m. fl.* (I: 41) och den andra inom andra kammaren av herr *Andreasson m. fl.* (II: 38), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till 1958 års riksdag om likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 41 och II: 38 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Karl Andersson, Hesselbom, Sunne, Thapper och Ståhl, fröken Elmén* samt herrar *Andreasson* och *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 41 och II: 38, i skrivelse till

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till 1958 års riksdag om likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr ANDREASSON (s):

Herr talman! Föreliggande ärende är en gammal bekant. Motionärerna har här yrkat på en utredning med förslag till 1958 års riksdag, innebärande likhet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar. Motiveringen för detta är att utfallet efter 1939 års principbeslut för de enskilda pensionärerna blivit olika, alltefter vilket år de här berörda järnvägsföretagen förstatligats.

Utskottet har, inte minst av kostnads-skäl, då den årliga utgiften beräknas till 3,4 miljoner kronor, avstyrkt motionen. Härvid bör dock uppmärksammas, att de ifrågavarande pensionärernas ålder i allmänhet är 75 år och däröver, vilket innebär, att denna summa mycket snabbt kommer att reduceras.

Göteborgs stad begärde vid de förhandlingar, som fördes om statsövertagandet av Bergslagernas järnvägar, att dennas befattningshavare skulle erhålla full statspension. Någon erinran mot denna begäran gjordes inte av statsmakterna. Man kanske kan anmärka, att pensionen borde ha ordnats redan före förstatligandet. Däremot kan anföras, att Göteborgs stad också hos dåvarande BJ hemställt om detta men fått beskedet, att frågan beräknades bli löst vid statsövertagandet. Så har emellertid inte skett, och detta är anledningen till att den motion väckts, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Häri instämde herr *Lundqvist* (s).

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Frågan om att ge samma pension åt f. d. befattningshavare vid övertagna enskilda järnvägar som åt statens egna pensionärer har ju, såsom föregående talare nämnde, flera gånger tidigare förts inför riksdagen. Vid ett par tillfällen — senast i fjol — har motionsyrkandet vunnit andra kammarens bifall men på grund av första kammarens ställningstagande fallit. Nu har vi frågan här på nytt. Liksom vid tidigare tillfällen frågan varit uppe anser jag det vara skäligt att medge enskilda järnvägars pensionärer likställighet med statens järnvägars. De får nu bara 80 procent av statspensionerna.

De under en viss period nästan på löpande band övertagna enskilda järnvägarna var av mycket olika beskaffenhet. Somliga hade en dålig ekonomisk ställning och var inrangerade i en lägre grupp. Andra var bättre rustade och några — däribland Bergslagernas järnvägar — kunde gott jämföras med SJ. Vid övertagandet fick befattningshavarna statens löner och erhöll så gott som genomgående — det skall gärna erkännas — en löneflyftning. De som pensionerades efter nämnda tidpunkt fick också statens pension, men de som frånträtt tjänsten bara helt kort tid före övertagandet fick behålla sin gamla grundpension.

Nu säger man, att sådana tröskelproblem ofta uppstår, och det kan vara sant, men här gäller det dock befattningshavare, som kanske under 30 å 40 år gått sida vid sida i samma tjänst. Ingen påstår, att staten har juridisk skyldighet att utbetala samma pension, men vore det inte skäligt och rimligt? Därtill kommer att vid övertagandet överlämnades pensionsfonder från de banor som hade egna sådana. Så småningom kom hela de enskilda järnvägarernas pensionskassa på 168 miljoner kronor i statens hand. BJ hade på sin tid 46 miljoner kronor i sin fond.

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

Vad Bergslagens järnvägar beträffar har dess pensionärer vid olika tillfällen framhållit, att de icke anser sig ha blivit rättvist behandlade. När deras uppgifter inte stämmer med järnvägsstyrelsens beror det på att den senare strikt följer den träffade överenskommelsen, vilken baserades på 1946 års pensioner, medan pensionärerna anser, att åtminstone de år 1947 utbetalade tillfälliga bidragen bort medräknas. Övertagandet skedde ju år 1948.

Angående 1947 års gratifikationer gav vid förhandlingarna dåvarande verkställande direktören Simonsson enligt protokollet följande upplysning:

»Aprilbidraget ägde samband med de då pågående löneförhandlingarna med personalen. BJ:s styrelse hade då uppvaktats av Järnvägsmannaförbundets ombudsmän, vilka förklarat att hänsyn måste tagas till pensionärernas behov av högre tillägg, såvida löneförhandlingarna skulle gå i lås. Överenskommelse träffades vid bordet och detta skedde i full överensstämmelse med förstatligandeberedningens direktiv.»

Så långt dåvarande verkställande direktörens yttrande.

Det gäller ju här en grupp gamla pensionärer på 70—80 år, och gruppen blir mindre för varje år. Skall dessa gamla få någon nytta av likställigheten, får det inte dröja alltför länge med ett beslut därom.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, vilken begär en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsamt utredning och förslag till nästa års riksdag om principiell likställighet mellan de pensionärer som det här gäller.

I detta anförande instämde herrar *Gustafson* i Göteborg (fp) och *Königson* (fp).

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Den fråga som kammaren här har att ta ställning till är, så-

som herr Andreasson påpekat, en gammal bekant. Riksdagen har inte mindre än fyra gånger tidigare haft detta ärende till behandling, och vid varje tillfälle har man, såsom även i år skett, från motionärernas och reservanternas sida gjort gällande att det skulle vara ett rättvisekrav att frågan bringades till en för berörda parter godtagbar lösning.

Men när det år 1948 träffades överenskommelse om övertagande från statens sida av Bergslagens järnvägar, bringades ju frågan till en då i varje fall för parterna godtagbar lösning. Riksdagen godkände avtalet om statens övertagande av Bergslagens järnvägar, och i avtalet ingick som en integrerad del frågan om en pensionsreglering för de hos Bergslagens järnvägar tidigare anställda befattningshavarna. Enligt denna uppgörelse erhöll de, som avgått ur tjänst före statens övertagande av Bergslagens järnvägar, 80 procent av motsvarande statliga pension, vilket innebar en betydande förbättring av tidigare utgående pensionsförmåner. Man hade i Bergslagens järnvägar en kassapension som i stationskarlsgruppen utgick med 1 848 kronor per år. Denna pension höjdes vid övertagandet med 1 116 kronor till 2 964 kronor per år. Jag vill vidare erinra om att för befattningshavarna vid andra av staten övertagna järnvägar var förbättringen ännu mer markant. I något av de enskilda företag, som övertogs av staten, utgjorde pensionen endast 924 kronor per år och i andra företag 1 470 kronor. Pensionsregleringen år 1948 innebar alltså i vissa fall en fördubbling och i andra fall t. o. m. en fyrdubbling av tidigare utgående pensioner.

Detta är, herr talman, några synpunkter på själva sakfrågan vid sidan av det allmänna känslotänkande som i år såväl som tidigare tycks mig i hög grad präglad behandlingen av detta ärende. Jag har velat begagna tillfället att slå fast

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

att de här berörda befattningshavarna har fått en bättre pension än de skulle ha erhållit, om inte företaget övertagits av staten.

Man talar om den stora orättvisa som drabbat dessa pensionärer. Vari består då denna orättvisa? Ja, man har både tidigare och i år pekat på det förhållandet, att principbeslutet om statens övertagande av de enskilda järnvägarna träffades år 1939, medan det i varje fall för Bergslagens järnvägars del dröjde till år 1948 innan övertagandet faktiskt verkställdes. Det är för mig något oklart vad man från pensionärernas och motionärernas sida åsyftar med denna hänvisning till beslutet av år 1939. Vill man göra gällande att pensionsregleringen borde ha fått retroaktiv verkan från 1939, eller menar man att enda anledningen till statsövertagandet av de enskilda järnvägarna skulle vara att förbättra pensionerna för de anställda? Det finns ju fortfarande enskilda järnvägar som inte har övertagits av staten. Skulle det också för deras befattningshavare ske en retroaktiv förbättring från år 1939? Eller vad menar man över huvud taget med detta tal om orättvisa?

Jag vill anföra ytterligare några fakta. Överenskommelsen av år 1948 innebär att 1946 års förmåner skulle bilda utgångspunkt för pensionsregleringen, och denna utgångspunkt godkändes av den berörda gruppens organisation, Svenska järnvägsmannaförbundet. Det är denna utgångspunkt som motionärerna och pensionärerna nu inte vill godta. Man vill vid en jämförelse med de statliga pensionerna även räkna med de extra tillägg av ren gratifikationskaraktär som bolagsstyrelsen i Bergslagens järnvägar beslutade om i mars månad 1947, alltså efter det att avtalet med staten om ett övertagande var klart.

Jag skulle i detta sammanhang vilja fråga den föregående ärade talaren, herr Nelander, om det överensstämmer med

hans och hans partis principiella uppfattning, att det i efterhand bör från statens sida ske en reglering av dessa pensioner, när det tidigare träffats en frivillig överenskommelse mellan Järnvägsmannaförbundet och staten om pensionernas höjd. Man har ju från det håll herr Nelander företräder givit sin anslutning till den s. k. frivilliglinjen i den allmänna pensionsfrågan, och i detta fall har det faktiskt träffats en frivillig överenskommelse om pensioner för dessa grupper.

Låt mig vidare, herr talman, erinra om vad järnvägsstyrelsen i ett yttrande av den 14 mars 1948 säger angående förfaringssättet från den tidigare bolagsstyrelsens sida, när man efter den tidpunkt, då överenskommelse träffats med staten om ett övertagande, beslutat om extra tillägg på pensionerna: »Vad beträffar tillgodoräkandet av den s. k. marsgåvan, vill styrelsen endast framhålla det egendomliga i att den förutvarande bolagsstyrelsens frikostighet mot pensionärerna kommit till uttryck först efter sedan det blivit klart, att följderna därav skulle drabba staten. Det förefaller högst anmärkningsvärt, att sedan avtal om statsförvärv träffats den 2 mars 1947, ordföranden och verkställande direktören i GDG kunde anse sig ha befogenhet att följande dag med personalrepresentanter överenskomma om en utbetalning, som skulle drabba staten, och sedermera — trots i § 4 av dessa avtal från säljaresidan lämnad garanti — järnvägsstyrelsen ovetande åstadkomma bindande beslut därom.

Det är ju alltid lätt förorda en utgift, som man vet skall drabba andra än de egna huvudmännen. I beaktande av dels omständigheten, att dyrtidstillägget för första kvartalet beslutades först efter det avtalet med staten träffats, trots att bolagsstyrelsen säkerligen haft tillfälle ordna därmed förut, dels den mycket avsevärda försämring i BJ:s ekonomiska läge, som inträffat under

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

år 1947, känner sig järnvägsstyrelsen följaktligen icke övertygad av påståendet, att om den förutvarande bolagsstyrelsen fungerat under hela 1947, med andra ord om statsförvärvet uppskjutits tills vidare, dyrtidstillägg åt pensionärerna med all säkerhet skulle ha beviljats även för tredje kvartalet 1947. Då man beträffande frågan vad som skulle ha hänt, om utvecklingen tagit en annan riktning, aldrig kan komma längre än till lösa förmodanden, synes den av pensionsutredningen förordade begränsningen till vad som inträffat före statsavtalets träffande vara välbetänkt.»

Detta är, enligt mitt förmenande, belysande för hur man tycker sig kunna handla då man inte själv behöver ta konsekvenserna av sitt handlande.

Låt mig ytterligare, herr talman, peka på att riksdagen år 1948 särskilt underströk att några rättsliga förpliktelser gentemot de pensionärer som avgått före statsövertagandet samt deras efterlevande över huvud taget inte åvilade staten. Man betecknade i stället pensionsregleringen som ett statligt inskrifande av humanitära bevekelsegrunder.

Sedan kommer jag till frågan om kostnaderna. Herr Andreasson försökte här göra gällande, att denna grupp pensionärer är i mycket snabbt avtagande, varför kostnaderna vid ett bifall till motionen mycket snabbt skulle reduceras. Låt mig erinra om att vid den beräkning av kostnaderna som järnvägsstyrelsen år 1953 gjorde, kostnaderna uppgick till 3,6 miljoner kronor. Vid en förnyad beräkning finner man att siffran i år är 3,4 miljoner kronor, således en minskning med 200 000 kronor. Detta innebär en minskning på 50 000 kronor om året, en reducering som icke skett i den hastiga takt som herr Andreasson vill göra gällande.

Till detta kommer något som enligt mitt sätt att se är det allvarligaste vid ett bifall till det föreliggande motionsyrkandet. Man kan inte komma ifrån,

att ett sådant bifall måste få konsekvenser på andra områden. Vi har exempelvis de av staten övertagna enskilda bil- och busslinjerna. Där har man en pensionsreglering av ungefär samma innebörd. Vi har vidare de inom vägväsendet före förstatligandet anställda. Även dessa har en pensionsreglering som avviker från den som gäller för statsanställda pensionärer. Dessutom har vi alla de befattningshavare för vilka tjänsten genom en tjänsteförteckningsrevision flyttats upp i högre lönegrad. I alla dessa fall kan man givetvis med samma skäl åberopa rättvisesynpunkter och kräva jämställdhet med de statliga pensionärerna.

För min del vill jag uttala en varning för att här fatta ett beslut som kan komma att medföra konsekvenser i en omfattning som nu är svår att överblicka. Med hänvisning till vad jag här anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr ANDREASSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafsson i Stockholm erinrade om att vid statsövertagandet 1948 hade träffats en överenskommelse som innebar, att dessa pensionärer i princip fick 80 procent av den summa som utgick till statspensionärerna. Detta är riktigt. Jag vill dock erinra herr Gustafsson om att Järnvägsmannaförbundet, som förde dessa pensionärens talan, framförde krav på att dessa pensionärer skulle få samma pension som utgick till motsvarande pensionärer vid SJ. Detta lyckades man emellertid icke få igenom, utan man kom till det nuvarande läget.

Som gammal fackföreningsman och förhandlare måste väl ändå herr Gustafsson känna till, att om man inte lyckas lösa en sak vid ett förhandlings-tillfälle, så återkommer man givetvis ända tills man får ett godtagbart resultat. Så gör man på den privata sektorn,

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

och så bör givetvis även vara fallet här. Det skall i princip inte vara någon skillnad mellan de statsanställdas möjligheter och möjligheterna för de i enskild tjänst anställda.

Herr Gustafsson efterlyser vidare vad som skulle ha inträffat om övertagandet hade skett redan 1939. Ja, då hade det övervägande antalet av dessa befattningshavare haft statspension. Endast en försvinnande liten del hade avgått före 1939. Denna summa hade alltså knappast varit någonting att räkna med.

Herr Gustafsson varnar också för att man kan få följdverkningar av ett sådant här beslut. Han nämner bland annat att man skulle kunna tänka sig en tjänsteförteckningsrevision i efterskott. Vi har behandlat sådana här ärenden förut, herr Gustafsson, och det har gällt samma befattningshavare som det nu är fråga om. Vi har dock aldrig från vår sida ställt något sådant yrkande.

Herr NELANDER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Avdelningens ordförande vände sig gång på gång mot ett uttryck som pensionärerna och andra skulle ha använt, nämligen att det gällde ett rättvisekrav. Själv har jag inte använt ordet rättvisekrav, men jag har sagt, att det är skäligt och billigt att staten genomför denna justering, och jag har i mitt första anförande andra-git motiv härför.

Herr Gustafsson frågade också, om det överensstämde med min principiella inställning, och även mitt partis, att staten skulle ingripa och göra en reglering i detta fall. Herr Gustafsson hänvisade därvid till vårt ställningstagande till tilläggs pensioneringen, där vi förfäktade en frivilliglinje. Jag kan inte förstå varför parallellen skall dras ut till frivilliglinjen. Här är det dock staten som är arbetsgivare. Det är den

stora skillnaden. Den förhandling som har föregått det avtal, som har slutits om dessa pensioners ikraftträdande, var visserligen inte pensionärerna med om, men Järnvägsmannaförbundet har godtagit avtalet.

Som saken ligger till nu, har pensionärerna ingen möjlighet att förhandlingsvägen ta upp detta problem, utan frågan gäller huruvida staten vill göra denna justering, som ur många synpunkter är motiverad. Jag vill också framhålla, vad som refererats i tidigare debatter, nämligen vad Göteborgs stadskollegium har uttalat. Det har bland annat sagt, att »vid de förhandlingar som på senare tid har förts mellan representanter för Göteborgs stad och vederbörande statliga myndigheter — — — förutsattes bl. a. att pensionärerna vid ifrågavarande bolag i pensionshänseende icke skulle bli sämre ställda än pensionärerna vid SJ», och denna ståndpunkt har bekräftats i ett yttrande den 19 februari 1947.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andreasson säger, att jag som gammal fackföreningsman borde veta att man vid förhandlingar försöker rätta till vad man inte lyckats med på en gång. Men det är ändå den principiella skillnaden här, att det har träffats en överenskommelse vid ett tillfälle om en viss pensionsnivå. Jag har också fått lära mig, herr Andreasson, att respektera en överenskommelse som man har träffat. Det har aldrig under min verksamhet som fackföreningsförhandlare fallit mig in att först träffa en överenskommelse och sedan exempelvis springa till Sveriges verkstadsförenings styrelse och säga: Den här överenskommelsen vill vi att ni skall ändra. — Man försöker ju i stället att

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

ändra den under förhandlingsmässiga former. Så har inte skett här, utan nu vill man, att riksdagen skall ändra en träffad överenskommelse.

Sedan vill jag till herr Nelander säga, när han tydligen känner sig sårad av att jag förde in resonemanget om hans anslutning till frivilliglinjen i det här sammanhanget, att de befattningshavare det gäller ändå aldrig någon dag har varit anställda i statens tjänst. De har varit anställda i privat tjänst tidigare, och det är för dem som herr Nelander nu vill, att det skall ske en pensionsreglering genom avtal mellan arbetsgi- och arbetarparterna.

Herr Nelander hänvisade till ett yttrande av Göteborgs stadskollegium. Men man kom där ganska sent fram till denna välvilja mot pensionärerna. Hur gjorde man när Göteborgs stad hade något att säga till om i detta bolag? Jo, då överlät man åt Svenska arbetsgivareföreningen att sköta förhandlingarna för bolaget. Då var det inte fråga om att man hade någon större välvilja till övers för dessa befattningshavare, och resultatet av det blev, vilket framgår av alla siffror som redovisats, att dessa befattningshavare fick både sämre pensioner och ett sämre löneläge än de hade som var anställda i statens tjänst.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att om man, såsom herr Gustafsson, intar en rent formalistisk ståndpunkt till detta ärende, så kan man med bibehållen logik slutföra resonemanget, vilket också här har skett. Nu är det emellertid inte bara fråga om att betrakta spørgsmålet ur formalistisk synpunkt, och jag tycker absolut inte en representant för arbetarna skall göra det.

Herr Gustafsson förklarade för öv-

rigt, att då man gav ifrågavarande pensionärer de pensioner de nu har, handlade man utifrån humanitära synpunkter. Det skulle inte vara så illa, om herr Gustafsson och hans meningsfränder i det här spørgsmålet litet mera såg till den humanitära sidan än till den rent formalistiska. Om man endast utgår från att en uppgörelse är träffad, och att det föreligger ett gammalt riksdagsbeslut i viss riktning, kommer man självklart in på en linje som innebär att man går emot det krav som här rests.

Jag vågar upprepa vad jag har sagt tidigare, nämligen att detta är ett rättvisekrav. Jag gör det inte minst i nuvarande läge, eftersom man även från det partis sida som herr Gustafsson representerar har i en offentlig utredning medgivit det berättigade i, att ålderspensionen för löntagare här i landet skall utgå med minst 65 procent av inkomsten. Man har därmed erkänt att detta är vad som erfordras för en anständig ålderspensionering. Det är väl under sådana förhållanden inte rimligt att med hänvisning till formella skäl utan vidare avslå kravet från dessa pensionärer, som endast har 80 procent av vad som tillkommer andra statspensionärer, d. v. s. en väsentlig sänkning i förhållande till statspensionärerna, som ju dock i pension får knappa 65 procent av sin tidigare inkomst. När man nu reducerat pensionerna med 20 procent, hur vill man då förklara att man, såsom fullt riktigt är, förordar en minimipension på minst 65 procent åt alla löntagare här i landet? Sedan man angivit att 65 procent av inkomsten under de 15 bästa inkomståren är ett minimum av vad som behövs för ålderspensionering, tycker jag det är absolut oriktigt att fasthålla vid att vissa pensionärer skall klassas ned bara därför, att de varit anställda hos privata arbetsgivare, och att deras pensioner skall sänkas med hela 20 procent i förhål-

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

lande till statspensionärernas pensioner.

Nu säger herr Gustafsson, att det här är fråga om att visa tillbörlig respekt för en överenskommelse. Ja, men herr Gustafsson känner väl till från sin fackliga verksamhet att det har inträffat och alltjämt inträffar, att man så småningom återkommer till en träffad överenskommelse för att bättra på den. I regel är ju — såsom också har framhållits beträffande detta fall — en överenskommelse resultatet av en kompromiss, och följaktligen får man räkna med att krav på ytterligare förbättringar oupphörligt kan framkomma.

Jag måste också säga, att jag finner det ganska egendomligt att en regering av den nuvarandes karaktär inte har tagit vederbörlig hänsyn till att det föreligger en stark opinion i riksdagen till förmån för en förbättring av dessa pensionärers läge. Jag tycker att en regering, som skall representera småfolket här i landet, borde ta ad notam att den folkvalda kammaren två år i följd har fattat beslut i enlighet med det krav som här föreligger. Regeringen borde ha tagit hänsyn till detta faktum och framlagt en proposition i ärendet.

Slutligen skulle jag vilja framhålla, att jag finner det makabert att man här kalkylerar med kostnaderna till och med så långt, att man beräknar antalet dödsfall bland pensionärerna.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till reservationen.

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Jag är en av dem som har undertecknat denna motion. Jag har gjort det av den anledningen, som här tidigare påpekats, att de det här gäller är gamla trotjänare vid de enskilda järnvägarna. Jag skulle tro, att de yngsta av dessa är i 70—75-årsåldern. Visserligen har medellevnadsåldern höjts rätt väsentligt under de senare

årtiondena, men det är väl ändå alltjämt så, att det går snabbare undan för dem som kommit över de 70 åren, och det blir nog rätt billigt för statskassan, om staten nu bättre tar hand om dessa gamla trotjänare.

Utgångsläget för dessa pensionärers löneläge har varit för lågt. Det beror på att de enskilda järnvägarna inte hade någon möjlighet att vid löneuppgörelserna träffa samma avtal som exempelvis SJ eller BJ. Därför hade de låg lön och fick låga pensionsförmåner, men denna grupp har dock erlagt pensionsavgifter under en följd av år.

Statsmakterna ansåg det av rent rationaliseringsskäl lämpligt att förstatta järnvägsnätet, och detta järnvägsnät har fört kulturens landvinningar utöver hela vårt land. Även de som arbetat vid de enskilda järnvägarna har ju gjort en samhällsnyttig gärning.

Den uppgörelse som nu har träffats är ju, såsom här har påtalats, tillkommen i ett tvångsläge. Jag tror, att aktieägarna i Bergslagens järnvägar fick den utdelning de behövde, men jag tycker inte att det skulle vara ur vägen, om befattningshavarna där och vid andra järnvägar kunde få litet mera inför ålderns dagar. Vi bör inte tala ringaktande om detta rättvisekrav, ty vad motionärerna begär innebär ingen nyhet i riksdagens historia. Jag vill erinra om att riksdagen 1947 reglerade pensionerna för de gamla statsanställda, bl. a. de gamla rallarna. Dessa var tidigare pensionerade enligt ett äldre, ett nyare och ett nyaste pensionssystem, alltså tre olika system. Det hade företagits en utredning, och dåvarande finansministern Wigforss sade bl. a.: »Jag finner mig även för egen del med understrykande av den i promemorian intagna motiveringen böra biträda förslaget. I enlighet härmed får jag förorda att de till regleringen i denna del ifrågakommande pensionerna omregleras med beaktande av de nya pensions-

Likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna järnvägar och vid statens järnvägar

underlagen, som skola tillämpas fr. o. m. 1 juli 1947 ...».

Bankoutskottet sade i sitt utlåtande nr 46 år 1947: »Genom den nu föreslagna pensionsregleringen vinnes över hela linjen i såväl tjänste- som i familjepensionshänseende full likställighet för samtliga pensionstagare, oavsett när avgången ur tjänst ägt rum. Trots de betydande kostnader som föränledes av ifrågavarande omläggning anser sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, vilket, samtidigt som det åstadkommer önskvärd likformighet och förenkling på pensionsväsendets område, tillgodoser ett länge framfört rättvisekrav.»

1947 års riksdag slog fast, att vissa rättvisekrav kunde tillgodoses vid en pensionsreglering. Den gången gällde det de gamla rallarna och de gamla pensionärerna i statens tjänst. Det hade uppstått vissa orättvisor mellan grupperna, men man drog 1947 ett streck över det hela och samtliga gamla statspensionärer, som varit anställda under dessa reglementen, fick enhetliga pensioner. Såsom bankoutskottet sade kostade det en del, men man åstadkom i varje fall rättvisa.

I dagens läge kan vi inte fastställa hur rättvisa skall se ut i detta hänseende, men reservanterna yrkar på att det skall göras en utredning, och i detta yrkande vill jag instämma. Jag anser att det bör göras en utredning, så att vi får se vad det hela kommer att kosta statskassan. Jag tror inte att vi behöver vara rädda för retroaktivitet i pensionerna. Vi behandlar ju gång efter annan pensionsfrågor här i riksdagen, och jag har inte märkt att det blir någon retroaktiv tillämpning. Jag tror inte att den risken föreligger heller för de befattningshavare, varom det nu är fråga.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det föreligger ingen meningsskillnad mellan herr Senander och mig i vad gäller lämpligheten av att genomföra en allmän pensionsreglering på den nivå som pensionsutredningen här har föreslagit. Jag tror också att vi kan vara fullt överens om att vi bör hjälpas åt med den saken. Här gäller det en liten avgränsad grupp.

Jag vänder mig emellertid emot herr Senanders uppfattning, att det här skulle vara fråga om ett rättvisekrav. Man kan nämligen i så fall hävda att det är ett rättvisekrav att alla andra grupper, som varit anställda i enskild tjänst, också skall få pensioner enligt dessa normer.

Jag reagerade vidare när herr Senander sade, att pensionerna har sänkts till 80 procent av vad de statliga pensionärerna får. I verkligheten är ju förhållandet helt omvänt: man har höjt pensionen från en lägre nivå och upp till 80 procent av de statliga pensionerna.

Till herr Lundqvist vill jag bara säga, att jag inte ett ögonblick vill förneka att dessa gamla pensionärer har gjort en samhällsgagnelig insats. Jag vill emellertid fråga herr Lundqvist: Har inte också alla andra, som varit anställda i privat tjänst, gjort en samhällsgagnelig gärning i sitt liv? Här gäller det dock en grupp som inte har arbetat en enda dag i statens tjänst.

Herr Lundqvist yrkar bifall till reservationen med dess hemställan om en utredning. Ja, vad är det som skall utredas? Kostnaderna har utretts av järnvägsstyrelsen så sent som i år och har beräknats till 3,4 miljoner kronor. Jag vet inte vad som skall utredas; den utredning som behövs är redan verkställd.

Herr talman, enligt mitt sätt att se har det inte inträffat något som bör föränleda riksdagen att inta en annan

Säsongutjämnannde åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

ställning till detta ärende än riksdagen gjorde redan år 1948.

Herr LUNDQVIST (s):

Herr talman! Jag har inte förnekat, att övriga medborgare utför en samhällsnyttig gärning. Jag drar här en parallell med de gamla rallarna, som inte hade haft tillfälle att erlagga pensionsavgifter tidigare, beroende på att riksdagen icke hade löst pensionsfrågan för dessa sina anställda på sådant sätt att avgift kunde erläggas. Riksdagen har visat, att man i ett visst läge kan åstadkomma en utjämning mellan olika grupper, och i detta fall har man principiellt godkänt en pensionsreglering på basis av en träffad uppgörelse. Det hade också Väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet och Järnvägsmannaförbundet tidigare gjort för sina äldre, nyare och nyaste pensionärer, men 1947 års riksdag reglerade den frågan. Det är en liknande utredning om dessa förhållanden jag vill ha utförd i detta sammanhang och därför yrkar jag bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andreasson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 70, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter

intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Andreasson begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparatur verkställdes. Därvid avgåvos 107 ja och 85 nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9

Säsongutjämnannde åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner om säsongutjämnannde åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutsrottet hänvisade likalydande motioner, nr 380 i första kammaren av herrar *Lindblom* och *Sundelin* och nr 463 i andra kammaren av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Wedén*, hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t i så god tid förelägger riksdagen förslag till säsongutjämnannde åtgärder inom byggnadsfacken, att giltighetstiden för lagen om tillståndstvång för byggnadsarbeten inte behöver ytterligare förlängas».

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 380 och II: 463 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Ewerlöf*, utan angivet yrkande; och

2) av herrar *Danmans*, *Mannerskantz*, *Nordqvist*, *Carlsson* i Tibro och *Löfgren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 380 och

Säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

II: 463 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t ville föranstalta om åtgärder i säsongutjämnande syfte av de slag som reservanterna angivit.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Då jag i likhet med några andra ledamöter av bankoutskottet inte har kunnat ansluta mig till utskottets utlåtande i denna fråga, vill jag med några ord ytterligare belysa den avvikande mening som vi har låtit komma till uttryck i den till utlåtandet fogade reservationen.

Byggnadsregleringen har enligt min uppfattning alltmer visat sig sakna sådan betydelse att det kunde anses motiverat att låta den fortbestå. Varje gång frågan om fortsatt giltighet behandlas anföras olika skäl mot regleringens avskaffande. Hållbarheten hos dessa skäl blir allt mindre bärande.

Såsom i de här aktuella motionerna har anförts har en betydelsefull förändring ur säsongutjämnings synpunkt uppstått av helt andra orsaker än byggnadsregleringen. Då man det oaktat begär att riksdagen skall föreslå, att Kungl. Maj:t framlägger förslag i säsongutjämnande syfte, så ligger däri ingenting så anmärkningsvärt som utskottet har anført i betänkandet. Det är endast ett uttryck för praktisk politik med syfte att förhindra, att underlåtenhet att redovisa andra befintliga möjligheter av säsongutjämnande karaktär skall göra det möjligt att motivera en ytterligare förlängning av en obehövlig byggnadsreglering med hänvisning till vådorna ur säsongutjämnings synpunkt av regleringens slopande.

I remissyttrandena finns många faktorer redovisade som kan åberopas i detta sammanhang. Jag skall inte förlänga behandlingen av detta ärende genom en upprepning av sådana synpunkter, i synnerhet som många argument

har anförts då frågan om byggnadsregleringen behandlades. Låt mig bara uttala den förhoppningen, att rådande företeelser av improduktiv och missriktad skråanda inom olika delfack kan bringas till en förnuftigare lösning och att betydelsen härav klart redovisas liksom av de nya möjligheter som erbjuds sig genom nya byggnadsmetoder, exempelvis elementfabrikation.

Herr talman! Med vad jag här i korthet har anført ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Danmans m. fl.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Jag delar herr Löfgrens uppfattning, att det inte nu finns anledning att ta upp någon längre debatt, eftersom vi för bara några månader sedan och flera gånger tidigare på grundval av tredje lagutskottets yttranden har behandlat lagen om byggnadsreglering. Det finns således inte någon större anledning att upprepa alla de argument, som har anförts för eller emot regleringen. Jag vill bara erinra om att byggnadsfacken, som i hög grad berörs av denna fråga, och Landsorganisationen har den mycket bestämda uppfattningen, att lagen om byggnadstillstånd har påverkat byggnadsverksamheten här i landet i gynnsam riktning ur social och ekonomisk synpunkt.

Skulle vi upphäva denna lagstiftning, skulle vi dessutom därmed avhända oss ett lokaliseringsinstrument, som har varit till stort gagn. Här har vid flera tillfällen talats i riksdagen om lokaliseringspolitik, och det föreligger motioner till årets riksdag om lokaliseringen av statliga ämbetsverk. Det är alldeles uppenbart, att många företag nu har byggt anläggningar i landsorten därför att vi haft denna lagstiftning. Jag vill inte säga att det har utövats något tvång, men eftersom byggnadstillstånd i de större städerna inte har kunnat beviljas i så stor utsträckning, har många industrier prövat möjligheterna

Säsingutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

att flytta ut till landsorten och har etablerat sig där med utomordentlig framgång.

Jag anser att tiden inte är inne i dag att diskutera denna fråga, men jag vill framhålla, att om lagstiftningen skulle upphävas, måste vi i dess ställe skapa ett annat instrument. Jag vill påpeka att motionärerna egentligen motsäger sig själva när de vill avskaffa det nuvarande instrumentet och samtidigt säger, att Kungl. Maj:t bör framlägga förslag till andra åtgärder i säsingutjämnande syfte.

Trycket är heller inte så betydande. Det är bara en tredjedel av verksamheten som ligger under regleringen, men det är en betydelsefull tredjedel, och vi får tack vare detta möjlighet att öka sysselsättningen under vintern och på så sätt åstadkomma en säsingutjämnning. Skulle vi inte ha möjlighet att reglera denna tredjedel, skulle det innebära betydande vådor ur sysselsättningssynpunkt. Jag vill påpeka att arbetsmarknadsstyrelsens och länsarbetsnämndernas verksamhet inte är av negativ art; tvärtom utför de ett värdefullt arbete för att stimulera enskilda och kommuner till en kontinuerlig byggnadsverksamhet.

Jag tror, herr talman, att det finns gott belägg för den ståndpunkt utskottet har intagit och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Inte heller jag skall ta upp någon längre debatt om byggnadsregleringen och dess vara eller icke vara, eftersom den frågan redan avgjorts här i kammaren och varit föremål för behandling helt nyligen.

Jag blev emellertid uppkallad av vad herr Andersson i Ronneby här sade om byggnadsregleringen såsom lokaliseringsinstrument. Jag vill i detta avseende hänvisa till vad jag yttrade för någon månad sedan och endast ytterligare

understryka, att det väl ändå är så, att de företagsekonomiska synpunkterna, vilka också som regel sammanfaller med de samhälleliga, måste få bli de dominerande och avgörande vid bedömandet av frågan, vart en industri eller en rörelse skall förläggas. Byggnadsregleringen är i det fallet ett farligt instrument.

Herr Andersson anmärkte mot oss motionärer att vi ville ha en utredning angående säsingutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken innan byggnadsregleringen avskaffas. Jag anser för min del att de faktiska siffrorna, inte minst för denna vinter, visar att byggnadsregleringen inte fyllt ändamålet att avskaffa säsingarbetslösheten. Samtidigt betraktar vi emellertid säsingarbetslösheten såsom ett allvarligt missförhållande i vårt samhälle, ett ont, som drabbar en kategori av arbetstagare mycket hårt under vintrarna. Vi menar att riksdagen bör kunna gå med på att en utredning företages i syfte att utröna om det inte finns andra metoder, som bättre än byggnadsregleringen kan tjäna syftet att avskaffa denna säsingarbetslöshet. Jag pekade vid den tidigare debatten på vissa praktiska utvägar, bl. a. på en ökning av vintertilläggen för att uppmuntra till byggande under vintern och på gemensamma ackord, som har prövats bl. a. här i Stockholm och som innebär att olika kategorier av byggnadsarbetare slår sig ihop om gemensamma ackord, vilket förfaringsätt verkar stimulerande och befrämjande då det gäller att skapa en jämnare sysselsättning. Jag framhöll också, att det nu pågående elementbyggeriet, där byggnadselementen tillverkas vid fabriker, ger möjligheter att bereda byggnadsarbetare sysselsättning vid dessa fabriker under vintern och att sedan föra ut dem på byggnadsplatserna när årstiden blir mera tjänlig för arbete där. Det är sådana praktiska problem som en utredning — några förståndiga karlar som sysslar med dessa frågor — skulle sätta sig ned

Säsongsutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

och penetrera för att söka nå praktiska resultat.

Det förefaller som om regeringspartierna nu bundit sig så hårt vid byggnadsregleringen, att man betraktar denna såsom varande det enda instrumentet för att bemästra säsongsarbetslösheten, och så länge det instrumentet finns, vill man inte ens pröva några andra vägar. Enligt min mening borde man företaga erforderlig utredning och försöka nå fram till en annan ordning, så att vi så småningom kunde komma ifrån denna ändå i många avseenden besvärliga reglering.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Jag har svårt att dela herr Carlssons i Stockholm uppfattning, att byggnadsregleringen skulle utgöra något hinder för den rationaliseringsverksamhet som försiggår inom byggnadsbranschen. Skulle inte de, som är anhängare av denna form för att hålla säsongsarbetslösheten i byggnadsfacket inom rimliga gränser, vara lika intresserade av elementhusbygge och den rationalisering som försiggår på byggnadsområdet? Däremot är det möjligt att vi inte är lika optimistiska beträffande effekten av denna form av rationalisering, som för övrigt berör en alltför begränsad del av byggnadsverksamheten för att man på den vägen omedelbart skulle kunna vinna de resultat man syftar till. Det är ett program på mycket lång sikt.

Herr Carlsson sade vidare, att det är de företagsekonomiska synpunkterna som skall vara utslagsgivande för industriens lokalisering. Vem har påstått att det inte skulle förhålla sig så? Men, herr Carlsson, kan man med säkerhet påstå, att det alltid sammanfaller med de företagsekonomiska synpunkterna, att man a priori vill utbygga industrierna i Stockholm mer än staden önskar och mer än tillgänglig arbetskraft ger möjlighet till? Vi, som är av en annan upp-

fattning än herr Carlsson, är inte utan erfarenheter på detta område. Jag är från Blekinge, och jag kan berätta att den lokalisering av anläggningar till Karlskrona, som L. M. Ericsson företagit efter rekommendation från arbetsmarknadsstyrelsen, utfallit utomordentligt väl. Personalen vid fabriken ökar stadigt med hundratals man per år, och anläggningen är nu en storindustri. Jag tror att denna utflyttning till landsorten företagsekonomiskt sett utfallit mycket lyckligt för L. M. Ericsson. Företaget har ju också anlagt en fabrik uppe i Söderhamn.

Dessa åtgärder har inte inneburit några vådor. De ligger tvärtom helt i linje med den här i riksdagen väckta folktopartimotion, som syftar till en minskning av koncentrationen till storstäderna. Herr Carlssons synpunkter sammanfaller sålunda inte alls med den utveckling vi i dag önskar att samhället skall undergå och ligger inte i linje med de obestridliga fördelar som vunnits.

Vi vill inte att industrierna skall lokaliseras på ett sätt, som är företagsekonomiskt omöjligt, men det är å andra sidan alldeles uppenbart, att en lämplig rådgivning kan få företagen att diskutera andra möjligheter till lokalisering än de tidigare tänkt sig. Det tror jag för min del är betydelsefullt, herr Carlsson! Det som nu sker är inte framtvingat, utan det sker i stort sett frivilligt. Vi har haft en lagstiftning, som gjort det möjligt att föra förutsättningslösa diskussioner om vad som varit bäst för företaget och landet.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra herr Andersson i Ronneby om att även jag är från Blekinge. Om det är någon fördel i denna debatt att vara det, så står vi där på samma linje.

Vad sedan gäller de företagsekono-

Säsongsutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

miska synpunkterna vid en industris lokalisering, så är de ju intimt sammanknippade med frågan var det finns tillgång på arbetskraft, och eftersom det knappast finns någon arbetskraft att tillgå i storstäderna, så brukar de båda sakerna sammanfalla. De utredningar som göres då en ny industri startar eller en befintlig utvidgar sin verksamhet kommer som regel också fram till att verksamheten bör förläggas till andra platser än storstäderna.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s) kort gemåle:

Herr talman! Efter herr Carlssons i Stockholm senaste replik skulle jag kunna avstå från att orda vidare i denna sak, ty herr Carlsson sade ju själv att man inte flyttar ut av tvång utan därför att det inte finns någon arbetskraft i Stockholm. Jag hade inte kunnat argumentera bättre själv för min ståndpunkt än vad herr Carlsson gjorde i det fallet.

Sedan vill jag säga att jag bor i Blekinge året runt, medan herr Carlsson väl ser sig omkring i det vackra landskapet bara på sommaren. Därför har kanske herr Carlsson inte riktigt samma insikter i landskapets näringsliv som jag har. Jag förmodar att det förhåller sig på det sättet.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! I den motion vi här diskuterar har man krävt att en utredning skall göras om möjligheterna att i byggnadsfacket företaga åtgärder i säsongsutjämnande syfte utan att anlita byggnadsreglering. Jag skall därför avstå från att här närmare ingå på lokaliseringspolitiken, vilket skulle föra litet för långt.

Jag vill emellertid säga till herr Andersson i Ronneby, att vi ju har någon ting som heter Industriens produktionsråd, och såvitt jag vet samarbetar man där mycket bra med arbetsmarknadsstyrelsen. När produktionsrådet ger råd och anvisningar i dessa ting, tar det

hänsyn till tillgången på arbetskraft. Vi har alltså här ett frivilligt samarbete, som det finns all anledning att fortsätta med. Enligt mitt sätt att se behöver vi inte ha en byggnadsreglering, som ger tvångsmakt åt statliga organ för att ett samarbete av detta slag skall kunna fortsätta. Jag tror att man i längden når det bästa resultatet med ett samarbete på frivillighetens grund, och då kan säkert både de samhällsekonomiska och företagsekonomiska synpunkterna vinna beaktande.

Jag begärde emellertid ordet främst för att säga en annan sak. Vi har ju tidigare varit överens om — fastän det verkar som om man nu håller på att ändra mening i regeringspartierna — att vi på lång sikt skall sträva efter att avskaffa byggnadsregleringen. Vi har åtminstone tidigare varit överens om att regleringen medför avsevärda olägenheter. Jag behöver här inte hänvisa till de framstående, sakkunniga byggmästare, som så många gånger har framhållit vilka olägenheter regleringen för med sig, men jag kan ju ändå nämna chefen för HSB och åtskilliga andra stora byggmästare, även sådana som jag tror sedan gammalt har förbindelse med det socialdemokratiska partiet. Men om vi är överens om målsättningen att på längre sikt komma bort från byggnadsregleringen, och om man även inom regeringspartierna anser att regleringen har gynnsamma säsongsutjämnande verkningar, varför kan man då inte vara med om att förbereda ett kommande beslut om en successiv avveckling av byggnadsregleringen genom att pröva andra möjligheter att utjämna säsongerna i byggnadsfacket? Varför är man så skuggrädd, att man inte vill och vågar utreda vilka möjligheter som finns att nå en utjämning på andra vägar än genom byggnadsregleringen? Ligger det dynamit i en utredning, som syftar till att visa på de möjligheter som finns att utan statligt regleringstvång nå en jämn sysselsättning? Var ligger det farliga i

Säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

att utreda det viktiga spørsmålet om en så god utjämning av säsongarbetslösheten som möjligt? Vilken är förklaringen till att man tycker det är så fruktansvärt att gå med på en utredning om andra säsongutjämnande åtgärder än statligt regleringstvång?

Man gör sig onekligen dessa frågor. Råder det inom regeringspartierna ängslan för att det kan komma fram goda metoder av den art, som angives i den till utskottets utlåtande fogade reservationen, där det påvisas att argumenten för byggnadsregleringen som säsongutjämnande faktor inte är hållbara? Jag kan inte finna någon annan förklaring till att man här vill gå emot en så naturlig sak som en utredning än den, att man är rädd för att utredningen kan komma fram till ett gott resultat, varigenom man skulle förlora ett argument för att behålla den statliga regleringen. Det är tydligen förkärleken för att reglera så mycket som möjligt som gör, att man inte vågar gå med på en utredning om andra metoder.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Så fort vi kommer in på frågan om frihet eller tvång har herr Ohlin en utpräglad förmåga att komma in i ett högt röstläge. Är det verkligen nödvändigt, herr Ohlin, att det alltid skall gå troll i ord? Vi har haft tider, då en stor del av byggnadsarbetarna bara hade full sysselsättning under en tredjedel eller hälften av året. Det var ett slöseri med arbetskraft och ett slöseri med folkhushållets tillgångar.

Bakom utskottet står i detta fall hela byggnadsfacket, alltså de närmast berörda arbetarna, och de direkt berörda, herr Ohlin! De säger bestämt nej till att slopa byggnadsregleringen, ty de anser den vara ett utomordentligt instrument för säsongutjämning.

Herr Carlsson i Stockholm sade, att det instrumentet har inte fungerat tillräckligt bra. Skulle man dra ut konse-

kvenserna av det yttrandet skulle det innebära, att regleringen borde vara ännu strängare, så att sysselsättningen under vinterhalvåret ökar. Det förhåller sig inte så, att det inte sker någonting här. Ständigt rationaliseras industrien, även byggnadsindustrien. Vi har fått i gång elementhusbyggen och en utveckling sker kontinuerligt.

När herr Ohlin åberopar framstående experter inom byggnadsbranschen, kanske det kan tillåtas mig att åberopa herr Wallander som är en obestridlig expert på detta område. Han säger att vi skall inte kasta bort detta värdefulla instrument för utjämning.

Herr Ohlin talar så mycket om frivillighet. Jag vill då säga att vi märkte skillnaden i landsorten, när ett organ för lokaliseringsfrågor saknades. Här skall man inte ha ett tvång utan ett samarbete så långt det över huvud taget är möjligt. Jag har med konkreta exempel visat att när statsmakterna haft tillgång till en lagstiftning, har det blivit möjligt att säga till industrierna: »Det finns inte arbetskraft och utrymme på en viss plats för en industri, men det finns i andra områden av landet. Kan ni inte i stället försöka där?» De har försökt, och herr Ohlin, som är ekonom av facket, måste medge att om industrien ständigt ökar sitt arbetarantal och sin produktion och det slår väl ut, har man fått en lyckad synes om det frivilliga samarbete som skett även om lagen funnits i bakgrunden. Den har alltså inte varit någon hämmande faktor utan en faktor som främjat vad vi nu försöker främja i riksdagen, nämligen ett näringsliv, som är starkt inte bara i en ort utan över hela landet. Jag tror alltså att det finns ett mycket starkt skäl att bibehålla denna reglering.

Det förhåller sig dock inte så, att vi vill upprätthålla regleringarna längre än nödvändigt, och det visar väl också den ständigt minskade sektorn av byggnadsregleringen — den utgör i dag

Säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

ungefär en tredjedel. Det anger utvecklingen och framkomstvägarna. Fortfarande är det dock en mycket betydelsefull sektor, ty den omfattar de stora företagen och industribyggena, där man när hösten kommer kan säga: Vill ni bygga i vinter går det bra. Då har vi arbetskraft och sysselsättning. På så sätt får vi den utjämnning vi behöver och som vi syftar till.

Varför skall det ständigt gå troll i ord, herr Ohlin? Varför skall vi tala om tvång i alla sammanhang? Människorna känner faktiskt inte denna byggnadsreglering som ett tvång. Vi uppfattar den verksamhet, som länsarbetsnämnderna utövar, som stimulerande verksamhet. Där inventerar man enskilda företagens och kommuners byggnadsbehov, samordnar dem och lägger upp arbetsplaner i förhållande till tillgången på arbetskraft. Byggnadsregleringen är alltså inte en negativ utan en positiv faktor, som vi i dagens läge inte vill avstå från. Det finns ingen anledning att sia om vad som skall ske längre fram i tiden.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Kammaren observerade säkerligen, att herr Andersson i Ronneby inte sade ett enda ord i sin replik om det som saken gäller, nämligen om man skall gå med på en utredning om åtgärder i säsongutjämnande syfte, utan han talade om byggnadsregleringen i största allmänhet. Som herr Carlsson i Stockholm redan påpekat har vi vid ett tidigare tillfälle diskuterat den saken. Nu gäller frågan, huruvida man skall undersöka andra säsongutjämnande åtgärder än byggnadsregleringen.

Jag frågade: Varför kan man inte vara med om denna utredning? Herr Andersson svarade: Byggnadsfacket är motståndare etc. Nej, herr Andersson, det som ni därvid hänvisar till är att byggnadsfacket är mot byggnadsregleringens upphävande. Det är emellertid

inte det saken gäller nu. Har ni någon anledning motsätta er en utredning om andra säsongutjämnande åtgärder än byggnadsregleringen? Vad kan det i så fall vara för anledning? Varför inte acceptera att det är bättre ju fler vapen samhället kan ha att välja på när det gäller att verka säsongutjämnande? Om dessutom de metoder som kan komma fram är mindre tvångsbetonade än de nuvarande är väl detta en fördel?

Herr Andersson säger att det går troll i ord. Det går väl ändå inte att bestrida, att byggnadsregleringen innebär tvång och att om man kan finna en möjlighet att lösa de ekonomiska problemen med mindre tvång är väl detta bra! Jag kan inte förstå något annat än att den avvisande inställning, som majoriteten här intar, är ogrundad, såvida man inte tycker det är bra i och för sig att bibehålla en reglering. Tycker man inte det, borde man vara med om att utreda andra metoder, som kan göra regleringen överflödig. Man har dock många gånger sagt, att man skall sikta mot en avveckling av denna reglering.

Herr Andersson säger att vi skall inte nu tala om vad som kan ske om ett år eller två. Jo, det skall vi. Vi skall i god tid förbereda saken, så att vi har de möjligheter till förfogande som vi behöver för att lösa de problem som inställer sig när regleringen avvecklas. Om man inte vill vara med om att förbereda detta, betyder det i verkligheten att man bäddar för att bevara regleringarna.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Det är ju inte herr Ohlin som skrivit motionen utan det är andra ledamöter av folkpartiets riksdagsgrupp, som gjort sig den mödan. Att herr Ohlin sedan tar del i debatten är naturligtvis i och för sig utomordentligt bra, ty då får vi höra den högsta sakkunskapen i det sammanhanget. Jag vill emellertid säga till herr Ohlin, att

Säsongsutjämning åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

om han gjort sig besvär med att läsa motionen, så står det faktiskt i den, att man avser att regleringen inte skall förlängas, när giltighetstiden utgår den 30 juni 1958, och där har vi nog en annan uppfattning.

De vägar, medel och metoder man anvisar för ett slopande av byggnadsregleringen vilar faktiskt på en synnerligen svag grund. Vi anser att byggnadsregleringen på grund av den utveckling som skett inte alls inneburit något hämmande tvång, utan vi bedömer frågorna sådana de föreligger. Vi anser, att byggnadsregleringen varit en positiv åtgärd för att nå den säsongsutjämning som skett och som varit till stort gagn. Säsongsutjämningen är dock ännu inte tillräcklig, eftersom det uppstår en viss vinterarbetslöshet, framför allt på grund av den strukturförändring, som ständigt försiggår inom byggnadsbranschen.

Det finns kanske ingen större anledning att fortsätta denna debatt, herr Ohlin. Jag tror att vi lugnt kan avvakta den utveckling som sker, och vi skall inte tillsätta utredningar ens därför att herr Ohlin begär dem, om vi inte anser dem vara nödvändiga.

Herr OHLIN (fp):

Får jag bara konstatera, att majoriteten ju är med om att man skall sikta på en avveckling av byggnadsregleringen. Herr Andersson i Ronneby har i sina tre anföranden, såvitt jag kunnat upptäcka, icke angivit ett enda skäl till att vi inte skulle förbereda denna avveckling genom att utreda alla uppslag som kan komma fram till att på annat sätt än genom byggnadsregleringen uppnå en säsongsutjämning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Danmans m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervä-

gande ja besvarad. Herr Löfgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Danmans m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Löfgren begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 115 ja och 86 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen

avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 125 (bilaga 4, s. 17 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 15 mars 1957) föreslagit riksdagen att till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym* (I: 475) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.* (II: 607), i vilka under hänvisning till det aktuella arbetsmarknadsläget — speciellt för Norrbottens läns vidkommande — hemställts att riksdagen måtte till förevarande ändamål anvisa ett anslag om 24 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 475 och II: 607, till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Jacobsson*, *Jansson* i Ka-

Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten

lix och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 475 och II: 607, till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 24 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen; och

2) av herr *Karl Andersson*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **WIKLUND** (s):

Herr talman! I detta utlåtande redovisas arbetsmarknadsstyrelsens anslagsäskanden för bekämpande av arbetslösheten med 29 miljoner kronor, varav 5 miljoner på arbetslöshetsanslaget och 24 miljoner under anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten. Departementschefen har prutat ned det sistnämnda äskandet till 15 miljoner kronor och utskottet ansluter sig härtill. Arbetsmarknadsstyrelsens prognos för utvecklingen på arbetsmarknaden i Norrbotten är dystert, något som ytterligare understrukits av länsarbetsnämnden i Norrbotten, som för mitten av mars redovisat 3 750 arbetslösa i Norrbotten, varav 1 200 i beredskapsarbeten. Arbetsmarknadsstyrelsen konstaterar, att den tidigare bristen på arbetskraft numera är begränsad till specialutbildad arbetskraft, och mot bakgrunden av dessa prognoser verkar åtgärden att pruta på anslagen mycket orealistisk för oss motionärer. Dessutom har arbetsmarknadsstyrelsen meddelat länsarbetsnämnden i Norrbotten, att beredskapsarbetena på vägbyggnadsområdet skall upphöra från den 1 maj och övriga beredskapsarbeten från den 18 maj. Men den tidpunkt, när dessa arbeten skall upphöra, måste enligt vårt sätt att se anpassas efter den sena våren samt tillgången till arbete i öppna marknaden och får inte fixeras till ett visst datum, dikterat av knappa medelstillgångar.

Översyn av gällande abortindikationer

Herr talman! Av de skäl, som vi anfört i motion nr II: 607, ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Jacobsson m. fl.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Det utlåtande som kammaren nu behandlar anknyter till proposition nr 125. Där lämnas förslag rörande ytterligare utgifter å tilläggsstat II för skilda departement, bland andra socialdepartementet och kommunikationsdepartementet. Under rubriken Socialdepartementet redovisas läget på arbetsmarknaden, de åtgärder som vidtagits och skall vidtagas för arbetslöshetens bekämpande liksom kostnaderna härför. Som herr Wiklund redan har nämnt har till kostnader för arbetslöshetens bekämpande upptagits ett belopp av 5 miljoner kronor och för vissa vägarbeten, som likaledes avser arbetslöshetens bekämpande, 15 miljoner kronor. Herr Wiklund erinrade även om att arbetsmarknadsstyrelsen för sin del föreslagit ett betydligt högre belopp än 15 miljoner kronor, nämligen 24 miljoner, och herr Wiklund berörde också läget på arbetsmarknaden.

Jag vill inte bestrida riktigheten av de uppgifter som herr Wiklund lämnade, men å andra sidan måste jag betona, att vi vid utskottsbehandlingen ansett oss kunna utgå från Kungl. Maj:ts uppgifter. Dessa 15 miljoner kronor skall användas för arbeten under den allra närmaste tiden. Eftersom vi utgått ifrån att Kungl. Maj:t haft tillräcklig översikt över området och en fast grund vid bedömningen, har vi ansett oss kunna acceptera Kungl. Maj:ts förslag.

Med hänsyn härtill ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Jacobsson

m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Översyn av gällande abortindikationer

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om en snar översyn av nu gällande abortindikationer.

Första lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 5 i första kammaren av herr *Ollén m. fl.* och nr 8 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att en översyn göres, snarast möjligt, av nu gällande abortindikationer».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 5 och II: 8, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Domö*, *Ollén* och *Gustafsson* i Borås, fru *Boman* och fru *Lidman-Frostenson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till förevarande motioner I: 5 och II: 8, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att en översyn snarast möjligt gjordes av nu gällande abortindikationer.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Ibland brukar vi börja

våra anföranden här i kammaren med att försäkra talmannen, att vi skall fatta oss kort. Jag kan tyvärr, herr talman, inte lova det denna gång. Jag skall dock inte börja med att lämna en redogörelse för de indikationer eller abortmotiveringar, som vi alla är överens om och som finns redovisade på första sidan i utskottets utlåtande.

Vi har i motionen begärt en översyn av alla indikationerna i lagen och menar att vetenskapens landvinningar inte minst på ärftlighetsforskningens område motiverar detta. Vad vi särskilt vänder oss emot är den vaga formuleringen av den medicinsk-sociala och den social-medicinska abortmotiveringen.

Jag är livligt övertygad om att den etiska frågan om livets rätt har en plats i diskussionen om abort. Vår lagstiftning har, som väl är, avskaffat dödsstraffet. Vi ger således den, som enligt gamla lagar skulle avlivas på grund av grova brott, möjlighet att återvinna frihet och en ny livsstart. Det ofödda barnet åtnjuter inte, som jag ser det, samma rätt. Vi vet ingenting om detta barns möjligheter. Det är ett oerhört ansvar man tar på sig, om man dömer det att aldrig få leva som människa, aldrig få utveckla de möjligheter det kan bära inom sig. Läkaren utsläcker inte livet på en till synes obotligt sjuk människa, även om hon lider av mycket svåra smärtor.

All läkarens konst och kraft mobiliseras den ena timmen för att hjälpa en mor att föda ett efterlängtat barn — kanske han lyckas, kanske han misslyckas. Timmen efteråt står han inför uppgiften att plocka fram ett friskt spirande litet människoliv hos en kvinna, som enligt hans mening väl kunde ha burit fram sitt barn. När förra året professor Clarence Crafoord lyckades rädda livet på den lilla österrikiska flickan Gundi Hofer — blue baby kallad — så jublade hela Österrike och modern Hildegard visste inte, hur hon skulle

Översyn av gällande abortindikationer

kunna tacka sitt barns räddare. Det var en seger till livets ära.

Även om vi nu med tillfredsställelse konstaterar en påtaglig nedgång i aborterna — från 1951 räknat ett par tusen — så offras likväl tusentals spirande människoliv, av vilka de allra flesta säkerligen hade samma rätt att leva som många av oss som sitter i denna kammar.

Sveriges läkarförbund antog för några år sedan femton s. k. läkarregler, av vilka punkt 4 lyder så: »Läkaren skall besinna sin plikt att skydda och bevara människoliv alltifrån dess tillkomst i moderlivet.» Man kan, herr talman, mänskligt sett säga, att detta är en av de få trygga punkterna i tillvaron. I alla sammanhang eljest erkänner vi detta. Det är bara när det gäller det nyfödda barnet, som regeln inte gäller.

Jag tror väl att tillägget i § 1 i 1938 års lag år 1946 — den s. k. social-medicinska indikationen — till sitt syfte hade att försöka bättre komma till rätta med de kriminella aborterna. Det skulle ske genom att man trubbade av på de medicinska kraven och starkare underströk de sociala momentens betydelse.

Enligt mitt sätt att se är det en primärfråga att först fastställa vad en abort verkligen är. Jag kan inte godkänna allehanda subjektiva uppfattningar om fostret som ett *det*, som kan tas bort, enär det inte är välkommet. Ingen som på allvar diskuterar dessa frågor sakligt kan komma ifrån, att en abort är ett rationellt släckande av människoliv. För läkaren är fostret en levande, unik, mänsklig organism, ett litet hjälplöst blivande människobarn, som i sig förkroppsligar egenskaper och anlag från båda föräldrarna. Här, menar jag, rör man vid kärnpunkten i den sak det här gäller. Har läkaren rätt eller har de rätt som menar, att läkaren bara befriar dem från ett *det*, som vållar dem stora bekymmer. Jag hävdar, att läkaren har rätt och att hans plikt är

Översyn av gällande abortindikationer

att se till fostrets rätt till liv och att denna rätt först i yttersta nödfall får förmenas. Läkaren får inte bli en exekutor, som effektuerar en beställning undertecknad av medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsen har ju även slagit fast, att varje läkare för sig tar ansvar och har att i sista hand avgöra, om abort skall ske eller ej.

Detta betraktelsesätt sammanfaller även med vad den biologiska vetenskapen och juridiken har att säga. Professorerna i anatomi och embryologi Ivar Broman säger i denna fråga: »Vi vet nu att människan redan från början då hon endast är ett 3 millimeter långt embryo har ett eget hjärta som pumpar hennes eget blod genom hennes ådror, vilka är skilda från moderns. Den som får veta detta förstår naturligtvis omedelbart, att människovarelse i fråga redan då börjat leva sitt eget liv. Det är även klart att om fostret så tidigt är en levande människoindivid, så är ett avsiktligt avbrytande av havandeskapet liktydigt med ett avsiktligt dödande. Många abortsökande har inte detta klart för sig utan betraktar ingreppet som en operation mot en svulst, som är deras privatsak och rättighet att avlägsna från sin kropp.»

I den förut av mig citerade codex ethicus säger Sveriges läkarförbund: »Människans liv börjar i befruktningen och tydligen bör individen åtnjuta sina rättigheter till liv från denna tidpunkt.» Man hävdar här att då livet börjat sin normala utvecklingsfunktion i moderlivet är individen för handen.

Spörjer man nutida jurister hur de ser på denna fråga så svarar de: »Från det ögonblick befruktningen ägt rum, är ett foster i juridisk mening för handen såsom ett självständigt brottsobjekt.»

Summan av vad jag här velat säga är, att när abortsituation är för handen, antingen man bedömer den från etisk, biologisk eller juridisk synpunkt eller alla tillsammans, kan rätten till liv inte

reduceras från två till ett. I och med att man talar om moderns nödsituation måste man även tala om fostrets nödsituation. Alla är eniga om att vid en för modern livshotande situation måste fostret offras med moderns tillåtelse. Vi har i motionen icke gjort gällande, att moderns förverkligade livsvärde skall parallelliseras med fostrets potentiella livsvärde, men fostrets rätt till liv måste skyddas till det yttersta — det är syftet med vår motion. När vi hävdar en översyn så beror det bl. a. på att senare års forskningar ger stöd däråt, men framför allt menar vi att yttre omständigheter, som nu verkar nerbrytande på moderns liv och hälsa, icke får lösas abortvägen. Nu löser samhället i en del fall ett socialt problem genom att offra fostrets liv. Men därmed har ju samhället gått in på en väg, som tillåter att fostrets potentiella livsvärde degraderas till förmån för faktorer av materiell art.

Nu erkänner vi att om samhället erbjuder den abortsökande en ljusare situation, skulle många inte söka abort, men eftersom vi inte har denna situation att erbjuda, så får vi vara generösare i tillståndsgivningen enligt den social-medicinska indikationen. Det måste vara en angelägenhetsgrad av första ordningen att vidta sådana sociala åtgärder, att ingen av social misär frestas att abortera.

I vår sociallagstiftning är vi måna om att garantera åldringarna trygghet, det avtagande livet skall skyddas. I fråga om det begynnande livet är vi mer oklara. Den gamle har rätt att leva, men fostrets rätt till liv är satt under debatt, dels i det allmänna medvetandet — vilket de kriminella aborterna ger vid handen — dels i lagstiftningen. I lagen sätter sig samhället till domare över livet, och i medicinalstyrelsens social-psykiatriska nämnd avgöres saken ibland genom omröstning, där en röst kan bli till liv eller död. Märk, jag klandrar inte detta, ty så måste det vara, men

den lag som skall följas får inte ha en sådan formulering, att samhället löser ett socialt problem genom att offra fostrets liv.

Lagen säger att om ett foster är 35 cm långt och då livsdugligt, så skall alla vetenskapens resurser mobiliseras till livets bestånd, men om det inte når upp till den siffran så skall det offras på läkarens operationsbord. Lagen måste då ha så fasta formuleringar, att den ger, så långt det nu går, rätt åt de båda som beröres — modern och barnet — och ger rättens klara insegel även åt läkaren som skall handla.

Man har svårt att komma ifrån den tanken, att lagens svävande formuleringar även kommit att förändra uppfattningen om vad en abort innebär, och sakkunniga säger att grupper, som tidigare inte skulle ha reflekterat på kriminell abort, nu återfinnes bland legalt abortsökande, där de ogifta visar tendens till minskning och de gifta tendens till ökning. De som hos medicinalstyrelsen år 1939 sökte abort fördelar sig på följande sätt: Gifta var 45,7 procent, men tio år senare är siffran uppe i 65,1 procent. Ogifta var 1939 51,9 procent men tio år senare har siffran sjunkit till 26,4 procent (s. 48 i utredningen). En granskning lokalt av de legala aborterna visar, att i dagens läge är 70 procent av de abortsökande gifta. Det material, som inkommit till medicinalstyrelsen, visar en markant förskjutning mot de gifta kvinnorna.

Jag är övertygad, herr talman, om att vi alla vill mödrarnas väl och att vi alla har respekt för det gryende livet. Men jag kan inte, som många gör, se att lagen i dess olika tillämpning på grund av svävande formuleringar främjar vad vi alltså avser. Jag anser att lagens svaghet är, att den inte på ett tillbörligt sätt tar sikte på att det alltid är två individer att ta hänsyn till. Visst skall det sägas att vår värld i hög grad brister just i hänsyn till livet. Då kan det kanske synas barnsligt att man skall

Översyn av gällande abortindikationer

ta hänsyn till ett litet foster, men jag undrar om inte hela den kultur, som vi i västerlandet dock vill bygga, bygger just på känslan för alla individers rättigheter. Det måste framstå för alla som en ytterst allvarlig sak och tillgripas endast sedan alla tänkbara behandlingsformer och åtgärder misslyckats, om man för att ta vård om en individ tillgriper metoden att beröva en annan rätten till liv.

Jag tror inte, att abortproblemet löses med ett alexanderhugg, men jag hoppas innerligt att de legala aborterna alltfört skall minska. 4 000 är dock en alltför hög siffra. Vi väntar på sociala åtgärder, som gör den gravida kvinnans ställning lättare. Jag hoppas på den dagen hela kammaren vill medverka till åtgärder, som förbättrar situationen. Detta hindrar dock inte, att starka skäl föreligger för en översyn av nu gällande abortindikationer, varvid inte minst den medicinska sakkunskapen bör kopplas på och få säga sitt ord. Det måste anses vara något genomgået, om t. ex. ett sådant problem som bostadsfrågan skall lösas genom abortering. Jag skall inte trötta kammaren med några exempel på att så sker. Sådana torde andra kunna lämna bättre än jag.

Det synes mig vara riktigt som någon framhåller i en tidningsartikel, att »abortfrågan under senare år förlorat sin karaktär av rent medicinskt spörsmål och att sociala aspekter alltmer vunnit beaktande». Detta är från mina utgångspunkter en ytterst allvarlig sak. Det måste sägas vara en samhällets bankruttförklaring inför uppgiften att lösa individuella sociala problem. Det är oss ovärdigt att vi, under det vi talar om standardhöjning och ålderdomsskydd, inte lika energiskt griper oss an med att minska den totala abortfrekvensen, då vi ändock vet, att bland orsaksfaktorerna finns mycket som väl är tillgängligt för social profylax och terapi. Mitt hopp står här till vad familjeråd-

Översyn av gällande abortindikationer

givningskommittén orkar komma fram med i sitt betänkande.

Även om samhället vidtar de åtgärder, som är tänkbara i socialt hänseende, kommer man dock inte till rätta med den fråga det här gäller utan ett större ansvar inför hela sexualproblemet. Många kvinnor tvingas till abortkuratorn, därför att barnafadern, mer eller mindre omänskligt, driver henne därhän. Ingen skall heller tro, att det är bara vad man brukar kalla flamsig ungdom som söker abort; det är människor ur snart sagt alla befolkningskikt, höga och låga. Mycket bottenar, som jag ser det, i en omogen, ansvarslös och onaturlig syn på sexuallivets mening och funktion. Orsaken till detta skall jag inte här gå in på. Jag vill dock, herr talman, tillägga, att jag anser att en omprövning borde ske i riktning mot ökat ekonomiskt och juridiskt ansvar för barnafadern. Det är skamlöst, att kvinnan ensam ofta får bära alla bördor, då hon kanske är den minst skyldiga.

Det torde vara ganska ofruktbart att mer ingående diskutera frågan om huruvida de legala aborterna minskat de illegala. När utredningen har ordat färdigt om detta blir slutklämmen: »I stor utsträckning rör vi oss med spekulationer, och det kan ju tänkas att minskningen är endast skenbar och att det i själva verket skett en ökning av de kriminella aborterna i stället.» Detta är konklusionen av det hela. Man kan bara säga, att tillägget i lagen år 1946 inte blev det lock, som tillslöt Pandoras ask, för att tala i bild.

Att legal abort inte alltid varit den enda tänkbara utvägen för dem, som fått abort beviljad av medicinalstyrelsen på olika indikationer, framgår av privata undersökningar, som gjorts av läkare sedan abort beviljats. Läkaren, som skulle utföra operationen, tog sig tid att tala ut med dessa människor — det gällde ett 80-tal fall — och visade dem, vad en abort verkligen innebar av

fysiska och psykiska risker, samt angav tänkbara alternativ. 32 kvinnor avstod från att begagna sig av de givna aborttillstånden. Efter tre år skedde en efterundersökning, varvid det visade sig, att 26 var glada över att de fött sina barn. Det måste ha varit en ganska unik situation att se en av dessa mödrar stå lutad över sitt två och ett halvt år gamla barn och säga: »Och dig hade man tanke på att ta livet av en gång!» Detta illustrerar i sin tur, att inte alla aborttillstånd givs sedan alla tänkbara utvägar prövats. Det går inte att säga: »När kurator och medicinalstyrelsen sagt sitt är intet mer att tillägga. Då skall man handla.»

Det har i detta sammanhang föga betydelse om abort beviljats på indikationen »svaghet» eller »förutsedd svaghet». Att just den socialmedicinska indikationen här är ett vanskligt instrument kan inte förnekas. Läkaren får aldrig tjäna som en samhällets expeditor utan måste själv ta ansvar för både modern och det barn som är på väg, detta även sedan ärendet passerat både rådgivningsbyrå och medicinalstyrelse. Svenska gynekologförbundet synes vara enigt om att en översyn av lagen är motiverad trots de sista årens minskade antal legal-aborter och har även i en PM förut rekommenderat de ändringar, som kan tänkas i formuleringarna.

Herr talman! Bara ett par ord om tvåläkarintygen! I vår motion har vi tagit upp frågan om tvåläkarintygen och stannat för att man vid översynen bör uppmärksamma även dessa. Abortutredningen föreslår helt abrupt, att man skall slopa dem.

Den utredning, som genom medicinalstyrelsens försorg utfördes i Stockholm förra året, visade att saken nog är värd uppmärksamhet. När man läser utredningens rapport har man svårt att värja sig för den tanken, att välsiterat folk har lättare att denna väg få abort, då ju dessa fall går förbi rådgivningsbyråerna. År 1955 beviljades 86 procent

av alla aborter av medicinalstyrelsen och 14 procent på tvåläkarintyg eller i siffror 3 922 respektive 638 fall. Vad som alldeles särskilt intresserar mig när det gäller utredningen om tvåläkarintygen är det faktum, att 97 procent av privatfallen på Södersjukhuset fått graviditeten avbruten på psykiatriska indikationer. Jag vill dock inte, herr talman, plädera för tvåläkarintygens slopande, såsom abortutredningen föreslagit. Jag tror att detta förfaringssätt är nödvändigt i vissa brådskande nödlägen, och det vore för resten ganska orimligt om inte tvenne läkare med i lagen föreskriven kompetens skulle i indicerade fall få besluta om abort. De fall som det här gäller är ju inte, om lagen följes, beroende av någon socialutredning. Önskar myndigheterna få en närmare inblick i handläggningen av dessa fall, kan man kräva att få en utförligare rapport. Detta har också utredningen rekommenderat. Vi har genom att ta upp saken i vår motion bara velat föra den in i blickfältet vid en översyn av indikationerna.

Vidare vill jag, herr talman, säga några ord om senkomplikationerna. I vår motion har vi som motiv för en översyn av abortlagen även angivit de s. k. senkomplikationerna, vilka läkarna nu mer än förut uppmärksammat. Med abort förenad sterilitet hos kvinnan framhålles nu med skärpa av läkarna såsom en senkomplikation, och plågsamma och svårbotade cystbildningar uppträder åratals efter aborten. Professor Svanberg på Södersjukhuset har på de senaste åren gjort ingående undersökningar, som visat att i 10—15 procent av de fall, där legal abort utförts, har man kunnat konstatera dylika sjukliga förändringar.

Medicinalstyrelsen har i sitt remissutlåtande tagit upp denna fråga och förmenar att de nämnda komplikationerna bör kunna undvikas, om en annan operationsmetod användes. Den formulering, som medicinalstyrelsen i

Översyn av gällande abortindikationer

detta sammanhang begagnar, är mycket försiktig, vilket hedrar medicinalstyrelsen. Det kan nämligen ifrågasättas, om det hela bara är en metodfråga. Jag har, herr talman, tagit mig friheten att på egen hand forska litet i denna sak och då av sakkunniga fått veta att siffran 10—15 procent när det gäller fall med senkomplikationer inte är för hög, utan mycket väl står sig. Det har t. o. m. ifrågasatts, huruvida inte denna siffra är tilltagen i underkant.

I de 175 fall, som slumpartat kommit in på Södersjukhuset under tre, fyra år och som haft svåra efterkomplikationer, hade legal abort utförts. Om den operationsmetod, som använts, säger man från kirurgihåll att metoden en gång var ansedd som den allra förnämsta, och från gynekologihåll framhålles att de nya vägar, som nu rekommenderas, är oprövade och att man vet lika litet om vilka följder som dessa nya metoder kan föra med sig, som vad fallet varit i fråga om den nu använda metoden. Vid den senaste nordiska gynekologkongressen i Oslo sade kongressens ordförande sammanfattningsvis, sedan man i två dagar diskuterat frågan om operationsmetoden vid abort: »Det finns tydligen ingen metod som är säker.»

Jag anser alltså att vår skrivning i motionen, grundad på erfarenheter som gjorts och som redovisats i pressen, står sig och talar för bifall till kravet på en översyn. Den forskning, som pågår för att komma till rätta med dessa problem, noterar vi med stor tillfredsställelse.

Slutligen vill jag, herr talman, något beröra frågan om lagens oklarhet när det gäller indikationerna eller abortmotiveringarna. Det är påtagligt att denna oklarhet har till följd olika tolkningsbeslut och att handlingsfriheten är nära nog obegränsad när det gäller att fastställa vad som skall anses vara svaghet eller förutsedd svaghet. Linjerna flyter ihop och lagen tolkas olika

Översyn av gällande abortindikationer

i olika instanser. Medicinalstyrelsen redovisar ett påfallande litet antal fall som fått abort på socialmedicinsk indikation. Går jag återigen till det s. k. norrköpingsmaterialet, som utgöres av legala aborter utförda efter år 1946, visar detta att i 22 procent av fallen förelåg rent medicinsk indikation, medan 69 fall hänfördes till gruppen socialmedicinsk indikation, 9 procent till gruppen ärftlighetsindikation och intet fall till gruppen humanitär indikation. En annan medicinsk auktoritet gör gällande att indikationerna för legalt avbrott av havandeskap har under de senaste åren fördelat sig så, att 75—80 procent av alla legala aborter skett på socialmedicinska indikationer, medan icke fullt 20 procent skett på medicinska eller andra indikationer. Tendensen är alltså påtaglig till den sociala abortmotiveringens fördel.

Medicinalstyrelsen avstyrker en översyn av indikationerna men är försiktig i sin motivering och säger att »i stort sett är lagen tillfredsställande». Jag kan, herr talman, väl förstå denna ytterligt försiktiga formulering, eftersom medicinalstyrelsen i december 1956 i samband med den av Stockholms sjukhusdirektion begärda utredningen om tvåläkarintygen skrev att även om lagen i huvudsak vore bra, så finnes det ett behov av att revidera den i vissa avseenden. Med vår motion syftar vi just till att hjälpa medicinalstyrelsen att få till stånd en översyn av indikationerna, där den medicinska expertisen särskilt skall få komma till tals.

Herr talman! De flesta av remissinstanserna har tillrätt en översyn och förordar, såsom exempelvis medicinska fakulteten i Lund, att den medicinska sakkunskapen blir rikligt företrädd vid denna översyn. Positiva till en översyn är alltså: Svensk kuratorsförening, Sveriges läkarförbund, Svenska gynekologförbundet, Svenska psykiatriska föreningen, medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund och karolinska in-

stitutets lärarkollegium. Av de övriga avstyrker somliga, under det att någon tillstyrker med avvikande motiveringar.

Herr talman! Jag ber om överseende för detta kanske alltför långa anförande och yrkar bifall till reservationen.

I detta yttrande, under vilket herr förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Hedin* (h), *Boija* (fp), *Hamrin* i Jönköping (fp), *Carlsson* i Huskvarna (fp), *Rimmerfors* (fp), *Wachtmeister* (h), *Löfgren* (fp), *Nilsson* i Lönsboda (fp), *Olofson* (fp) och *Nelander* (fp), fröken *Wallerius* (h) samt herrar *Hammar* (fp), *Edlund* (h), *Dickson* (h), *Staxäng* (h), *Rubbestad* (bf), *Johansson* i Öckerö (fp), *Andersson* i Långviksmon (fp), *Carlsson* i Tibro (fp), *Carlsson* i Bakeröd (bf) och *Swedberg* (fp).

Herr **KEIJER** (fp):

Herr talman! Den diskussion vi för i kammaren i dag följs med intresse av en icke liten del av vårt folk. Vi rör oss visserligen kring ett helt litet avsnitt i lagstiftningen, frågan om indikationerna för rätten att avbryta ett havandeskap, men detta är en del av en mycket större fråga: de ovälkomna barnen och deras öde.

Abortfrågan har ju, inte minst under de senaste tjugo åren, funnits med i samhällsdiskussionen. Tillkomsten av abortlagen 1938 och dess komplettering 1946 har inte dämpat den, snarare motsatsen. När den i år åter kommit upp i riksdagen, kan man väl förstå att detta på sina håll ansetts onödigt och irriterande. Men är inte det förhållandet, att den regelbundet kommer åter, ett vittnesbörd om dess allvar? Årets motion om en översyn av abortindikationerna har ju samlat ett mycket stort antal undertecknare från samtliga demokratiska partier. Även första lagutskottets majoritet har betygat att abortsituationen är allvarlig.

Men sedan delar sig uppfattningarna

om vad man kan och bör göra. Utskotts-majoriteten menar, att man skall vänta och se och hoppas på en förbättring. Reservanterna, liksom motionärerna, anser att man aktivt bör gripa sig an med problemen genom att än en gång i de medicinska och sociala instanserna pröva hela abortfrågan och särskilt då den social-medicinska indikationen.

Vi har sett — och det konstaterar vi med tillfredsställelse — att statistiken pekar på en vikande tendens för de legala aborterna. Skulle vi våga tyda detta som ett växande ansvar för de ofödda barnen och en förbättring av förhållandena för de kvinnor som ovälkommet blivit gravida, vore det glädjande. Ännu mera glädjande skulle det vara, om vi hade någon tillförlitlig antydning om att också de kriminella aborterna minskat. Då skulle man kunna säga, att det ljusnat i abortsituationen.

Vi är vid bedömningen väsentligen hänvisade till omdömen från dem som i sin dagliga gärning särskilt får syssla med aborter och abortsökande. Och deras omdömen är inte särskilt optimistiska. Så säger en känd lasaretsläkare: »Inga säkra tecken på att legal abortering minskar den kriminella har hittills presterats, ty mot en sådan effekt av de legala aborterna talar för övrigt i högsta grad t. ex. det förhållandet att de kriminella aborterna till cirka 70 procent gäller ogifta, under det att de legala till 70 procent består av gifta eller 'samboende' kvinnor. Det torde alltså vara så, att vi som ett rent tillägg till den kriminella aborteringen fått en legal abortering av flera tusen per år. Genom lagen har alltså tillkommit en helt ny grupp kvinnor, på vilka fosterfördrivning göres.» — Detta omdöme om verkan av främst den socialmedicinska indikationens tillkomst torde icke kunna jävas ens av de vikande siffrorna i statistiken.

En annan läkare, en kvinna med en omfattande verksamhet som bakgrund, har givit uttryck för sina betänkligheter

Översyn av gällande abortindikationer

inför abortlagen och bl. a. sagt: »För den enskilda människan kommer det alltid att te sig så, att det som är tillåtet i lagen aldrig kan vara förkastligt eller farligt. Man talar ofta om att abortbyråerna räddat så och så många människor från abort. Men man glömmer att den nya lagen har skapat ett stort abortklientel, som nu aborterar, som aldrig annars skulle ha drömt om att söka en abort, utan själva rett upp sin situation. Att man då kan övertala en del av dessa att avstå från abort är inte så egendomligt.»

»Det är också så», säger samma läkare, »att det är en stor skillnad om en människa tvingas att själv ta ansvaret eller om någon annan tar det åt henne. Bedömer någon annan saken och man får ett papper på att det är nödvändigt och behöver göras, kan man lättare slå sig till ro och tänka att det väl är rätt och bra.» Och så citerar hon en patient som fått legal abort och därvid berövats möjligheten att sedan bli mor.

Det är, herr talman, inte möjligt att känna annat än osäkerhet inför den praktiska verkan av abortlagens socialmedicinska indikation när man lyssnat till vad ett stort antal läkare och socialkuratorer berättar om. För att ingen missuppfattning skall ske vill jag emellertid gärna understryka, att motionen ju inte går ut på att utan vidare slopa den social-medicinska indikationen, utan att en allmän översyn görs av lagen.

Låt mig, herr talman, få tillägga, att jag inte har någon övertro på lagstiftningsåtgärder på ett område som detta. Lagstiftning måste dock finnas, det är sant, och den skall vara så hjälpsam som möjligt mot den enskilda människan och vägleda henne till hennes bästa. Jag tror att en översyn av abortlagen skulle kunna främja detta syfte. Vad som emellertid särskilt behövs — och där finns ännu mycket att göra — är en personlig vägledning och effektiv materiell hjälp i en pressande situa-

Översyn av gällande abortindikationer

tion för dem som råkat i en ovälkommen graviditet. Man måste djupt beklaga att samhällets hjälporgan alltför ofta saknar tillräckliga både personella och ekonomiska resurser.

Men, herr talman, den mest djupgående förändring, som enligt min uppfattning behöver ske, gäller själva människosynen, respekten för även en liten människas värde och hänsynen till andra människors välfärd. Här lämnar den förhärskande sexualmoralen åtskilligt att önska. I botten av abortsituationen ligger en markant hållningslöshet i fråga om normerna för utlevandet av sexualiteten. Mycket skulle vara vunnet om den generation, som nu är föräldrar och ledare på samhällslivets olika områden, mer helhjärtat i tal och föredöme här gäve höga ideal åt den uppväxande generationen. Nu nödgas man inte sällan konstatera, hur normlösheten trängt in även i folkgrupper som man väntat annat av.

Det är också tydligt, herr talman, att man i abortdiskussionen alltför ofta förbiser fostret. Detta är ju, såsom herr Gustafsson i Borås nyss påpekade, biologiskt, religiöst och moraliskt från befruktningsogonblicket en mänsklig individ, som främst har *en* rättighet — den att få leva. För några veckor sedan gav Socialmedicinsk Tidskrift på ledande plats uttryck åt denna tanke då den skrev: »Den grundläggande utgångspunkten för alla överväganden i abortfrågan är varken befolkningspolitisk eller juridisk till sin natur. Människolivet är heligt alltifrån sin tillkomst — detta bör vara den biologiska och etiska grunden för alla betraktelser och åtgärder i frågan.»

Vi får heller inte glömma, att i det kristna evangeliet, som utgör vår kulturs grundval, är de bärande tankarna att värna livet samt att den enskilda människan har ett eget värde och en egen bestämmelse. Som ett uttryck för hur man på kristet håll ser på abortsituationen vill jag, herr talman, citera

slutorden i det yttrande, som Svenska ekumeniska nämnden avgivit i anledning av 1950 års abortutrednings betänkande: »Enligt den kristna människoupfattningen är människan en människa, om ock i vardande, så snart konceptionen skett. Att avbryta fostrets liv betyder därför ett utsläckande av ett begynnande mänskligt liv. Denna grundinställning måste få konsekvenser både för abortlagstiftningen och för samhällets hjälpåtgärder; den får under inga omständigheter leda till passivitet varken inför sociala missförhållanden eller svårigheter av medicinsk art. Varje enskilt fall måste bedömas utifrån en levande och vaken ansvarskänsla med tanke på att det verkligen är fråga om att utsläcka ett spirande människoliv. Det är fråga om en livssyn som lagstiftningen måste stå i överensstämmelse med för att därmed ge uttryck för människans okränkbarhet som människa, vilken i lika mån gäller fostrets liv och en vuxen människas.» Detta uttalande torde vara representativt för vad en stor del av vårt folk tänker i den stora fråga som sysselsätter oss.

Herr talman! Med dessa erinringar ber jag att få yrka bifall till den vid första lagutskottets utlåtande nr 14 fogade reservationen.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Utskottsmajoriteten delar fullt ut den allvarliga grundsyn som motionärerna har på denna fråga. Det är ingen tvekan om att den är så viktig och betydelsefull, att den kräver oavslätlig uppmärksamhet från statsmakternas sida. Jag tror, att vi allesammans har svårt att frigöra oss ens ett ögonblick från denna känsla när denna fråga skymtar mot oss då och då under livets gång. Själv har jag mycket nära konfronterats med dessa problem. Under den första tiden av min nu mer än trettioåriga domarverksamhet förekom ännu barnamord och

fosters läggande å lönn. Detta är brott, som numera dess hättre alldeles har försvunnit. Jag har sedermera fått vara med om många fall, då den dystra epilogen efter illegala aborter spelats upp inför rätten. Det har flera gånger gällt dödsfall. Jag har i min verksamhet mött den utsläpade modern, och jag har fått se in i dystra hem, där en alkoholists eller hustruplågares hustru kämpat med förtvivlan. Det samlade intrycket av dessa erfarenheter är hur förfärligt ensamma dessa kvinnor har varit med sina svårigheter.

Enligt min mening får en kvinna inte själv bestämma över det foster, som hon bär i sin kropp, utan det bör vara noga reglerat vilka åtgärder samhället kan tillställa att hon vidtar. Man har många gånger önskat att samhället kunnat hjälpa henne i hennes prövnings stund och över huvud taget under den svåraste tiden. Det är tyvärr så, att hon många gånger inte har haft någon att vända sig till, och hon har inte alltid kunnat vända sig ens till anhöriga. Tvärtom har hon ofta nog kunnat just där möta den största oförståelsen, och i ett sådant läge tål en kvinna inte så mycken oförståelse. Den man, som ofta skymtar i bakgrunden, har ibland, då han verkligen uppenbarat sig, varit lika förtvivlad och rådvill som kvinnan själv, men mången gång har han helt lyst med sin frånvaro. I vissa fall har han spelat en rent ynkelig roll.

Dessa erfarenheter har också sagt mig, att det är ett nästan orimligt svårt och tungt ansvar, som enligt naturens ordning lagts på kvinnorna, och jag har ofta beklagat, att det inte har funnits någon möjlighet för oss att ändra på denna ordning och skapa rimligare proportioner, så att mannen får bära sin andel av ansvaret. Jag delar herr Gustafssons i Borås m. fl. uppfattning om att det är en etisk fråga om livets rätt det här är fråga om, men å andra sidan får vi inte förbise, att det här inte gäller ett självständigt liv på sam-

översyn av gällande abortindikationer

ma sätt som i fråga om fött barn, utan det är fråga om ett potentiellt liv, vars värde man får väga mot andra värden, i första hand mot moderns liv och hälsa. Det visar sig också, att även motionärerna går med på att man ingår på en sådan värdering; de godkänner ju medicinska, eugeniska och humanitära indikationer. Det skulle man inte kunnat göra, om det hade förelegat samma värde och samma rätt till liv för ett foster som för ett barn. Ingen skulle ju komma på den idén att döda ett fött barn därför att det hade ärftlig belastning eller för att det tillkommit under utövande av våld eller tvång mot modern. Här föreligger alltså en skillnad, och det är naturligtvis mycket svårt att göra dessa avvägningar. Det vore mycket lättare ifall det vore fråga om två liv som båda vore fullkomligt komparabla. Det gäller att väga det spirande livet inte bara mot moderns liv, utan kanske mot många andras liv, vilka är beroende av modern. För övrigt kan man väl med medicinalstyrelsen säga att denna etiska sida av saken i stor utsträckning är en fråga om lidandets problem.

Man har inte heller på en gång kommit fram till den uppfattning som vi nu har. Först 1939 blev det tillåtet att släcka ett fosters liv på eugeniska och humanitära indikationer. Förut gällde endast den medicinska och även den vid sidan av lagen såsom något som man måste taga hänsyn till i föreliggande intressekollisioner.

Då motionärerna nu begär en översyn av abortindikationerna, har de väsentligen inriktat sig på den socialmedicinska indikationen, den som enligt vår lag gör abortframkallning tillåten, när det med hänsyn till kvinnans levnadsförhållanden och omständigheterna i övrigt kan antas, att hennes kroppsliga eller själsliga krafter skulle allvarligt nedsättas genom barnets tillkomst och värden om barnet. Man har menat, att denna indikation, som innebär att man skall skåda in i framtiden,

Översyn av gällande abortindikationer

inte ger en sådan preciserad vägledning som måste finnas i en så viktig situation.

Jag skall i förbigående peka på en del statistik för att åskådliggöra problemets storlek. Jag vill då först peka på tabell 2 i utskottsutlåtandet, som avser en jämförelse mellan de nordiska länderna beträffande legala aborter under ett år. Tabellen utvisar för Sverige ett jämförelsevis lågt antal legala aborter i förhållande till de andra nordiska länderna. Av tabell 1 framgår vidare, att de legala aborterna hos oss har gått ned avsevärt i antal under de senaste fem åren, och av tabell 3 kan man utläsa att antalet avslagna abortansökningar under de senaste åren stadigt har stigit.

Vi kan sålunda redan nu iaktta en tendens mot restriktivare prövning, men som medicinalstyrelsen har påpekat måste man akta sig för att dra vittgående slutsatser av statistiken. Materialet är ju inte alldeles lika det ena och det andra året, och dessutom är det klart att även personliga omständigheter spelar in vid prövningen. Av de år 1955 redovisade legala aborterna var endast 8,2 procent grundade på social-medieinsk indikation, och i genomsnitt har det väl varit omkring 10 procent.

När 1946 års lagändring kom till, varigenom den social-medieinska indikationen infördes, ansågs det att man med den samhällsutveckling som skett inte kunde komma ifrån att andra indikationer än de medieinska, humanitära och eugeniska kan vara lika tungt vägande och göra kvinnans situation så pressad, att en abort kan vara enda lösningen. Såsom medicinalstyrelsen mycket riktigt har påpekat utgör ju inte vare sig sjukdom, kroppsfel eller svaghet i och för sig indikation för legal abort. Det avgörande är kvinnans tillstånd och hur mycket lidande hon anses kunna utstå utan allvarlig fara för liv och hälsa. Medicinalstyrelsen menar att analoga synpunkter måste anläggas

vid tillämpningen av den social-medieinska indikationen.

Det är självfallet svårt att för ett sådant bedömande ge en preciserad vägledning. Det är svårt att säga, hur mycket en kvinna tål. Det torde vara en allmän kuratorserfarenhet att vad den ena modern klarar av utan svårighet kan betyda ett fullständigt sammanbrott för den andra. Det är alltså svårt att komma med annat än jämförelsevis vaga regler på detta område.

Man avsåg emellertid att något förtydliga gränsen för den medieinska indikationen genom att införa även denna social-medieinska indikation, men såsom herr Gustafsson i Borås redan har sagt är gränsen fortfarande flytande och i hög grad beroende på läkarnas och i sista hand medicinalstyrelsens socialpsykiatriska nämnds uppfattning. Genom att något vidga möjligheten till legal abort trodde man sig också kunna minska det skrämmande stora antalet illegala aborter. Det var dock inte meningen att man skulle införa något slags slapphet på detta område. Första lagutskottet sade 1946 att det uppenbarligen var förenat med stora svårigheter att ange de olikartade förutsättningarna i lagtext på sådant sätt, att tillämpningsområdet inte bleve för snävt och möjlighet till missbruk samtidigt förebyggdes. Utskottet underströk att bestämmelserna inte medgav abort på rent sociala skäl; även medieinska synpunkter skulle anläggas vid bedömningen. Det förutsattes emellertid inte att sjukdom, kroppsfel eller svaghet nödvändigtvis skulle förefinnas hos kvinnan vid tiden för ingreppet — i det hänseendet var det en utvidgning. Man tog närmast sikte på en mera långsam utslitning av kvinnans krafter.

Man kan nu säkerligen med fog göra gällande, att det är en helt ny kategori — framför allt gifta kvinnor — som numera söker legal abort, men man får då inte glömma, att det bland annat var just dessa kvinnor man ville nå med

samhällets hjälpåtgärder av olika slag, i värsta fall också med att bereda dem möjlighet till abort.

Det är också troligt att många kvinnor som nu söker abort, knappast, om varje möjlighet att få sådan på legal väg varit utesluten, skulle vända sig till illegala abortörer. Men det kan ju inte vara samhället likgiltigt — i varje fall inte i våra dagar med våra stora sociala ambitioner — om ett stort antal kvinnor skulle mer eller mindre långsamt slitas ner därför att de inte har kommit i kontakt med samhällets hjälporgan. Jag tror inte att det är möjligt att i ett slag göra en ändring som skulle innebära att man helt skulle bortse från kvinnans sociala förhållanden. Det har ju för all del varit många kvinnors lott genom århundraden att få totalt slita ut sig och gå bort i förtid eller leva kvar med ett halvt liv, men tänker vi oss något sådant i fortsättningen? Jag tror knappast det.

Vad sedan beträffar de kriminella aborterna, synes det mig som om motionärerna inte har ägnat dessa det intresse som varit påkallat. Det verkar som om motionärerna beträffande dem resignerat i något slags hopplös tro, att ingenting kan göras däråt och att det viktigaste är att samhället inte blir på något sätt inblandat när det gäller aborter. »Vi torde ha en kriminell abortfrekvens av ungefär samma omfattning, som vi haft de senaste 40—50 åren», heter det i motionerna, och det verkar som om det enligt motionärernas mening inte var något att göra åt den saken. Det är glädjande att medicinalstyrelsen är av en annan uppfattning och anser att de kriminella aborterna bör ägnas en långt större uppmärksamhet än vad fallet hittills varit och att de inte utan vidare får betraktas som ofrånkomliga. Jag tror nog också att det skall bli möjligt att få större kännedom om dessa kriminella aborter än man hittills kunnat få. Vid karolinska sjukhusets psykiatriska klinik pågår för

Översyn av gällande abortindikationer

närvarande en större efterundersökning av ett stort antal kvinnor, vilkas ansökningar om abort avslagits. Denna undersökning torde också komma att ge värdefulla upplysningar angående lagändringens verkan med hänsyn till de illegala aborterna.

Man har hittills inte kunnat klart bevisa, att den nya lagstiftningen verkligen lett till ett minskat antal aborter, men å andra sidan har antydningarna, att lagen i dess nuvarande utformning rent av skulle ha ökat det totala antalet aborter, inte heller på något sätt blivit bestyrkta. Det finns sålunda inte något direkt stöd för ett antagande att man inte lyckats nå det klientel, som traditionellt anlitat kriminella abortörer. Det är fortfarande ett stort antal ogifta kvinnor som vänder sig till abortkuratorerna, trots att många av dem får sina ansökningar avslagna. Personligen är jag ganska övertygad om att det bland det legala abortklientelet finns åtskilliga, både gifta och ogifta, som i annat fall inte skulle ha dragit sig för att vända sig till illegala abortörer.

Det är väl också uppenbart att det fortfarande är förenat med mycket större risker för en kvinnas liv och hälsa att anlita sådana abortörer än att gå den legala vägen, även om riskerna nu, på grund av större skicklighet också hos de illegala abortörerna, är mindre än förr. Även om man utgår från det i och för sig osannolika antagandet, att de kriminella aborterna inte skulle innebära större fysiska risker än de legala, så måste, som medicinalstyrelsen påpekat, de psykiska riskerna vara avsevärt större. Det är självfallet en helt annan sak för en kvinna att — förutom att hon inlåter sig på det i och för sig vågsamma företaget som en illegal abort alltid innebär — också veta att hon begår en kriminell handling.

Motionärerna har ansett att som riktpunkt för en översyn bör anges att — som de uttryckt sig — den lagliga aborteringen bör nedbringas till minsta

Översyn av gällande abortindikationer

tänkbara omfattning. Av vad jag nyss anfört om de kriminella aborterna torde framgå, att utskottsmajoriteten inte kan finna en sådan målsättning vara riktig. Enligt majoritetens uppfattning måste målet i stället vara, att den sammanlagda legala och illegala aborteringen nedbringas.

Med denna utgångspunkt måste man ställa sig tveksam inför strävandena att märkbart åtsnäva abortindikationerna. Som jag förut sagt torde man inte kunna draga några närmare slutsatser angående sambandet mellan den legala och den illegala aborteringen. Det är i alla fall rimligt att antaga att åtskilliga kvinnor, som nu går den legala vägen, vid en sådan skärpande lagändring skulle drivas över till illegal abortering. Det bör inte förvåna oss om kvinnorna, efter en sådan skärpning av lagen, med mindre samvetsbetänkligheter än nu skulle tillgripa kriminell abort, i medvetandet om att de tidigare, d. v. s. med den nu gällande lagen, kanske skulle ha fått lagens stöd för en abort. Samhället kan inte stå likgiltigt inför en sådan utveckling.

Det är enligt utskottsmajoritetens mening inte någon vinst med att kunna redovisa gynnsammare siffror beträffande den legala aborteringen än som nu är fallet, om samtidigt flera kvinnor i den belägenhet, som utlöser önskan om abort, antingen inte kan nås av den hjälp samhället kan lämna och på grund därav mer eller mindre långsamt slites ned, eller också i större utsträckning vänder sig till illegala abortörer med alla de risker detta medför. Vi får besinna att för en kvinna, som råkat i en ovälkommen graviditet, abort ofta framstår som den enda utvägen, när hon först överväger sin situation. Det är inte ovanligt att en sådan kvinna är på gränsen till sjukdom. Oftast är hon psykiskt och ibland också fysiskt nere. Ofta är hon alldeles ensam och övergiven, och hon finner sin situation försvårad. I detta tillstånd kan hon vara

benägen att pröva vilka möjligheter som helst, och hon kan företaga rent desperata handlingar.

Erfarenheterna under de gångna åren har visat, att en allmänpreventiv strafflagstiftning på detta område ingalunda avhåller kvinnorna från abortingrepp. Lagstiftningen bör därför enligt utskottsmajoritetens mening vara så utformad, att det finns utsikt till att de hjälpande organen får kontakt med så stor del som möjligt av de kvinnor som har planer på abort. Ingen lär kunna betvivla att en generösare lag ger betydligt gynnsammare tillfällen därtill än en lag, som inte synes lämna minsta möjlighet öppen för abort, även om tillämpningen inom lagens ram göres restriktiv. Om en sådan kvinna tror det vara möjligt att på legal väg nå det mål, som hon i sin ensamhet och förtvivlan finner vara den enda lösningen, är det troligt att hon vänder sig till de samhällets hjälporgan, som står till förfogande. Det kan väl hända att en och annan kvinna, som inte alls har någon rimlig anledning till abort, vänder sig dit, men hon lär väl också bli avslöjad. Det har omvittnats, att det är sällsynt att kvinnor söker abort utan att kunna förebringa några i lagens mening goda skäl — låt vara att dessa ofta inte är tillräckligt starka för att hon också skall få sin ansökan bifallen. Om nu en kvinna vänder sig till samhällsorganen, finns det utsikter, att hon kan få stöd och hjälp, och hon kan kanske förmås att välja en annan väg än abort. Problemet, som från början för henne tett sig som oöverkomliga, kan ofta genom samtal med en förstående kurator läggas till rätta och få sina rätta proportioner. Som det tidigare sagts finns det bland orsaksfaktorerna många som är väl tillgängliga för social profylax och terapi. Den statistik som man har på detta område är inte heller avskräckande. Jag har här siffror från Stockholms hjälpbyrå. Det totala antalet sökande 1955 var i runt tal 1 900, av vilka i runt tal

Översyn av gällande abortindikationer

800 födde sina barn. Året därpå var det i runt tal 1 700 abortsökande, och även då var det i runt tal 800 som födde sina barn. Båda åren var bland dem som födde sina barn ungefär hälften gifta och hälften ensamstående. Enligt vad jag hört uppges av en kurator, går det lättare och lättare för varje år att få abortsökande kvinnor att avstå från abort. Här har vi en gren av den samhällseliga omvårdnaden, där de rent personliga insatserna blir utslagsgivande. Här har man användning både för ett varmt hjärta, en livsbejakande inställning och framför allt för ett kallt huvud när det gäller att skärskåda vederbörandes problem. Därför måste samhället se till att vi får tillräckligt många läkare och kuratorer, som är hängivna den sak för vilken de arbetar och som kan anslå tillräckligt med tid. Särskilt läkarna har väl i våra dagar för litet tid att ägna åt abortsökande. Att mycket kunde uträttas, om läkarna verkligen kunde ge sig mera tid, visar den redogörelse, som en uppsalaläkare lämnade i Svensk Läkartidning och som här tidigare omnämnts av herr Gustafsson i Borås. Det gällde en ytterligare påverkan på kvinnor, som redan hade fått tillstånd till abort och av vilka en stor del kom att avstå från aborten. Hade läkaren före abortansökans bifallande gjort detsamma, hade väl möjligheterna varit ännu större att få dem att avstå.

Abortkuratorerna har bekräftat att deras möjligheter att lämna materiellt stöd i många fall varit den bästa hjälpen för att få kvinnorna att avstå från abort. Det är mycket angeläget att samhället här ställer tillräckliga resurser till förfogande. För närvarande är de alldeles för små.

Jag vill erinra om att då den socialmedicinska indikationen infördes, sattes denna utvidgning av abortindikationerna i samband med rådgivningsinstitutionen. Trots att denna institution ännu inte är helt utbyggd, är erfarenheterna goda. De siffror jag redan

nämnt säger en hel del. Inom inte mindre än 13 landstingsområden finns emellertid ingen sådan institution. Det är angeläget att en fullständig utbyggnad sker snarast möjligt. Den familjerådgivning, som för närvarande övervägs av särskilda sakkunniga, har också stor betydelse. Det är nämligen att märka att äktenskapliga konflikter ofta förekommer bland de abortorsaker som kvinnorna anger. Vi får emellertid inte glömma att den sociala utvecklingen i vårt land under de senaste åren — hur lyckosam den på sitt sätt än varit — inte lett fram till tillfredsställande förhållanden på viktiga områden av största betydelse när det gäller denna fråga. Jag nämner sådana saker som bostadsproblemet och alkoholproblemet. Där återstår mycket att göra. En del återstår nog också att göra när det gäller att bereda familjer med barn och ensamstående mödrar en mera tryggad ekonomisk ställning. Det allmänna reformarbetet har alltså stor betydelse för hur vi skall kunna lösa abortfrågan. Vi får inte vänta oss att detta skall gå fort, men enligt utskottsmajoritetens mening är det den enda framkomliga vägen att på längre sikt lösa abortfrågan. Det är ingen mening med att inskränka de legala aborterna, om de kriminella fortfarande skall öka. Vi kan aldrig nå det verkliga idealtillståndet på detta område lika litet som på något annat, men vi kan enligt utskottsmajoritetens mening nå ett långt stycke längre än nu.

Mot bakgrunden av den utveckling som ägt rum och med hänsyn till att de legala aborterna stadigt gått ned — trots att de abortförebyggande institutionerna ännu inte utbyggs till full storlek — kan majoriteten inte anse att tiden är inne för att nu göra en översyn. Jag tror visst att man framdeles skall göra en sådan översyn av abortindikationerna och att man då kanske kan nå fram till bättre resultat. Jag tror för övrigt att det skulle vara olämpligt att nu göra en översyn; då kanske mo-

Översyn av gällande abortindikationer

tionärerna skulle bli över hövan bönhörda. Vi måste komma ihåg att det varit tal om att införa en rent social indikation, fastän sådana förslag hittills avvisats. Den utredning, som föregick 1946 års ändring, ifrågasatte införande av en rent social indikation, men justitieministern ansåg, att en sådan åtgärd inte borde övervägas för det dåvarande. 1950 års abortutredning fann också lämpligt att en rent social abortindikation infördes i fall då kvinnan på grund av asocialt levnadssätt vore uppenbart olämplig att handha vårdnaden om barnen men då någon ärftlig orsak härtill inte kunde visas. Nu har vid remissförfarandet en majoritet inom socialstyrelsen tagit upp detta förslag, och ett par remissinstanser vill ha en förutsättningslös utredning. En blick på nyare lagstiftning och förslag till lagstiftning i våra grannländer visar också, att vi inte är så särskilt radikala här i landet. Jag skall inte trötta med att ingå därpå. Vem som helst kan läsa om den saken på s. 3 i utskottets utlåtande. Man har i en del av vårt grannländer anlagt mycket vidare sociala aspekter än vad vi har gjort.

Herr Gustafsson i Borås berörde de s. k. tvåläkarintygen. Jag skall inte ingå närmare på den saken. Jag tror vi är ense om att vi inte kan undvara dessa intyg, även om det vill synas som om det har förekommit vissa missförhållanden med dem. Jag tror inte att man kommer till rätta med den saken på annat sätt än genom starkare kontroll från medicinalstyrelsens sida. Medicinalstyrelsen har också förklarat att kontrollen bör göras starkare, men hittills har det inte funnits tillräckliga anslag till den erforderliga arbetskraften. Dessutom kan man väl utgå ifrån — vilket någon remissinstans också har gjort — att vi kan komma till rätta med missförhållandena på detta område, genom att medicinalstyrelsen utfärdar mera utförliga direktiv och föreskrifter för läkarna.

Sedan berörde herr Gustafsson i Borås också frågan om de s. k. senkomplikationerna. Han visste så mycket om dem, som jag inte vet, och jag skall därför inte gå så djupt in på den frågan som han gjorde. Men medicinalstyrelsen har ju framhållit att sådana komplikationer endast uppkommer vid en särskild operationsmetod, och att man bör kunna undvika dem. Med detta besked från medicinalstyrelsen, som ju är vår högsta medicinska auktoritet, ger jag mig tills vidare till tåls, till dess medicinalstyrelsen kommer med ett nytt besked.

Det är också att märka att vetenskapliga undersökningar göres rörande olika slag av komplikationer, och att en av de allra viktigaste och mest omfattande av dessa undersökningar för närvarande pågår. Vi bör väl avvakta resultaten av dessa undersökningar, innan vi sätter i gång med en utredning på detta område.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Johansson* i Norrköping (s), fröken *Bergegren* (s), fru *Eriksson* i Stockholm (s), fröken *Höjer* (fp), herr *Larsson* i Stockholm (fp), fru *Torbrink* (s), fru *Löfqvist* (s), fröken *Elmén* (fp), fröken *Liljedahl* (fp) samt herrar *Mellqvist* (s), *Ågren* (fp) och *Bark* (s).

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är en mycket allvarlig fråga huruvida de legala aborterna efter införandet av den sista paragrafen i abortlagen har minskat de kriminella aborterna. De officiella rapporter man har att gå efter ger inte stöd för att så skett. Jag är inte glad över att behöva säga det, ty det vore mycket roligare att kunna konstatera att de legala aborterna till 50 procent eller ännu högre minskat de kriminella. Om man

Interpellation ang. tillämpningen av förordningen om avgift vid investering i motorfordon

emellertid ser till abortutredningens skrivning i betänkandet ser man att man rör sig med spekulationer. Det gäller naturligtvis på båda sidor, det skall man ha klart för sig. När man tycks luta åt att anse att legala och illegala aborter förhåller sig till varandra ungefär som vattnet i två kommunicerande kärl är man inne på felaktiga vägar, vilket abortutredningens konstaterar på s. 45. Det säges där att man rör sig med spekulationer, och slutklämmen blir att det kan lika väl vara så, att de legala aborterna kommer som tillskott till de illegala.

De som lyssnade på radiodebatten 1953 kanske kommer ihåg att man där var inne på denna fråga. Där sade dr Simon i Norrköping t. ex.: »Noggranna undersökningar i Stockholm, Malmö, Lund och Norrköping har nämligen visat, att efter lagens tillkomst de kriminella aborterna inte har minskat. De legala aborterna har helt enkelt med andra ord bara blivit ett rent tillskott till de kriminella. De legala rekryteras också av ett helt annat klientel än de kriminella.» Så långt vill jag inte gå. Det är emellertid sagt av en sakkunnig i en radiodebatt och man kan inte gå förbi det.

Professor Sjövall skriver i tidningen Arbetaren den 29/1 1954: »Även om legalaborter i begränsad omfattning ersätter kriminella utgör dock de flesta legalaborter ett kvantitativt betydande tillskott till den 'normala' abortfrekvensen. Tydligen har lagen på det sätt den tillämpas öppnat portarna för ett nytt abortklientel. Sedan abortlagen började tillämpas har därigenom spirande mänriskoliv utsläckt till ett antal som sammanlagt motsvarar befolkningen i en mindre stad.»

Jag skulle kunna räkna upp den ena auktoriteten efter den andra, som säger på samma sätt. Det är ingen glädje att konstatera det, men så är det. Om det överensstämmer med verkligheten kan

jag inte bedöma, men jag vågar påstå att ingen kan bevisa motsatsen.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr förste vice talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 14**Interpellation ang. tillämpningen av förordningen om avgift vid investering i motorfordon**

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Bästekille (h), som yttrade:

Herr talman! Riksdagen beslöt i januari 1955 att för sagda år införa särskild investeringsavgift å motorfordon, såväl begagnade som nya. Uppbördstekniskt utformades förslaget så att avgiften uttogs vid registrering av fordon.

Det har inträffat att motorfordonsköp, som ägt rum redan under 1954, kommit att beläggas med investeringsavgift. Fordonet har under 1954 köpts och efter kort tid sålts utan att registrering vidtagits. Av en eller annan anledning har man först under 1955 uppmärksammat att fordonet icke registrerats vid den första av de ovan nämnda transaktionerna. Dåvarande innehavaren av fordonet har medelst erkännande å ett strafföreläggande erkänt, att förseelse begåtts mot vägtrafikförordningen samt erlagt böter i anledning härav.

Erkännandet har emellertid även haft samma verkan som ansökan om registrering. Eftersom denna med ansökan likställda åtgärd företagits under 1955 har bestämmelserna i förordningen om avgift vid investering i motorfordon 1955 blivit tillämpliga.

Med stöd av ovanstående hemställes om kammarens tillstånd att till statsrå-

det och chefen för finansdepartementet få ställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat, att, på i interpellationen närmare angivet sätt, förordningen om avgift vid investering i motorfordon år 1955, tillämpats med avseende å sådan investering under 1954?

2) Anser herr statsrådet detta förhållande stå i överensstämmelse med grunderna för sagda förordning?

3) Om så icke är fallet, ämnar herr statsrådet vidtaga nödiga åtgärder för att personer, som på i interpellationen angivet sätt ålagts skyldighet att betala avgift, hålles skadeslösa?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.09.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 24 april

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Översyn av gällande abortindikationer (Forts.)

Herr andre vice talmannen tillkännagav, att överläggningen rörande första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om en snar översyn av nu gällande abortindikationer nu komme att fortsättas; och lämnades därvid ordet, jämlikt förut gjord anteckning, till

Herr LUNDQVIST (s), som yttrade:

Herr talman! Då jag tillhör majoriteten i utskottet ber jag att få anföra några synpunkter. Vår värderade utskottsordförande har redan på ett förtjänstfullt sätt berört alla de sakuppgifter, som kan behöva framföras i detta sammanhang. För min del ville jag närmast vända mig mot herr Gustafssons i Borås uppläggning av frågan. Man skulle därav nästan kunna få det intrycket, att vi som tillhör majoriteten i utskottet inte skulle hysa samma re-

spekt för fostrets liv som reservanterna.

Ja, den frågan torde kunna diskuteras, även med utgångspunkt från reservanternas egen mening, som finns återgiven på sid. 36. Man framhåller där såsom önskvärt, att »abort ej medges i andra fall än då detta ur alla synpunkter ter sig oundgängligen nödvändigt och att dessa fall, där samhället sålunda medverkar till att utsläcka mänskligt liv, bli avgränsade på ett fullt klart sätt».

Man kan då fråga, om det är själva antalet liv, som samhället skulle medverka till att utsläcka, som skiljer reservanterna och utskottsmajoriteten. Vi har ju inom utskottet varit överens om att det kan finnas tillfällen — detta erkänner också reservanterna — då frågan kan ställas: Är det lämpligt att låta fostrets liv gå före moderns, om modern genom ännu en födsel kanhända riskerar sin hälsa? Man måste därvid också ta hänsyn till om modern har flera barn, som är beroende av henne. Vi blev överens på den punkten. Man erkände att det kan finnas tillfällen då det är berättigat med abort.

Man fick vidare det intrycket av herr Gustafssons anförande, att samhället av

i dag skulle vara mera likgiltigt för fostrets liv än tidigare. Ja, det beror på hur man ser saken. I min barndom var det gott om barn i stugorna. Det var inte ovanligt med tio, tolv barn — hade man bara fem, som i mitt hem, ansågs det vara en liten familj. Men om damerna och herrarna studerar statistiken från den tiden skall ni finna, att ungefär 10 procent av barnen dog under det första levnadsåret — i dag närmar vi oss siffran 1 procent. Och går vi längre upp i åldrarna kan jag omtala, att när många av mina s. k. läskamrater kom upp i produktionskraftig ålder gjorde lungsoten sitt verk, och de gick bort i unga år.

Jag vill med detta ha sagt att de hjälpåtgärder, vi är överens om i dagens läge, icke har verkat så att vi numera skulle ha mindre respekt för fostrets liv än tidigare, utan vi försöker tvärt om genom en familjevänlig politik föra de barn som föds till världen upp i en produktionskraftig ålder, till glädje för föräldrarna och till gagn för samhället.

Vi i utskottsmajoriteten har fortfarande den uppfattningen, att vi inte har råd att slösa med vårt människomaterial. Vi skall försöka hjälpas åt så att alla barn, som föds eller är i fosterstadiet, får möjlighet att utvecklas till samhällsdugliga medborgare. En skillnad mellan oss och reservanterna är kanske den att vi frågar oss, när en kvinna är i en så förtvivlad situation — hon kan vara utsliten eller övergiven på ena eller andra sättet — att hon endast ser mörkt på livet: Skall en sådan kvinna då vända sig till en sakkunnig, som samhället kan ställa till hennes förfogande, eller till en kvaacksalvare? Det är här vi inte har kunnat följa reservanterna. Vår uppfattning dikteras bl. a. av den omständigheten, att exempelvis medicinalstyrelsen anser, att man i dagens läge icke bör gå längre när det gäller revision av gällande lagstiftning, utan man bör avvakta vilka

Översyn av gällande abortindikationer

åtgärder som från samhällets sida anses böra vidtagas för att hjälpa de förtvivalade, blivande mödrar som söker abort.

Herr Gustafsson i Borås citerade en del uttalanden ur abortutredningens betänkande. Jag skall inte läsa mycket därur, men jag anser att jag har anledning att anföra några rader, som belyser skillnaden mellan en legal abort genom samhällets medverkan, efter rådgivning av den psykiatriska nämnden i medicinalstyrelsen, eller tvåläkarsystemet, och den illegala aborten. I detta betänkande finns på s. 239 en beskrivning av hur det går till då man lämnar illegal abort. Jag vill redan på detta stadium fråga om man tror, att inte med de metoder, som används vid illegal abort, följdverkningarna kan bli många gånger farligare för modern, än vid den legala aborten.

Efter en längre redogörelse om abortprovokationen relateras, att av dem som var undersökta hade två avlidit sedan de förts till sjukhuset. Ingreppen i övrigt stannade i nio fall vid »försök till abort» i strafflagens mening, och av dessa blev två fall inlagda på sjukhus.

Under begreppet hemmagjord sond har hänförs 2 fall, där järntråd överdragen med ventilgummi, och 1 fall, där gummislang, armerad med en träpinne, kommit till användning. I de övriga fallen har den hemmagjorda sonden utgjorts av en specialbehandlad elektrisk ledningstråd. I de 3 fall, som i tabellen betecknats som »övriga», har abortredskapet utgjorts av cykeleker, vidjekvist och metallrör.

Jag vill inte läsa längre — det anförda är ruskigt nog. Och jag frågar mig: Kan det ur kristen synpunkt anses lämpligare att minska möjligheterna att få legal abort för att i stället driva dessa förtvivalade kvinnor i händerna på sådana här marodörer? Icke enbart den som utfört aborten utan även andra inblandade kan i dylika fall också få ett grepp över de behandlade kvinnorna, som följer dessa med utpressning o. dyl.

Översyn av gällande abortindikationer

kanske livet ut. Vidare har ju medicinalstyrelsen anfört, att i och med att man driver en kvinna till illegal abort, ger man henne ju det intrycket, att hon medverkat i en kriminell handling. Kan det vara gagneligt? Är det inte bättre att vi i så fall använder de sociala hjälpåtgärder, som vi i dagens samhälle kan begagna — att vi har rådgivningsbyråer och läkare, som har möjlighet att på ett tidigt stadium lämna modern den rådgivning som behövs och som kanske gör att hon i sista stund väjer undan från abort? Hon ser, att hon kan få hjälp i ett förtvivlat läge och föder fram det barn hon måhända innerst inne vill ha men som hon med hänsyn till sakläget för dagen eljest inte skulle ha vågat föda till världen.

Jag tror att vi inom utskottsmajoriteten har lika stor omtanke om fostret och det uppväxande släktet som någonsin reservanterna har. Det har redan sagts mycket i denna fråga, och jag skall inte förlänga debatten. Jag har endast velat anföra dessa synpunkter som ett belägg för att vi från majoritetens sida har full respekt för fostrets liv och för moderns liv, och därför vill vi icke på frågans nuvarande stadium gå med på denna utredning. Vi vill, i likhet med vad medicinalstyrelsen och delvis även socialstyrelsen anfört, först se hur de hjälpåtgärder verkar, som samhället nu kan ställa till förfogande, innan vi skulle gå till en skärpning av lagstiftningen — en skärpning, som skulle kunna driva de kvinnor jag talat om i händerna på kvacksalvare, på illegala abortörer.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare anförde:

Fru SJÖVALL (s):

Herr talman! Vill man offentligt och samtidigt sakligt diskutera abortproblemet, stöter man på två principiella svårigheter. Den första är att man inte i detalj kan diskutera något enskilt fall och

därmed ge en rättvis belysning åt alla de faktorer, som kan komma att bli avgörande vid den slutgiltiga bedömningen, därför att en sådan detaljriktighet omedelbart skulle lämna möjligheter för många människor att identifiera kvinnan och hennes familj.

Den andra svårigheten är att det — såsom utskottet påvisat i sitt utlåtande — råder en mycket stor oklarhet om nomenklaturen, till och med bland läkare och inom medicinalstyrelsen. I abortutredningens betänkande redovisar t. ex. medicinalstyrelsen en del fall. Man har där under rubriken »Svaghet» lämnat exempel på en patient, för vilken uppenbar självmordsrisk förelåg. I andra sammanhang kan man från kollegernas sida finna, att de betecknar en schizofreni såsom socialmedicinsk indikation. Ordet »svaghet» har kommit att beteckna psykisk sjukdom, medan däremot ordet »sjuk» kommit att betyda kroppslig sjukdom. Det ligger kanske en språkets makt över tanken i detta att vi kallar psykiska sjukdomar för »svaghet» och att vi därför är benägna att undervärdera dem, framför allt i detta brännbara sammanhang.

Diskussionen kring aborten kommer många gånger att röra sig kring sociala indikationer. Inte heller här har vi någon bestämd gränsdragning och kan inte ha det. Det finns ingen enskild människa som inte lever i en social omgivning, där sociala faktorer kommer att vara avgörande för den människans tillvaro. Detta gäller både män och kvinnor, både friska och sjuka, och det gäller även abortsökande.

Jag vill endast ta ett mycket förenklat exempel. Vi förutsätter att vi har två kvinnor, som har reumatiskt hjärtfel och som söker abort därför att de icke vågar gå graviditeten ut. Kanske man inte heller vågar låta dem riskera förlösningen, eller man befarar att det senare uppkommer problem, huruvida de kommer att orka med vården av barnet. Vi kanske på grund av hjärtfelets na-

tur avråder dem från att sköta sitt barn, att t. ex. lyfta det. Om den ena av dessa kvinnor bor i en enplansvilla och har alla möjligheter att från anhöriga erhålla hjälp eller har råd att anställa hembiträde, så får hon föda sitt barn, ty man kan då bereda henne tillräcklig vila under graviditeten och tillräcklig hjälp efter förlossningen. Om den andra kvinnan med exakt samma hjärtfel bor fem trappor upp i ett hus utan hiss och om hon är nyinflyttad i samhället och saknar alla hjälpmöjligheter, erhåller hon abort, ty under dessa påfrestningar kan hon inte klara det hela.

Man frågar sig i vilket av dessa två fall det är sociala faktorer som kommer att vara avgörande. På det sättet finner vi många gånger att dylika s. k. sociala skäl blir avgörande, och det är inte alla gånger fattiga människor som får abort på grund av liknande skäl.

När man diskuterar abortfrågan måste man också komma ihåg, att det icke finns några rent sociala abortindikationer. Det har sagts här under dagens diskussion att lagtexten är svävande, när det gäller dessa social-medieinska indikationer. Jag vet inte om den är särskilt svävande, jag kan i varje fall garantera att i praktiken är den det inte. Det har hänt många gånger att vi tillfrågats vad vi har för bedömningsgrunder vid beviljande eller avslående av abort, och både mina kolleger och jag är överens om att det finns endast en enda bedömningsgrund, och det är kvinnans eget hälsotillstånd plus hela den situation hon lever i. Det finns intet fall som identiskt liknar något annat, men för alla som erhåller abort gäller, att det förutsättes att ett sjukdomstillstånd antingen är manifest, då kvinnan söker, eller att man med ledning av undersökningen och alla uppgifter man får om henne finner, att det är ett begynnande svaghetstillstånd, där risken är så stor att man måste räkna med en betydande försämring i samband med förlossningen. Jag vill poängtera att ingen kvinna,

Översyn av gällande abortindikationer

som är frisk vid undersökningstillfället, erhåller abort. Skulle hon vara frisk då, bedöms hon äga krafter nog att klara det hela. Många av kvinnorna kommer sent, fjortonde till adertonde veckan, och därför är det många gånger så sent lättare att avgöra deras framtida hälsotillstånd.

Reservanterna har framhållit att det skulle vara så allvarligt att många av de abortsökande är gifta. Men det är ju rätt självfallet och naturligt att så är förhållandet. Vi har ändå den högsta fruktsamheten hos de gifta och därför också det högsta antalet abortsökande där. Man har också poängterat att den nuvarande abortlagstiftningen skulle ha lett till att grupper, som tidigare icke sökt abort, numera skulle försöka få sådan beviljad, grupper som alltså icke skulle ha aborterat illegalt.

När det gäller att avväga, huruvida illegala och lagliga aborter står i ett bestämt förhållande till varandra, utgör detta, som framhållits, spekulationer. Men det utgör också spekulationer, om man på något sätt söker svara på frågan, huruvida abortlagen har gjort att andra, nya grupper dragits in i problemet. Dessutom är det i sak rätt oväsentligt, eftersom utgångsläget vid beviljande är ett sjukdomstillstånd hos kvinnorna. Det som framlockar detta sjukdomstillstånd är ju många gånger framför allt de täta graviditeterna. Det är också yttre faktorer, som framhållits här i diskussionen. Det kan vara bostadsförhållanden, alkoholism hos mannen m. m. Här kommer vi in på det förhållandet, att de sociala faktorerna utgör en belastningsfaktor på människorna, även på gravida kvinnor, och att kombinationen miljö och påfrestning kan skapa sjukdomstillstånd. Det är också mycket karakteristiskt att i både Danmark och Sverige har de läkare, som sysslat med abortproblemet, stött på och beskrivit i facklitteraturen identiska sjukdomstillstånd hos dessa kvinnor med många barn. I Danmark har

Översyn av gällande abortindikationer

denna företeelse fått ett namn, som vi inte tycker är särskilt bra men som dock säger vad det gäller, nämligen kronisk belastningsneuros. Det är förvisso inte bara hos äldre kvinnor utan många gånger hos unga kvinnor med flera barn som man stöter på samma sjukdomsbild.

Det har också diskuterats vad begreppet »förlutsedd svaghet» skulle kunna innebära. Jag vill i detta sammanhang bara ta ett enda exempel för att belysa hur vi ställs inför problemet »förlutsedd svaghet». Varje år söker ett par kvinnor abort, som kommer från religiöst bigotta kretsar. Icke så sällan händer det att de är gravida med en gift församlingsbroder. Jag vill inte på något sätt antyda, att situationen är särskilt unik eller anmärkningsvärd för just denna grupp. Det är bara så att problematiken kanske framträder skarpt på grund av de åsikter, som dessa människor offentligt förfäktar. Det händer att den gifte mannen starkt pressar kvinnan till abort för att inte vad som har inträffat skall bli känt. Vi ställs då inför uppgiften att avgöra, huruvida just denna kvinna tål den påfrestning som det innebär att föda ett barn och kanske helt utstötas ur den gemenskap, där hon vuxit upp och känner sig vara hemma. Anser vi, att hon är stark nog att klara detta, får hon inte abort. Anser vi, att hon totalt skulle bryta samman och att hon saknar alla hjälpmedel, får hon abort.

Jag vill i det sammanhanget beröra en sak som inte har framhållits i motionen och inte heller i reservationen, men som tagits upp i debatten i dag, nämligen mannens ansvar. I sak är det faktiskt så, att om mannen ställer sig bakom kvinnan och han är fullt arbetsduglig, så att familjen kan ta ännu ett barn, är det mycket sällan som kvinnan önskar abort. Då är det faktiskt mannen, som pressar henne till detta, och vi har ännu i samhället inte på något sätt löst frågan om mannens ansvar.

Reservanterna har framhållit, att man borde förhindra eller undanröja önskan om abort. Långt viktigare är väl ändå, att man hindrar en oönskad graviditet, men det diskuteras inte vare sig i motionen eller av reservanterna. Den enda utvägen här är födelsekontroll, ett problem, som enligt min erfarenhet är lika känsloladdat och svårbemästrat som själva abortproblemet.

Det är intressant att se, att det är 35 manliga och 3 kvinnliga motionärer och att man från deras sida även framhållit, att vi behöver ökade hjälpåtgärder från samhällets sida för att lösa abortproblemet. De hjälpåtgärder vi behöver är av långt större omfattning än som framskymtar i debatten här — det gäller praktiskt taget en omdaning av samhället. Det är kort och gott en önskedröm, och vi lär därför aldrig helt kunna lösa abortproblemet. Men det vore tacknämligt, om proportionen män—kvinnor, när vi kvinnor återkommer i andra kvinnoaksfrågor, råkade bli av samma storleksordning som i detta sammanhang.

Jag vill också erinra om vad som framgår av tabellen på s. 21 i utskottets utlåtande, nämligen att den legala abortfrekvensen är lägst i Sverige, trots att vi har den mest liberala lagstiftningen. Den är högst i Norge, som saknar lagstiftning på detta område. Det är med andra ord inte alla gånger lagstiftningen som är avgörande. Jag vill också understryka vad som sagts tidigare, nämligen att det väsentliga i problemet är ju den höga illegala abortfrekvensen, som är 2 å 3 gånger så hög som den lagliga. Även om kvinnorna har vänt sig till rådgivningsbyråer, så är det intet som säger, att de inte aborterar efter avslag. Vid en undersökning som gjorts i Sverige och en som gjorts i Danmark har det visat sig, att omkring 20 procent aborterar illegalt efter erhållet avslag från rådgivningsbyrån och att det framför allt är de friskaste kvinnorna som aborterar illegalt. Det är

Översyn av gällande abortindikationer

de som har styrka och krafter nog att gå den vägen. Därför ställer jag mig mycket tveksam till den omnämnda uppsalaundersökningen, enligt vilken man skulle kunna övertala kvinnorna att avstå från abort. Värdet av densamma är kanske inte så entydigt som har gjorts gällande. Det är ingen som helst svårighet att övertala en sjuk och trött människa att avstå från någonting, särskilt om det ligger i ens egen hand att bevilja den sak det gäller, när man kort och gott kan säga, att man inte beviljar det. Den sjuka människan har i regel intet annat att göra än att acceptera. Det är min erfarenhet, och exakt samma erfarenhet är gjord av chefen för Mödrehjulsinstitutionen i Köpenhamn.

Jag vill också säga att vi vet mycket litet om de risker som abortoperationen, såväl den lagliga som den olagliga, för med sig. Enligt abortutredningens betänkande är i varje fall inte riskerna vid abort högre än vid förlossning, när aborten företas på sjukhus. Det är även tveksamt, om riskerna vid illegal abort är särskilt stora. Vi vet absolut ingenting om sterilitetsriskerna.

Med anledning av att enligt ovan nämnda undersökning 10 å 15 procent skulle ha fått cystbildningar efter genomförd abortoperation, vill jag säga att det gäller en typ av cystbildningar, som är mycket vanliga hos kvinnor. Det är en vanlig sjukdom, och det är mycket svårt att säga, om den har samband med genomgången abortoperation eller inte. Det är anmärkningsvärt, om frekvensen skulle vara så hög som 10 å 15 procent, att det skulle ha tagit nära 20 år, innan vi fått erfarenhet av densamma, särskilt med tanke på det stora antalet aborter som årligen företas på våra sjukhus.

Jag vill litet beröra tvåläkarutlåtandena. Hur vi än formulerar lagstiftningen och hur vi än bestämmer förfarings sättet kommer möjlighet till missbruk i enstaka fall alltid att föreligga. Detta gäller både tvåläkarförfarandet och det C-läkarintyg, som en ensam läkare kan

avge. Tvåläkarutlåtandena är enligt min mening absolut nödvändiga i många situationer, inte bara när kvinnorna kommer sent utan också när de är starkt pressade. De innebär nämligen en besparing på två eller tre veckor för kvinnornas del. Man kan operera dem ett par dagar efter det att de kommit och sökt med hjälp av tvåläkarintyg. Skickas handlingarna till medicinalstyrelsen, tar det två å tre veckor innan de intages på sjukhus. Från Lunds medicinska fakultet har man framhållit, att tvåläkarutlåtandena i princip lämnar större garantier än C-utlåtandena. Detta är riktigt. Av de två läkare, som avger utlåtandet, är den ene operatören och den andre en läkare i tjänsteställning, som Konungen föreskriver, vilket i praktiken betyder en överläkare. Detta innebär några gånger, att de har ett helt annat ansvar inför vad de gör. Vilken legitimerad svensk läkare som helst äger däremot rätt att utfärda C-intyg.

Jag vill understryka, att vi alla betraktar aborten som en nödlösning och som en kompromiss, tyvärr inte den enda kompromiss vi återfinner i samhället. I anslutning till vad herr Rylander yttrade om svårigheten att avvåga fostrets och moderns rätt i förhållande till varandra skulle jag vilja framhålla, att inte ens kyrkan entydigt löst detta problem, ity att den bestämmer, att fostret inte har liv förrän vid 35 cm längd. När denna uppnåtts, begravdes fostret i vanlig ordning, men dessförinnan sker inte någon begravning. Även för gynekologen blir det många gånger ett mycket svårt och kompromissfyllt ställningstagande i samband med komplicerade förlossningar, då man måste avgöra huruvida fostret skall offras eller icke för att man skall kunna rädda modern. Också vid vissa sjukdomstillstånd hos kvinnan — framför allt hjärt- och njursjukdomar — händer det, att man veckor före den väntade förlossningen måste sätta i gång densamma, därför att man inte vågar låta kvinnan gå tiden

Översyn av gällande abortindikationer

ut. Här gäller det alltså livsdugliga foster, som man är tvungen att offra.

För kvinnorna finns det en biologisk skillnad — jag kan inte kalla den annat — i graviditeten före och efter det att hon känt fosterrörelser. Hon upplever den på ett helt annat sätt efteråt, och det finns kvinnor som avstår från abort enbart för att de får höra, att de kommer att känna fosterrörelser innan operationen blir utförd. Allt detta medverkar till att man icke kan jämföra ett offrande av fostret med ett offrande av en vuxen människas liv. Framför allt gör kvinnorna det icke själva. De går till abortören, om inte samhället hjälper dem. Det kanske i detta sammanhang icke är det viktigaste att de tror sig utföra en straffbar handling, utan den psykiska påfrestningen ligger i att de nödgas söka hjälp hos människor av en art, som samhället valt att i alla andra sammanhang se ned på, kanske med skäl. Det har visat sig, att abortörerna ofta är kriminellt belastade, och det har många gånger hänt, att kvinnorna vänt i trappuppgången eller när de sett abortören. — Alla kvinnor vet vad saken gäller; de vet att de offrar ett liv, men de anser sig nödda att göra det, och hur väl vårt samhälle än är konstruerat, måste tusentals kvinnor välja denna utväg, därför att samhället inte har resurser att bistå dem.

Jag vill för herr Gustafsson i Borås framhålla, att vi läkare inte är någon sorts exekutorer, som exekverar en beställning från medicinalstyrelsen. Vi är fullt medvetna om det oerhörda allvaret i hela detta problem, och vi är också fullt medvetna om frågans reella innebörd, kanske mer än någon annan grupp i samhället, eftersom vi mera påträngande upplever de frågeställningar som det gäller. Vi har lärt oss, att vi är tvingade att ta denna kompromisslösning så som samhället ser ut, och vi har också lärt oss, att det icke kan vara vår skyldighet som läkare att hänvisa dessa kvinnor till abortörer, utan på något

sätt måste samhället och vi hjälpa dem, även om det sker under dessa allvarliga och trista former.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Sjövall ville göra gällande, att indikationerna inte var svävande utan att man kunde finna någorlunda fasta konturer. Hur skall man då förstå t. ex. docenten Ingelman-Sundberg, när han i en artikel för inte så länge sedan skriver: »Vi läkare står tveksamma inför den legala abortens tillämpning. Vi behöver klarare distinktioner om vad som är övervägande medicinska och sociala indikationer.» Det måste vara kient beställt med förståndet hos docent Ingelman-Sundberg!

Fru Sjövall framhöll i sitt anförande, att porten hos medicinalstyrelsen och hos läkarna är så trång, att ifall ett tillstånd ges, aborten är den enda utvägen. Jag har stor respekt, herr talman, för medicinalstyrelsen, men jag tror ändå, att det finns möjligheter att det beviljas aborter utan att den har reda på alla omständigheter och att den ger tillståndet just därför. Medicinalstyrelsen fattar sitt beslut på grund av de handlingar som presenteras. Den möter abortklientelet på papperet med andra ord. Något annat är inte tänkbart. Läkarenoperatören möter däremot människan och kan ta upp frågan med henne på ett personligt sätt, sedan hon fått aborttillstånd. Då kommer det ofta fram — har man sagt mig — sakförhållanden, vilka patienten icke tidigare meddelat och vilka kan motivera en ny syn på hela indikationsinställningen. Många har likväl den uppfattningen, att när medicinalstyrelsen har sagt sitt ord, är detta nära nog ett imperativ, som skall åtlydas. Om läkaren förklarar för patienterna

att lagen och medicinalstyrelsen ger rätt till en utväg ur trångmålet, en utväg som väl kan tävla med andra och bör betraktas som ett yttersta råd, då mötes detta resonemang med tvivel om huruvida läkaren har rätt att så behandla ett statligt ämbetsverks beslut. Så skriver man i Svensk läkartidning nr 7 för 1950.

Vidare säger fru Sjövall att kvinnorna går till abortör, om samhället inte hjälper dem. Men hur kan då medicinalstyrelsen våga att varje år vägra cirka 1 500 abortsökande att få legal abort?

Fru SJÖVALL (s) kort genmäle:

Herr talman! Såsom varande en av de läkare, som har heltidstjänst vid en abortbyrå, vill jag för herr Gustafsson omtala, att när man insänder ett intyg till medicinalstyrelsen om att en kvinna bör få abort, så ligger bakom detta ett arbete som i storleksordning närmast påminner om en sinnesundersökning. Det har skett många timmars utredning av läkare och kuratorer, innan ett sådant intyg författas.

Jag tror att medicinalstyrelsen lika väl som läkarna får ta risken av att kvinnor, som vägras legal abort, ibland företar illegal abort. Det är i så fall en felbedömning som vi gör, ty om det finns allvarliga skäl att tro att kvinnorna kommer att förverkliga sitt hot om illegal abort, så lämnas de tillstånd till legal abort, eftersom vi anser att det är bättre att aborten utföres på sjukhus med alla de garantier, som detta innebär, än att kvinnan vänder sig till en abortör. Det hindrar emellertid inte som sagt att det kan begås fel från vår sida liksom över huvud taget i alla mänskliga sammanhang.

Herr LUNDQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara erinra om att ingen läkare kan tvingas att utföra abort. Inte ens medicinalstyrelsen kan alltså tvinga en läkare att göra det; när läkarna utför abort sker det efter moget övervägande och under ämbetsmannans ansvar.

Översyn av gällande abortindikationer

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga fru Sjövall, om hon fasthåller vid vad hon här sade om att kvinnor, som inte får legal abort, i stället går till abortör. Jag tyckte att det var ett alldeles för onyanserat yttrande.

Fru Sjövall ansåg att man inte utan vidare kunde godta erfarenheterna från Uppsala. Hur vet fru Sjövall det? Av den redogörelse, som lämnats i två artiklar i Svensk läkartidning, framgår att det var fråga om ett 80-tal kvinnor, som fått tillstånd till legal abort. Vederbörande läkare tog sig emellertid före att personligen samtala med kvinnorna om deras situation. Han vägrade inte, märk väl, att utföra den av medicinalstyrelsen utlovade aborten, men efter ingående samtal avstod 32 av kvinnorna från abort. En efterundersökning 2—3 år senare visar, att 26 av dessa kvinnor var mycket glada över detta läkarens personliga ingripande i själavårdande och hjälpande syfte.

Jag har därför ytterligt svårt att förstå just detta tal om att när rådgivningsbyråerna och medicinalstyrelsen gått igenom alla handlingar och penetrerat ärendet till botten, så är det absolut säkert att man inte kan komma till något annat resultat än som skett. Hade inte denne läkare tagit ett enskilt initiativ, hade ett 30-tal barn, som nu lever i högönskelig välmåga, aldrig blivit födda.

Fru SJÖVALL (s) kort genmäle:

Herr talman! Uppgiften om att 20 procent av kvinnorna har aborterat illegalt sedan deras ansökan om legal abort blivit avslagen grundar sig på en undersökning, som jag själv gjort och som omfattar 1 000 abortärenden i Göteborg.

Vad vidare beträffar min erfarenhet av abortfall och av att det inte är någon som helst svårighet att förmå tillräckligt sjuka kvinnor att avstå från att ansöka om abort, så bygger jag denna på min verksamhet sedan 1942 såsom

Översyn av gällande abortindikationer

gynekolog och psykiatriker; jag torde vid det här laget vara en av landets verkliga storabortörer.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Efter allt vad som här sagts i denna fråga skall jag inte ta upp tiden med något längre resonemang. Jag har inte heller för avsikt att på något sätt försöka bemöta fru Sjöwalls egenomliga insinuation nyss om kvinnor från vad hon kallade religiöst bigotta kretsar som gjorts gravida av någon »församlingsbroder». Jag vill bara säga att det förvånar mig att fru Sjövall ville göra ett sådant uttalande här i riksdagen, särskilt sedan hon strax förut förklarar att svårigheten med en debatt som denna just är, att man inte kan ta upp till diskussion konkreta och enskilda fall. Vi får tydligen vara tacksamma för att fru Sjövall inte namngav vederbörande församlingsbroder, men när man går så långt att man utpekar en viss, mycket lätt igenkänd och tydligen mycket föraktad grupp, som är lokalt begränsad, så är det i sak detsamma som att diskutera vissa bestämda människors förhållanden. Tillvägagångssättet är inte särskilt hedrande, allra minst för en ledamot av den svenska riksdagen.

Låt mig sedan, herr talman, erinra om att en framstående kvinnoläkare, som deltog i 1950 års abortutredning, betecknade all abortering som ett samhällets nederlag. Att den illegala är det, därom är vi naturligtvis alla överens. Det är ingen som vill bestrida det, och den är vi ute för att försöka nedbringa eller helt eliminera. Där är vi väl överens med herr Lundqvist, med utskottets ärade ordförande och andra som talat här.

Men även de ingrepp, som medicinalstyrelsen medger på grundval av den nuvarande lagstiftningen, är säkerligen ofta att beteckna som nederlag. Min frågeställning är den, om vi skall resignera inför detta problem eller om vi

skall göra nya ansträngningar för att försöka lösa det. Det gäller ju dock företeelser, som i ordets egentliga mening är livsfientliga. För min del är svaret klart: Vi får inte slå oss till ro så länge vi har så pass många kvinnor, som ångrar att de en gång i panik och förtvivlan begärde abort och därvid lät sitt handlingssätt i rätt hög grad påverkas av den lagstiftning vi har. Den föreföll dem vara som ett löfte, att så får man göra i en förtvivlad situation.

Kan man klandra en ung blivande mor för att hon litar på lagstiftningen och medicinalstyrelsen? Naturligtvis inte. Det är kusligt att tänka på att riksdagen kan tänkas sitta och stifta lagar som inte står sig inför samvetets domstol och inför högre rätt.

Vi kan heller inte slå oss till ro, menar jag, så länge det finns läkare, som allvarligt protesterar och som gör det med hänvisning till sitt samvete och sitt ansvar inför läkarens codex ethicus. För mig är samtalen med några av de läkare, som verkställer abortlagens bestämmelser, som i sitt dagliga arbete sålunda har att avbryta havandeskap, helt avgörande i denna fråga. Jag tycker att det är upprörande, att riksdagen gång på gång skall vägra åtminstone en omprövning av indikationsbestämmelserna, när denna omprövning påyrkas just av läkare, av dem som i så hög grad är personligt engagerade i saken. Man kan inte avfärda läkaropinionen med motiveringen att deras mening är ovidkommande, d. v. s. att saken inte angår dem.

Vad skall vi då göra? Jag vill kraftigt understryka det som i dag sagts av herr Gustafsson och herr Keijer och många andra talare, att vi inte får spara någon möda eller några medel när det gäller att socialt och personligt hjälpa blivande mödrar. Det får inte, ärade kammarledamöter, i vårt välfärdssamhälle sägas, att vi låter situationer uppkomma, där brist på ekonomisk trygghet motiverar dödandet av människoliv. Jag har brukat stödja och jag kommer att i fort-

sättningen rösta för tillräckliga ekonomiska anslag för de abortförebyggande åtgärderna.

Till slut, herr talman, anser jag alltför jämt, att tillräckliga skäl föreligger för en översyn av de abortbestämmelser vi har. Vi motionärer har inte begärt något annat. Det förefaller mig gåtfullt, att första lagutskottet skall ha något att invända mot en saklig prövning av indikationerna. Vad har man där att frukta? Är det nu så att det finns sakliga invändningar mot de indikationsbestämmelser vi har, då må man ändå ge de läkare och lekmän rätt, som kräver att vi sätter oss ned och tänker över det i lugn och ro nu när några år har gått sedan lagen antogs. Är det å andra sidan så, att en översyn inte skulle leda till några nämnvärda förändringar, så har man åtminstone fredat sitt samvete med att man gjort en förnyad undersökning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! I början av denna månad fick jag ett brev från en kvinna någonstans i Sverige, som i detta lade fram den situation i vilken en av hennes anförvanter lever, en situation som jag fick hennes tillåtelse att redovisa här i kammaren. Denna anförvant, en 32-årig kvinna, är just nu gravid för tolfte gången. Hon har fått åtta barn, varav fem lever, och därtill utstått tre missfall. Familjen har sin försörjning genom mannen, som delvis är sjuklig, och den har därtill ett småbruk på fyra tunnland. Bostaden består av två rum och kök, omodernt. Kvinnan själv är nervös och trött, har en hämoglobinhalt på 60 procent och därtill en besvärlig hudsjukdom under graviditeterna. Hon har fått avslag på sin abortansökan i medicinalstyrelsen.

Så kan alltså tillämpningen av den lag te sig, som motionärerna nu åter går
4 — Andra kammarens protokoll 1957. Nr 14

Översyn av gällande abortindikationer till angrepp mot såsom alltför löslig och slapphänt.

I det utomordentligt sakkunnigt och skickligt skrivna utlåtande, som första lagutskottet avgivit över motionen, finns det egentligen endast ett par ord, som jag icke helt kan instämma i. Medan utskottet på sid. 35 — med viss reservation — talar om den nuvarande legala abortfrekvensen som uttryck för en omisskännligt hoppingivande tendens, har jag den uppfattningen, att bakom nedgången i den legala frekvensen under senare år *kan* dölja sig en bekymmersam uppgång i den illegala frekvensen.

När man tillämpar lagstiftningen mera restriktivt, är det stor risk — det talar all erfarenhet för, och det framhåller ju också utskottet i annat sammanhang — för att ett växande antal kvinnor aldrig tar kontakt med samhället i fråga om sitt abortärende utan går raka vägen till illegalabortören. Avslagsprocenten i medicinalstyrelsen har fördubblats från år 1951 till 1956. Det behöver nog inte råda någon större tvekan om att detta är ett uttryck för en restriktivare tillämpning av lagen. Möjligheten till kontakt mellan samhället och de abortsökande kvinnorna, möjligheten att skapa förtroende bland dem för samhällets hjälpvilja, möjligheten att sätta in samhällets hjälpresurser och därmed ge tillfälle till ett verkligt abortförebyggande arbete, allt detta försvåras, om kvinnorna avskräcks från att gå den legala vägen.

Den enda punkt där det råder en nära nog allmän enighet i abortfrågan är denna: aborten är en allvarlig sak, det är en nödlösning, som aldrig är att föredra framför positiva utvägar ur en svår situation.

Gentemot herr Gustafsson i Borås, som åberopar undersökningar som anses ha visat det oberättigade i beviljade aborttillstånd, vill jag säga, att ingen har påstått att vi hittills byggt ut den utredande, prövande och hjälpande apparaten

Översyn av gällande abortindikationer

så, att alla abortärenden handlagts som vi skuille önska. Jag vill gärna säga till herr Gustafsson — jag antar att han känner till det men av förbiseende glömdes att säga det för en stund sedan i sin replik till fru Sjövall — att de abortsökande kvinnorna, som doktor Arén i Uppsala övertalat att avstå från abort trots tillstånd, icke kommit via en rådgivningsbyrå till medicinalstyrelsen utan via ett utredningsförfarande, som vi icke kan vara tillfredsställda med utan som vi måste försöka förbättra genom en utbyggnad av rådgivningsinstitutionen. Denna väg måste vi gå. Genom en alltmer utbyggd rådgivningsinstitution kan man få en säkrare grund för uppfattningen att aborten måste vara en nödlösning. Det är min förhoppning, att familjerådgivningskommitténs väntade betänkande skall kunna bilda grundval för en fortsatt utbyggnad efter delvis nya linjer av denna institution med tillräckligt kraftigt tilltagna samhällliga resurser till sitt förfogande. Därmed får vi en möjlighet att verkligen sätta in de positiva åtgärder i abortsituationen som skulle minska abortfrekvensen.

Till dessa åtgärder hör, herr Gustafsson i Borås, icke en skärpning av abortlagstiftningen. Hur oförståeligt det än är för herr Gustafsson kan jag utifrån en praktisk erfarenhet av något tiotusental abortärenden försäkra, att en skärpning av lagstiftningen innebär ett större antal släckta fosterliv, för att nu använda herr Gustafssons egen terminologi. Det är detta som är den väsentliga skillnaden mellan motionärerna och oss som kämpar mot dem, att de med en cynism, som jag finner föga förenlig med den religion som de aktivt bekänner sig till, tar sikte på den legala aborten, medan vi aldrig kan göra annat än att vilja försöka förebygga aborten som sådan.

»Den lagliga aborteringen skall nedbringas till den minsta tänkbara omfattning», sägs det i motionen med ungefär samma formulering som för två år

sedan. Jag måste ha sagt, herr talman, att få saker som har uttalats i den affektladdade abortdiskussionen har upprört mig mera än detta. Bara vi inte får några legala aborter att officiellt registrera statistiskt, siffror som stör samvetet och oroar det etiska sinnelaget, så får tydligen vad som helst hända i den illegala hanterings skumrask. De illegala aborterna ser vi ju inte, dem kan vi aldrig exakt beräkna, och de behöver tydligen inte heller försämra vårt goda samvetes nattsömn. Huvudsaken är att de legala aborterna nedbringas till minsta tänkbara omfattning. Det är den hyckleriets politik i abortfrågan som så präglar åtskilliga andra länder, men som vi trodde att vi hade besegrat. Den politiken sanktioneras eller rent av påbjuds inom kyrkan i en del länder som tror, att man med dogmer och hård disciplin kan få förtvylade människor att lyda samhällets drakoniska påbud. Men, herr Gustafsson i Borås, förtvylade och lidande människor går sina egna vägar för att få hjälp och lindring när inte samhället står dem till buds. Därav har vi det otäcka träsket av hundratusentals och åter hundratusentals illegala aborter i de katolska länderna.

Detsamma skulle bli följden här, om motionärernas linje skulle bli erkänd. Men vi vill inte ha det tillståndet tillbaka, vi vill bekämpa aborterna i dagsljuset där vi kan få klarhet om motiv och orsaker, situation och problem.

Därtill vill jag ha sagt, herr talman, att redan det slag av offentlig debatt kring abortfrågan som förs genom motionärernas kampanj mot abortlagen åstadkommer skadeverkningar av just det slag som man säger sig vilja bekämpa. Det bör herr Gustafsson i Borås och medmotionärerna få klart för sig, att trots allt deras tal om respekt för det ofödda livet driver deras aktioner mot abortlagen här i riksdagen för varje gång ett antal kvinnor till illegalabortören, vilket leder till en säker död för detta ofödda liv. Rådgivningsbyråerna

registrerar vid sådana tillfällen ständigt en nedgång i besöksfrekvensen och återbud för redan avtalad mottagning. Kvinnor, som får kontakt med samhällets organ och tillgång till den hjälp dessa kan ge, klarar måhända sin situation utan abort — ett växande antal av dem som får denna kontakt klarar upp situationen. Åtskilliga av dem blir emellertid skrämde av dessa ständiga attacker mot lagstiftningen och går i stället raka vägen till illegalabortören. Det är vad herr Gustafsson i Borås åstadkommer med sina regelbundna vartannat år återkommande motioner mot abortlagen, samtidigt som han talar om att »fostrets rätt till liv måste skyddas». Jag ber om ursäkt, herr Gustafsson, men någon som helst respekt för detta föga kristligt barmhärtiga sätt att agera i en djupt allvarlig fråga kan jag inte hysa. Åtskilligt av det som byggts upp under det senaste decenniet i syfte att sanera och rensa upp i det illegala abortträsket raseras genom aktioner av detta slag. Det kan väl ändå inte vara till någon tillfredsställelse för herr Gustafsson att veta, att han ökar ångesten och lidandet hos en grupp kvinnor som sannerligen tidigare har det svårt nog ändå.

Herr talman! Den genomtänkt konsekventa inställningen till abortfrågan inom en del trossamfund, som baseras på principen om det biologiska livets absoluta okränkbarhet och som säger att abort under inga förhållanden kan tillåtas, den inställningen är hård och obarmhärtig, men den är rätlinjig och principfast. Man kan hysa respekt för den, även om man inte delar den. Så snart man går ifrån den inställningen, blir det fråga om graderingar och avvägningar. Jag har mycket svårt att förstå hur motionärerna kan ta sig rätt till monopol på etiken för just den gradering de har stannat för. Om man över huvud taget skall kunna införa någon sorts graderad etik, kan ju lika gärna den gräns, som abortlagens anhängare vill sätta för de legala aborterna, vara

Översyn av gällande abortindikationer

uttryck för den högsta etiska åskådning. Har man en gång lämnat de fasta normerna, som representeras av det ovillkorliga förbudet mot varje abort, kan jag inte finna särskilt stort berättigande för de upprörda tonfallen och de stora orden i fråga om en lag, som tillkommit i avsikt att på längre sikt och genom ett tålmodigt och mödosamt arbete nedbringa det totala antalet aborter. Inte heller Läkarförbundet, vars codex ethicus om skydd för livet i alla dess former åberopas av motionärerna och har citerats av herr Gustafsson här under eftermiddagen, hyllar i praktiken den uppfattning som där fastslås. Tvärtom sade man i remissyttrandet över abortutredningens betänkande att abortlagens indikationer under nuvarande förhållanden måste betraktas som nödvändiga.

Jag anser det angeläget, herr talman, att söka åstadkomma en rättelse i fråga om ett missförstånd, som motionärerna gjort sig skyldiga till, och det inte för första gången, i årets motion. Man säger att »efter 1946 års tillägg ökade de legala aborterna starkt». Detta är ett misstag, som tydligen behöver korrigeras åtskilliga gånger. Ökningen satte in flera år tidigare, frekvenskurvan steg kontinuerligt från 1942 för att kulminera år 1951. Den uppenbara orsaken är att kännedomen om 1938 års lag spreds successivt och särskilt starkt i områden där en rådgivningsbyrå upprättades. Detta faktum kommer att accentueras med tillkomsten av varje ytterligare rådgivningsbyrå, ty detta utlöser det latent behov av hjälp som kvinnor i denna situation i så stor utsträckning bär på, hjälp som än så länge i ett visst antal fall tyvärr måste bestå i tillstånd till legal abort. Vi bör kunna följa denna utveckling utan panik, som ett nödvändigt genomgångsstadium till en period, där de förebyggande resurserna på både det sociala, ekonomiska och icke minst det personliga planet är åtskilligt större än i dag.

Översyn av gällande abortindikationer

Över huvud taget finns det nog fog för uppfattningen att lagändringen 1946, som motionärerna riktar huvudangreppet mot, icke åstadkommit särskilt stor ändring i lagens tillämpning. Ökningen av de legala aborterna skulle troligen ha kommit ändå. Flertalet kvinnor, som efter 1946 fått legal abort på socialmedicinsk indikation, skulle troligen kunnat få tillstånd även före 1946. Snarare har den nya indikationen verkat så, att den klarare avskärmat den indikation som nu benämnes medicinsk-social eller svaghetsindikation och där även gränsen till den rena sjukdomsindikationen många gånger är flytande. Detta stämmer med de slutsatser, som abortutredningen kom till efter granskning av indikationsställandet under åren 1947—1952. Där kunde man konstatera, att den lilla grupp kvinnor, växlande mellan 5 och 10 procent av det totala antalet, 1955 åtta procent, som har beviljats abort på social-medicinsk indikation, i allra största utsträckning redan befann sig i ett uttalat svaghetsstillstånd vid tillståndsgivningen, vilket kunde beräknas ha blivit än mer försämrat, om graviditeten fortsatt.

Man blir allvarligt bekymrad över halten i angreppet mot abortlagen, när direktorn för Sigtunastiftelsen i en artikel i Morgon-Bladet för en tid sedan tillät sig kalla denna social-medicinska indikation för lagens skenhelighetsparagraf. Man blir än mer allvarligt bekymrad över det sätt, varpå herr Gustafsson här på eftermiddagen liksom i motionen argumenterade kring siffrorna för den social-medicinska indikationen med försåtliga glidningar — eller var det männe okunnighet? — mellan benämningarna på denna och lagens övriga indikationer och med ett källmaterial, som icke kan godkännas ur medicinsk och statistisk synpunkt. Herr Gustafsson åberopade det s. k. norrköpingsmaterialet, som från de utgångspunkter vi här diskuterar abortfrågan är värdelöst. Har ett ärende överlämn-

nats till medicinalstyrelsens prövning, en prövning som grundar sig på läkarintyg och en prövning i vilken två läkare deltagar, så får man också för all vidare bedömning av abortfrågan acceptera den indikation som medicinalstyrelsen ställer. Min erfarenhet säger, att läkare, som är särskilt restriktivt inställda till abortlagstiftningen, för sin egen bedömning sätter den social-medicinska indikationen, s. k. förutsedd svaghet, på så gott som alla de fall, där det icke föreligger klar livsrisk för kvinnan.

Herr Gustafsson utnyttjade för sin argumentering en samling abortärenden, om vilka man inte vet vare sig hur bedömningen har skett eller på vad sätt indikationen har ställts. Sedan påstår han, att detta material verifierar uppfattningen, att 75—80 procent av de beviljade aborterna är social-medicinska. Herr talman! Jag är nykomling i denna kammare, men jag trodde inte att debatterna här fördes på det planet!

I samma artikel i Morgon-Bladet som jag nyss åberopade talas om »den propaganda för legal abortering som myndigheterna medverkat i». Artikelförfattaren har samma grunda insikt i innebörden och tillämpningen av den svenska abortlagen som riksdagsmotionärerna har. Lagstiftningen tillämpas på det hela taget — naturligtvis med undantag — restriktivt, så restriktivt att man kan vara bekymrad över att dess syfte motverkas, nämligen att på lång sikt nedbringa det totala antalet aborter. Det är en ingående, omständlig och många gånger påfrestande procedur för en kvinna att genomgå hela utrednings- och prövningsförfarandet för legal abort. Den abortmentalitet som lagens kritiker så ofta talar om framskapas inte genom vårt nuvarande sätt att tillämpa lagen. Ansvar för den eventuella förekomsten av en abortmentalitet hör snarare läggas på dem som genom sina inlägg i abortdebatten skapar ett falskt intryck av att legal abort ges åt snart sagt vem som helst hur som helst, och bland

dem är åtskilliga av motionens under-tecknare.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken *Olsson* (s) instämde i detta yttrande.

Herr **GUSTAFSSON** i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga, att herr Lundqvist och jag nog är alldeles överens om att det mest effektiva sättet att komma till rätta med det här problemet är att vidtaga de sociala åtgärder som är nödvändiga.

Jag har tidigare, herr talman, redovisat det material jag har lyckats skaffa. Om fru Thorsson inte vill erkänna att det är vetenskapligt, kan jag inte hjälpa det. Materialet är dock sammanställt av läkare, som väl bör ha någorlunda väl reda på vad de säger. Jag tror dock, herr talman, att de som lyssnade på mitt inledningsanförande till denna debatt håller mig räkning för att jag åtminstone försökte föra debatten på ett sakligt och icke affekterat plan. Huruvida debatten sedan har hamnat på ett lägre plan får kammaren själv döma om.

Jag anser ingalunda att lösningen av problemet ligger i att de legala aborterna pressas ned, men om det är så som många auktoritativa personer säger — i Eskilstuna, i Lund, i Malmö, i Norrköping och på många andra håll — att en del av de legala aborterna kan sägas komma som ett plus till de illegala, då är det ju inte underligt om en del frågor ställs.

Fru Inga Thorsson har, synes det mig, i sitt anförande skjutit högt över målet. Jag har, herr talman, under de åtta år jag suttit i riksdagen ingalunda kommit tillbaka med abortmotioner vartannat år. Varifrån har Fru Thorsson fått det? Förra gången frågan var uppe här i kammaren var det herr Hoppe som stod bakom, även om jag också skrev på motionen, och herr Hoppe är

Översyn av gällande abortindikationer

ju fru Thorssons partivän. Jag tycker fru Thorsson bör läsa på bättre i kammarens protokoll innan hon kastar fram sådana påståenden!

När fru Thorsson sedan vill bryta staven över mig, tycker jag hon kan ta med andra, som är bra mycket mer auktoritativa i detta sammanhang. Vår motion har behandlats av ett flertal remissinstanser, och bland dem som ställer sig positiva är Svensk kuratorsförening, Sveriges läkarförbund, Svenska gynekologförbundet, Svenska psykiatriska föreningen, medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund och karolinska institutets lärarkollegium. Det kan väl därför ändå inte vara så tokigt som fru Thorsson vill göra gällande när vi begär att få en översyn av dessa indikationer.

Herr **RIMMERFORS** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Thorsson sade sig som nykomling i kammaren vara förvånad över att debatten fördes på en så låg nivå. Detta hade hon panna att säga omedelbart efter sina egna ord om en hyckleriets politik i abortfrågan och om att motionärernas framstöt äventyrar den sak som vi gemensamt kämpar för, nämligen att nedbringa den totala abortfrekvensen.

Jag måste en gång för alla bemöta detta tal som både fru Sjövall och fru Thorsson har fört, nämligen att vi, som har motionerat i denna fråga, skulle ha skjutit in oss enbart på den legala aborteringen. Vi ha gång efter annan så tydligt som det är möjligt — för min del alldeles nyss — understrukit att man med alla tänkbara sociala hjälpmedel måste söka komma åt hela abortproblemet, som är ett frätsår i den svenska samhällskroppen. Varför skall vi behöva bli missförstådda och feltolkade på den punkten? Så mycket heder borde vi ömsesidigt kunna visa varandra, att vi inte misstänkliggör avsikterna.

Vad saken gäller i detta sammanhang

Översyn av gällande abortindikationer

är ju emellertid en paragraf i lagstiftningen, som avser att reglera läkarnas ingrepp. Självfallet är det den vi motiverat om, men för säkerhets skull betonar vi gång på gång i tal och skrift att det är hela den totala abortfrekvensen vi vill komma till rätta med. Fru Thorsson kan räkna med oss i denna falang som pålitliga understödjare då det gäller sociala hjälpåtgärder, både beträffande rådgivningsbyråerna och i fråga om familjesociala stödåtgärder.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herrar Rimmerfors och Gustafsson i Borås får ursäkta mig att jag i min argumentering mot deras ståndpunkter beträffande abortlagen går efter vad de själva skrivit i sin egen motion. Efter ett konstaterande i förbigående på sid. 17, att vi torde ha en kriminell abortfrekvens av ungefär samma omfattning som vi haft de senaste 40 eller 50 åren, har man helt lämnat alla resonemang, alla funderingar och alla bekymmer beträffande den kriminella abortfrekvensen och drar på nästa sida slutsatsen, att fostrets rätt till liv måste skyddas genom att den lagliga aborteringen nedbringas till minsta tänkbara omfattning. Det är de konsekvenser en sådan strävan förverkligad skulle innebära, som jag har kallat en hyckleriets politik, och det omdömet står jag för även gentemot dem som vill uppfatta detta som ett uttryck för alltför långtgående argument.

Då herr Gustafsson åberopade diverse gynnegologisk sakkunskap som stöd för uppfattningen, att de legala aborterna skulle ha kommit att som ett plus läggas ovanpå den illegala abortfrekvensen, vill jag framhålla att denna uppfattning motsäges av den ganska grundliga utredning som abortutredningen verkställt. Abortutredningen själv var icke av den uppfattningen, att dess undersökningar och slutsatser var av sådan art att man kunde beteckna dem

som helt tillförlitliga. Abortutredningens kritiker har varit betydligt mera säkra på sin ståndpunkt i fråga om betänkandets slutsatser. Så mycket vill jag dock säga, att den i abortutredningens betänkande framförda uppfattningen, att de illegala aborterna gick ned i frekvens samtidigt som antalet legala aborter steg i höjden, är grundad på väl så sakligt och tillförlitligt material som det betänkandets kritiker åberopar som stöd för sin uppfattning. Utredningen har vid sitt bedömande också kunnat ta med i bilden vissa faktorer, som kritikerna icke har kunnat utnyttja. Jag är alltså höjd för att betrakta de slutsatser beträffande sambandet mellan legal och illegal abortfrekvens som jag och mina medledamöter i abortutredningen kommit till, som mera tillförlitliga än den kritik som sedan kommit till synes och som i dag citerats av herr Gustafsson och andra motionärer. Det är starkare skäl som talar för att det faktiskt finns ett sådant sammanhang mellan den legala och den illegala abortfrekvensen, att en sänkning av den legala medfört en stegring av den illegala. Det är därför — jag upprepar det, herr talman — som det är ganska bekymmersamt att iaktta den kraftiga nedgång i den legala abortfrekvensen med 40 procent, som skett sedan år 1951.

Fru LIDMAN-FROSTENSON (h):

Herr talman! Det är endast en reflexion med anledning av denna debatt om abortindikationerna som jag är tacksam att få framföra.

För en tid sedan redogjordes i pressen för den sociallagstiftning som ligger bakom barnavårdsnämndernas verksamhet. Man fick en klar uppfattning om den bärande tanken i denna lagstiftning: att barnet, som inte självt kan föra sin talan, skall få sin rätt bevakad, både juridiskt och vad den elementära vården beträffar, och att vederbörande myndigheter inte drar sig för att hävda

barnets rätt till och med gentemot dess egna föräldrar. — Har det ofödda barnet fått det försvar i svensk lagstiftning, som det har rätt till?

Jag minns att jag som nykomling i Kina frågade en kinesiskvinna hur många veckor gammal hennes nyfödda gosse var, och fick svaret: Han är ett år gammal. Det var första gången jag konfronterades med den uppfattning, som är allmän bland österns folk, att födelsen endast innebär en miljöförändring: barnet har redan varit en människa nio månader i moderlivet. Vi talar om barnets första andetag, om första gången det ser dagens ljus, som om det först efter födelsen begynt sitt liv. Jag tycker att den inställning, som jag fann hos denna kinesiskvinna och hennes likar, är mycket riktigare. Den är vackrare och den står närmare livet självt. Det är inte födelsen som tänder livet, utan avlelsen.

Om vi anser att så eller så många veckor av fostrets liv ligger inom gränserna för vår bestämmanderätt över dess liv eller död, vad hindrar oss att se på samma sätt på den åldriga och hjälplösa människa, vilkens liv ur samhällets synpunkt måste innebära en social belastning och som kanske förlorat de flesta av sina sinnesförmågor och inte klart uppfattar vad som sker omkring henne? Utgör inte fostret rent biologiskt en mycket starkare sammanstrålning av liv?

I medvetande om att den uppfattning en människa har om livets helgd betyder mycket för hennes ställningstagande i dessa frågor, även i för henne själv svåra och bekymmersamma situationer, och att den mentalitet vår lagstiftning skapar är viktigare än själva lagstiftningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Domö m. fl.

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Debatten i denna fråga har pågått ganska länge, och kammaren har visat ovanligt stort intresse för och

Översyn av gällande abortindikationer
lyssnat till vad som sagts från båda sidorna. Det är som det bör vara, ty vi kan väl, vilken sida vi än befinner oss på, vara överens om att denna fråga är mycket känslig och att skäl kan anföras för och emot båda ståndpunkterna.

Denna fråga kan diskuteras ur känslösynpunkt, den kan diskuteras ur samhällssynpunkt, och den kan diskuteras ur kristna synpunkter. Alla olika uppfattningar har väl här förts till torgs. Om man ser problemet ur en enda synpunkt, nämligen samhällssynpunkten, kan man ställa frågan: Kan det verkligen utan vidare sägas, att samhället har råd att avstå från de barn, som inte får födas? Denna fråga har ställts av andra än mig, och jag kan föra fram den även här i riksdagen, ty också den saken tål att diskutera. Jag har under de senare åren haft tillfälle att lyssna till flera läkare, som yttrat sig i denna fråga. Dessa läkare har kanske hyst litet olika uppfattningar, men huvudparten av dem har dock haft den åsikten, att någonting borde göras för en översyn av bestämmelserna på detta område.

Det är rätt naturligt att vi här har två ståndpunkter. Från den ena sidan har framhållits att allt i stort sett är bra som det är och att vi under alla omständigheter inte kan göra något åt saken i nuvarande stund. Företrädarna för den andra uppfattningen hävdar, att bestämmelserna om abortindikationerna borde överses för att de om möjligt skulle kunna bringas i bättre överensstämmelse med intentionerna hos de läkare, som utgör majoriteten inom läkarkåren.

Man har resonerat om kvinnans rätt till liv och om barnets rätt till liv. Låt mig från början deklarerera att jag delar de läkares uppfattning som anser, att om man befinner sig i den situationen att man kan rädda antingen moderns liv eller det ofödda barnets liv, så råder det ingen tvekan om att moderns liv måste räddas först. Den saken tycker jag helt enkelt är onödigt att diskutera.

Översyn av gällande abortindikationer

Här har med känslomättad stämma sagts, att det gäller den utslitna kvinnan. Jag skall gärna erkänna att det i många fall är så. Det är inte tu tal om den saken. Men vi har väl alla någon gång varit på sjukhus och kunnat se, att det inte gäller bara den utslitna kvinnan, utan att det också gäller den charmanta kvinnan, som — enligt vad en lekman kan förstå — inte lider av någon som helst sjukdom. Naturligtvis har hon rätten på sin sida, ty hon har ju ett läkarintyg på att hon behöver abort. Jag tror alltså att vi bör reducera talet om att det här endast gäller den utslitna kvinnan. Så är inte alls förhållandet. I denna debatt har två kvinnor, nykomlingar här i riksdagen, yttrat sig. Det är läkaren, fru Sjövall, och fru Thorsson. Låt mig från början säga rent ut att det var med mycket stort nöje som jag lyssnade till fru Sjövall, som i ett modest anförande framförde sina synpunkter. Jag vill gärna ge henne min honör för det sätt, på vilket hon talade för sin uppfattning. Tyvärr kan jag inte säga det samma om fru Thorsson. Hon beklagade sig över att debatten fördes på ett plan, som hon tidigare inte trott skulle kunna förekomma i riksdagen. Jag skulle vilja säga öppet och klart till fru Thorsson, att om denna debatt från början hade förts i den ton och den anda, som hon själv angav, så hade debatten varit urspårad för länge sedan. Därmed har jag inte sagt, att vem som helst inte får yttra sig hur han vill här i kammaren. Men det skulle vara lyckligt om fru Thorsson kunde lära någonting härvidlag av sin partivän fru Sjövall. Hon var enligt min bestämda uppfattning ett föredöme. Det skulle även klä fru Thorsson om hon ville förstå, att likaväl som hon anser sig ha rätt att framföra sin uppfattning i denna fråga, så har de ledamöter, som ser frågan ur kristna synpunkter, rätt att framföra sin mening. Det tillhör våra demokratiska rättigheter, och jag tycker att vi skall lära oss respektera detta.

Jag undrar om de ledamöter, som anser att det är bra som det är på detta område, inte skulle ha en del att lära av den debatt som fördes i Danmark beträffande denna fråga i fjol. Även där var det en delvis ganska upprörd debatt. Där sades av en man till förespråkarna för en utvidgning av abortindikationerna, att det nog skulle vara nyttigt om dessa någon gång finge vara med och se lur det går till när en abort utförs. Måhända fick de då klart för sig att frågan inte är så enkel som att sitta i en riksdagsbänk och bara trycka på en knapp. Måhända skulle det också ge anledning till litet eftertanke.

Sedan skulle jag vilja fråga vad det är utskottsmajoriteten är så rädd för. Här begärs en översyn. Skulle en sådan översyn visa, att det inte går att ändra på den lagstiftning vi har, så fick vi böja oss för detta faktum. Men en översyn kan väl aldrig skada. Jag begriper alltså inte vad det är utskottet är rädd för. Utskottsordföranden lät framskymta i sitt anförande, att det då möjligen skulle kunna framföras krav på att vi borde ha även enbart sociala indikationer. Men det kan väl ändå knappast tänkas att vi år 1957 på allvar skulle ta upp en debatt om att införa åtgärder som skulle minska vårt befolkningstal samtidigt som vi med ljus och lykta söker skaffa fram erforderlig arbetskraft.

Det skulle vara mycket mer att tillägga i denna sak, men jag vill här endast framhålla, att det var en sak i fru Sjövalls yttrande som något förvånade mig. Hon sade att detta var en kompromisslösning och kom till slutsatsen att samhället inte har råd att hjälpa till på något annat sätt. Jag tillhör dem som öppet och klart säger ifrån, att om samhället inte har andra möjligheter att hjälpa än att säga åt en människa — för att citera herr Rylander — i nödens stund, att vi kan hjälpa dig att släcka det liv du bär under ditt hjärta, då har samhället lidit ett nederlag i kampen för människan.

Jag instämmer med dem som yttrat sig om mannens ansvar i detta sammanhang. Det kan mycket väl understrykas mer än en gång, att det brister oerhört på den punkten.

Till slut vill jag säga, att det för oss alla här i kammaren gäller att vi under känsla av ansvar för den gemensamma uppgiften bör försöka hjälpa till att rädda liv, ej medverka till att släcka liv.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr LUNDQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till den siste ärade talaren säga, att vi i utskottsmajoriteten mycket ingående har tänkt oss in i den svåra situation som läkarna råkar i, när det gäller legala aborter. Vi har förståelse för svårigheterna där. Men vi har också förståelse för hur den kvinna känner sig, som kommer i händerna på en illegal abortör, en kvacksalvare. Det är om det striden står.

Sedan är det ju bra om herr Nilsson i Bästekille har detta i tankarna, när vi skall bevilja anslag för mödrahjälp, barnbidrag och dylikt. Högern har hittills inte visat något större intresse vid denna riksdag, när det har gällt att medverka till förbättrade anslag på det området. Vi kanske kan emotse en förbättring nu i det avseendet. Den hälsar jag i så fall med tillfredsställelse.

Herr NILSSON i Bästekille (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill ställa den frågan till herr Lundqvist: Var det inte avsikten, när vi i denna kammare fattade beslut om att medge legala aborter, att vi därigenom skulle nedbringa antalet illegala aborter? Och är det så i dag att de illegala aborternas antal har gått ned, och att de förhoppningar vi den gången fäste vid lagen har infriats? Nej, det tror jag inte.

När herr Lundqvist sedan talar om mödrahjälp och barnbidrag, vill jag svara att det ju gudskelov inte är så att

Översyn av gällande abortindikationer

varenda moder i detta land söker abort. Jag tillhör de människor som säger: Låt oss sätta in hjälpen på de områden där den bäst behövs, i stället för att plöttra bord den. En dag blir vi ändå i denna kammare av ekonomiska skäl tvungna att sätta in hjälpen där den behövs bäst och låta andra hjälpbehov komma i efterhand.

Herr LUNDQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det svar jag ville ge på herr Nilssons i Bästekille första fråga är det nog svårt att bevisa riktigheten av, men jag har den uppfattningen, att om vi beskär möjligheterna till legala aborter, så medverkar vi samtidigt till en ökning av de illegala. Det är så jag ser den frågan. Jag vidhåller därför att vi inte skall försvåra möjligheterna att erhålla legal abort, ty då driver vi kvinnorna i händerna på kvacksalvare-abortörer.

Jag tackar än en gång för välviljan, om man från högerns sida i fortsättningen vill hjälpa oss att genomföra sociala hjälpåtgärder, både när det gäller de ännu ofödda och de barn som redan är födda och som skall träda ut i livet.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt deltaga i denna debatt. Anledningen till att jag ändå har begärt ordet är den aggressivitet som kommit till uttryck i några av de senaste anförandena. För egen del är jag i hög grad benägen att tala med små bokstäver i detta oerhört svåra och intrikata problem.

Jag tror inte att vi på detta område kan vara utan en lagstiftning av ungefär den typ, som vi nu har. Man kanske kan säga med ett bibelord, att det är på det sättet för våra hjärtans hårdhets skull. Det är inte lätt att sätta sig in i de förtyvlade situationer många människor hamnar i och som inte bara bottnar i individuella problem, utan som i hög grad hör samman med hela vårt

Översyn av gällande abortindikationer

samhälle och dess många skiftande miljöproblem. Det är kanske som Jarl Hemmer skriver i sin bok *En man och hans samvete*: »Stundom snor livet sig samman i en kokande virvel av smärta», och det är mycket svårt för den ena människan att döma över den andra.

Jag har varit tveksam om hur jag skulle rösta i denna fråga, och när jag nu ändå har beslutat mig för att rösta för reservationen, så vill jag foga den kommentaren till protokollet, att jag är övertygad om att vi aldrig restlöst kan lösa detta problem på lagstiftningens väg. Det kommer alltid att finnas många svåra problem kvar, vare sig vi justerar lagen eller inte. Men det finns ju en hel del omstritt material, och det skadar inte att vi ser över det och undersöker om vi inte kan nå fram till en ökad grad av helhet.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! I fråga om relationerna mellan legala och illegala aborter har jag tagit mig friheten att citera personer som jag trott skulle vara så pass auktoritativa, att riksdagen kunde ha intresse av att få lyssna till vad de säger. Jag har citerat professor Alf Sjövall, som har en tjugoförårig erfarenhet på detta område. Jag hinner inte upprepa vad han sagt, och det torde också vara onödigt för dem som lyssnade på min första replik. Jag har citerat doktor Simon i Norrköping och vad han sade i radiodebatten angående undersökningar i Stockholm, Malmö, Norrköping och Lund, där han framhöll att undersökningarna visat, att efter lagens tillkomst de kriminella aborterna inte syns ha minskat o. s. v. Jag har också citerat vad abortutredningen säger på s. 44: »Det kan ju tänkas att minskningen endast är skenbar och att det i själva verket skett en ökning av den illegala abortfrekvensen i Stockholm.» Detta gäller alltså efter tillkomsten av 1946 års lag. Nu säger fru

Thorsson att detta är av sådan karaktär att jag närmast skall betecknas med epitetet »skrymtare» eller vad annat grant hon hade att säga om mig.

Herr talman! Jag vill göra gällande att prövningen av en abortansökan alltid måste innebära ett etiskt ståndpunktstagande. Ställningstagandet måste sålunda i varje abortärende präglas av en etisk grundsyn och får inte avgöras av vad som må te sig som mer eller mindre praktiskt lämpligt. Det måste nämligen fasthållas att varje abortansökan dock avser att utsläcka liv och att abort därmed är ett angrepp på det största värde, som vår västerländska civilisation känner. Jag kan därför, herr talman, icke på något villkor gå med på vad som nämndes i första kammarens debatt, där man avslutade debatten med följande: »Barnen har också rätt att få leva ett människovärdigt liv, och när de inte kan få det, anser jag kanske det lika bra att de inte kommer till världen.» Detta säges och skrives i välfärdssamhället 1957 i vårt land.

Herr talman! Jag skall sluta med ett citat från medicinska fakulteten i Lund: »I en fråga som denna, där stora skillnader råder i själva grundåskådningen, gör sig över huvud taget kravet på en översyn hela tiden påmint. Fakulteten kan därför tillstyrka, att en förutslutningslös utredning kommer till stånd, i vilken medicinsk sakkunskap blir rättsligt företrädd.»

Det är detta, herr talman, som vi har önskat och ingenting annat.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Den i abortlitteraturen utomordentligt väl bevandrade herr Gustafsson i Borås citerar abortbetänkandet ungefär som en viss potentat bibeln. Jag kan också läsa abortbetänkandet, och dess huvudkonklusion vad gäller undersökningen om sambandet mellan legal och illegal abortfrekvens lyder: »Vad som främst skett under se-

Föreskrifter om formell kompetens för kommunala revisorer

nare år torde alltså innebära, att uppgången av antalet legala aborter har motsvarats av en liknande nedgång av antalet illegala aborter.»

Detta är utredningens huvudslutsats, som baseras på ett material, som jag fortfarande hävdar är tillförlitligare, mera omfattande och baserat på säkrare metoder än de undersökningar herr Gustafsson åberopar.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag är ledsen att återigen behöva ta till orda, men när fru Thorsson säger att detta är slutklämman i abortbetänkandet, så har hon fel. På sid. 234 finns en sammanfattning. Där heter det: »Några säkra slutsatser angående de illegala aborternas fördelning torde ej heller kunna dragas, med undantag av att de synes förekomma i större utsträckning i storstäderna än i landet i övrigt.» Det är det sista utredningen säger.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Meningen före den av herr Gustafsson citerade s. k. slutklämman lyder: »En undersökning av de förändringar, som antalet illegala aborter har undergått 1947—49 visar, att antalet synes vara i sjunkande i hela landet medan det är stationärt i Stockholm.»

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Bästekille begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Bästekille begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 123 ja och 54 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2

Föreskrifter om formell kompetens för kommunala revisorer

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående föreskrifter om formell kompetens i viss omfattning för kommunala revisorer.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr EDLUND (h):

Herr talman! Frågan om kompetenskrav i viss utsträckning för kommunala revisorer är ju ingalunda ny, såsom också påpekats både i motionen och i konstitutionsutskottets utlåtande. Åter och åter har framstötat gjorts — och kommer väl även att göras i framtiden — för att försöka åstadkomma större trygghet för att skattebetalarnas pengar blir förvaltade på tillfredsställande sätt.

Vid behandlingen av de förslag som gjorts har konstitutionsutskottet vid upprepade tillfällen uttalat, att det skulle vara till fördel för den kommunala för-

Föreskrifter om formell kompetens för kommunala revisorer

valtningen, om fackmässig revision i större utsträckning komme till användning, men att man hoppades, att förbättrad revision skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. På många håll har man också lyckats skapa organisationsformer, där krav på sakkunnig revision tillgodosetts och där förvaltningen över huvud taget fungerar perfekt. På andra håll har man inte lyckats bemästra svårigheterna, och på många håll är revisionen tyvärr bristfällig eller direkt dålig. Det är skam till sägandes inte längre någon sensation, när man i pressen läser om oegentligheter, underslev eller förskingringar i kommunala sammanhang. Det är inte heller ovanligt att man får läsa uttalanden som dem som stod i Stockholms-Tidningen i påskveckan: »Revisorerna litade blint på tjänstemannen» och »Den åtalade tjänstemannen åtnjöt ett grundmurat förtroende».

Man frågar sig givetvis, varför det alltfjämt föreligger påtagliga brister i den kommunala förvaltningen och revisionen på så många håll, trots alla de försök som otvivelaktigt gjorts att åstadkomma en förbättring. En del speciella förhållanden i dagens samhälle torde härvidlag spela en framträdande roll. Bland annat har samhällsutvecklingen — inte minst den tekniska evolutionen — skapat ekonomiska problem av en omfattning som gårdagens lagstiftare inte anade. Vidare präglas kommunalpolitiken på många håll av en ädel tävling mellan ambitiösa kommunalmän om vem som kan uppvisa den livligaste fantasien och den största uppfinningsrikedomen när det gäller att finna nya verksamhetsområden, där kommunerna skall engagera sig, d. v. s. där skattebetalarnas pengar skall sättas in och riskeras. De flesta kommuner kan i dag uppvisa en rikhaltig flora, ibland t. o. m. ganska vildvuxen, av företag, bolag, föreningar, stiftelser o. s. v., där större eller mindre engagemang har gjorts.

I utskottsutlåtandet citeras ett utta-

lande i samband med behandlingen av proposition nr 210 år 1953 med förslag till ny kommunallag, vari det säges att kommunerna, vad gäller revisorer såväl som övriga förtroendeposter, är bäst betjänta av att utse de lämpligaste personer som står till buds. Ja, självfallet vore det så, men hur är det i praktiken? Alla vet ju att när det gäller att välja både det ena och det andra, så brukar det tillämpas en strängt proportionell fördelning efter partiernas storlek i fullmäktigeförsamlingarna, och det är långt ifrån alltid säkert att det blir sakkunskapen eller erfarenheten eller andra förutsättningar för befattningen eller uppdraget som faller utslaget vid valet. Vidare blir det många gånger så, att på några i och för sig mycket dugliga och framstående personer hopas uppdragen, så att det blir omöjligt att tillfredsställande klara dem alla.

När oegentligheter uppdragas finner man alltför ofta, hur flertalet av de ansvariga styrelseledamöterna eller revisorerna förklarar, att de själva varit överlupna av alltför många arbetsuppgifter för att noggrant kunna följa verksamheten, men att han eller hon har litat på de andra. Det kanske kan vara värt att i detta sammanhang ur den nyssnämnda tidningsartikeln även citera följande sats: »Mannen åtnjöt allmän aktning i staden och var betrodd med en mängd kommunala uppdrag.»

Vad beträffar kommunala företag vill jag påpeka, att verkställande direktören i Kommunalekonomiska föreningen — vilkens sakkunskap och erfarenhet jag förmodar att ingen vill ifrågasätta — i ett föredrag vid årsstämman förra året påpekade, att det förelåg en stor och påtaglig lucka i den kommunala revisionen.

Herr talman! Jag är väl medveten om att det i detta fall liksom alltid är lättare att påtala och peka ut felen och bristerna än att komma tillrätta med dem. Jag är dock övertygad om att man

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

på många av de håll, där det nu brister, verkligen skulle kunna åstadkomma en väsentlig förbättring, om man krävde åtminstone något mått av sakkunskap av de personer som skall granska den kommunala förvaltningen och de kommunala räkenskaperna. Jag ställer intet yrkande, herr talman, men vill uttala mitt beklagande av att konstitutionsutskottet inte har intagit en mer positiv ställning i denna fråga.

Häri instämde herr *Magnusson* i Tumbult (h).

Herr **PETTERSSON** i Norregård (bf):

Herr talman! Huvudmotionären ställde intet yrkande, och jag skall inte heller länge uppehålla mig vid denna fråga.

Så sent som år 1953 antog riksdagen en ny kommunallag, och i samband med lagstiftningen då prövades även frågan, huruvida en bestämmelse om auktoriserade revisorer i kommunala sammanhang skulle lagfästas. Jag skall citera något av vad departementschefen framhöll i propositionen:

»I anledning av att man i ett par yttranden framfört önskemål att vissa kompetenskrav skall uppställas för de kommunala revisorerna vill jag erinra om att riksdagen vid flera tillfällen avvisat härom väckta förslag under hänvisning till att utvecklingen i riktning mot en mera fackmässig revision borde främjas på frivillighetens väg av kommunerna själva och deras sammanslutningar.» Och han fortsatte något längre fram: »Stipulerandet av vissa kvalifikationer för revisorerna skulle därför innebära ett visst underkännande av kommunernas förmåga att tillgodose sina egna intressen. Det skulle också ge revisorskapet en särställning bland de kommunala förtroendeuppdragen, som synes böra undvikas.»

Det var bland alla remissinstanser, som yttrade sig över förslaget till ny kommunallag år 1953, endast en läns-

styrelse som yrkade på en lagstiftning i detta hänseende. Utskottet har inte heller nu ansett sig kunna tillmötesgå motionärernas önskemål. Jag anser att deras framställning var rätt opåkallad, ty det har visat sig sedan kommunsammanslagningen 1953, att de kommunala förbunden anlitats i synnerligen hög grad vid revisionerna. Jag kan för jämförelsens skull nämna, att år 1950 anlitade endast var fjärde kommun auktoriserad revisor, men att i år 679 av 809 anlitar auktoriserade revisorer. Kommunerna synes därför sköta dessa angelägenheter på ett utmärkt sätt, och det finns ingen anledning att påtvinga kommunerna bestämmelser som skulle irritera i stället för att göra nytta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3

Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 9***Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.**

Före behandlingen av de olika anslagen till vägunderhåll och vägbyggnader hade Kungl. Maj:t (punkt 9, s. 21—28) lämnat en översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått ett antal motioner.

Utskottet hemställde

I. att motionerna I: 105 och II: 156 samt I: 182 och II: 235, sistnämnda bägge motioner i vad de avsåge arbetskraftens fördelning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte, i anledning av vad riksdagens år 1956 församlade revisorer under § 18 i sin berättelse förordat, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

III. att riksdagen måtte, i anledning av föredragandens uttalande i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1957 samt med bifall till motionerna I: 266 och II: 364, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

I motiveringen hade utskottet bland annat yttrat:

»Enligt utskottets mening äro — med hänsyn till de trängande behov som föreligga på detta område — avsevärt högre investeringar motiverade, men å andra sidan kan icke bortses från de spänningar i samhällsekonomin som onekligen göra sig gällande. Såsom vidare av bl. a. långtidsutredningen framhållits föreligga även på andra samhällsområden stora investeringsbehov av hög angelägenhetsgrad, för vilkas täckande resurserna äro otillräckliga. Vid den avvägning de skilda investeringsringarna emellan som till följd härav måste ske torde det vara ofrånkomligt, att vissa begränsningar vidtagas även med avseende å vägväsendets investeringar. Med hänsyn härtill har utskottet — om ock med tvekan — funnit sig böra godtaga den av Kungl. Maj:t förordade ramen om 295 milj. kr. för de statliga väginvesteringarna under kalenderåret 1958. Utskottet vill dock i anslutning härtill kraftigt understryka föredragandens uttalande att, därest ut-

vecklingen så skulle medgiva, en höjning av rambeloppet bör vidtagas.»

Reservation hade avgivits av herrar *Karl Andersson, Pålsson, Jacobsson, Domö, Petterson* i Degerfors, *Jansson* i Kalix, *Rubbestad, Widén, Löfroth* och *Nelander*, vilka ansett att ovan intagna stycke i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Den därvid föreslagna begränsningen av ramens omslutning till ett belopp av 295 milj. kr. har emellertid utskottet med hänsyn till de trängande behov som föreligga på detta område icke funnit sig kunna godtaga. Även med beaktande av angelägna investeringsbehov på andra samhällsområden framstår nämligen enligt utskottets uppfattning en höjning av nämnda rambelopp som ofrånkomlig. En sådan höjning synes lämpligen kunna ske med utgångspunkt från den plan som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lagts till grund för dess revision av de s. k. flerårsplanerna för landsbygdens vägar och broar för åren 1958—1962 och som för resp. år upptager följande totalbelopp, nämligen 330, 360, 410, 480 och 570 milj. kr. Utskottet vill i enlighet härmed för förstnämnda kalenderår förorda ett rambelopp av 330 milj. kr. för sagda investeringar. Någon anslagshöjning för uppnående av en sådan höjning av investeringsramen torde ej vara erforderlig. Den av styrelsen förutsatta fördelningen på skilda byggnadsanslag med 125 milj. kr. till riksvägar, 182 milj. kr. till länsvägar, 10 milj. kr. till ödebygdsvägar och 13 milj. kr. till storbroar synes också vara lämpligt avvägd och följaktligen böra godtagas.»

Härjämte hade ett särskilt yttrande avgivits av herrar *Skoglund* i Dovers-
torp, *Heckscher* och *Hjalmarson*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Vid behandlingen av

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

denna huvudtitel i statsutskottet har jag anslutit mig till den reservation, som är undertecknad av herr Karl Andersson i Rixö m. fl. Skälet till detta mitt ställningstagande är att finna i det äskande som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnat till årets budgetberedning. Av detsamma framgår att motorfordonstrafiken ökat i sådan utsträckning, att det investeringsprogram, som uppgjordes för femårsperioden 1954/55—1958/59 och som låg till grund för 1954 års riksdagsbeslut, har visat sig alldeles otillräckligt. En betydande eftersläpning i programmet har uppstått även på grund av de investeringsbegränsningar, som företagits under den gångna delen av denna period.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelar vidare, att den till 1955 års långtidsutredning har anmält ett investeringsbehov för vägväsendet under den närmaste tioårsperioden, som måste uppskattas till 8 miljarder kronor. Av detta belopp skulle inte mindre än 6 miljarder falla på statliga vägföretag, medan 2 miljarder skulle omfatta kommunala väg- och gatanät. Enligt styrelsens mening skulle det sålunda för att tillgodose detta investeringsbehov årligen åtgå 600 miljoner kronor på den statliga sektorn och 200 miljoner på den kommunala sektorn för att en efter näringslivets och motorismens behov anpassad ut- och ombyggnad av våra vägar skall kunna göras.

Med hänsyn till det ogynnsamma utgångsläget, främst då kanske med hänsyn till eftersläpningen på projekteringssidan, stannar styrelsen emellertid vid ett äskande av 450 miljoner kronor. Detta innebär en uppräknings till 1955 års priser, från de 425 miljoner som 1954 års riksdag har fattat beslut om. Skulle man ha gått fram till dagens priser hade äskandet måst höjas till 475 miljoner kronor, men det är fortfarande projekteringarna som ligger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i fatet.

Statsrådet Hjalmar Nilson som under

sin statsrådstid lade fram denna kungl. proposition, hade emellertid inte ansett att tidpunkten skulle vara inne för ett ställningstagande nu till långtidsutredningens program. Med hänsyn till innevarande års investeringsram, sammanlagt 282 miljoner kronor, ansåg sig statsrådet böra stanna vid ett investeringsbelopp för 1958 på 295 miljoner kronor. På grund av de stora reservationer som finns tillgängliga för vägbyggnadsändamål stannade statsrådet dock slutligen vid ett anslagsäskande på detta område till årets riksdag, som uppgick till 175 miljoner kronor.

Utskottet, som vitsordar det trängande behovet av ökade anslag för investeringar inom vägväsendet, påpekar att avsevärt högre investeringar vore motiverade och konstaterar, att utskottet redan tidigare erinrat om behovet av en effektiv och framsynt upprustning av vägnätet, samt beklagar, att Kungl. Maj:t icke heller i årets statsverksproposition har ansett sig kunna uppdraga riktlinjer för vägpolitiken på längre sikt.

Efter att ha kostat på sig dessa vackra rader om vår vägpolitik är man sedan beredd att ta ställning i enlighet med Kungl. Maj:ts äskande. Därmed kan man säga att många av de vackra drömmar och förhoppningar, som det vägintrösserade svenska folket har hyst under de gångna åren, återigen har begravits i tysthet.

Vi reserverar inom utskottet — tio till antalet — har inte kunnat finna det riktigt med en sådan behandling av ett av våra viktigaste samhällsavsnitt, kommunikationernas utbyggnad till det svenska folkets tjänst, inte minst med hänsyn till näringslivets behov av vägutbyggnader och vägombyggnader och till städernas och samhällenas behov av att få anslutningsvägarna omgjorda efter motorismens behov i dag. Vi har ansett det vara rimligt att de skatter, som tas ut för detta ändamål, skall komma vägarna till godo så snart som möjligt. En eftersläpning på detta område innebär

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

allvarliga näringspolitiska konsekvenser. Vi tror att en utbyggnad och ombyggnad av vägväsendet är nödvändig för att bilismen — inte minst lastbilstrafiken — skall kunna betjäna näringslivet på ett sätt som främjar dess utveckling.

Därför har vi, herr talman, stannat för en reservation, som innebär att det stycke i utskottets yttrande på s. 21, som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »bör vidtagas», i stället skall få följande lydelse:

»Den därvid föreslagna begränsningen av ramens omslutning till ett belopp av 295 milj. kronor har emellertid utskottet med hänsyn till de trängande behov som föreligger på detta område icke funnit sig kunna godtaga. Även med beaktande av angelägna investeringsbehov på andra samhällsområden framstår nämligen enligt utskottets uppfattning en höjning av nämnda rambelopp som ofrånkomlig. En sådan höjning synes lämpligen kunna ske med utgångspunkt från den plan som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lagts till grund för dess revision av de s. k. flerårsplanerna för landsbygdens vägar och broar för åren 1958—1962 och som för resp. år upptager följande totalbelopp, nämligen 330, 360, 410, 480 och 570 milj. kronor. Utskottet vill i enlighet härmed för förstnämnda kalenderår förorda ett rambelopp av 330 milj. kronor för sagda investeringar. Någon anslagshöjning för uppnående av en sådan höjning av investeringsramen torde ej vara erforderlig. Den av styrelsen förutsatta fördelningen på skilda byggnadsanslag med 125 milj. kronor till riksvägar, 182 milj. kronor till länsvägar, 10 milj. kronor till ödebygdsvägar och 13 milj. kronor till storbroar synes också vara lämpligt avvägd och följaktligen böra godtagas.»

Herr talman! Med dessa ord ber jag få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Rubbestad* (bf).

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Vid denna punkt har herr Hjalmarson, herr Skoglund i Dovertorp och jag avgivit ett särskilt yttrande, i vilket vi motiverar att vi har förenat oss med utskottsmajoriteten och inte kunnat följa reservanterna.

Jag vill gärna framhålla att när det gäller själva sakfrågan, vikten av att utbygga vägarna, finns det ingen meningsskiljaktighet mellan herr Jansson i Kalix och de övriga reservanterna å ena sidan och oss å den andra. I själva verket är det av mycket stor betydelse för Sveriges ekonomi, att vi får möjlighet att bygga ut vårt vägväsende. En stor del av vår exportindustri har redan börjat begagna vägtrafik i stället för järnvägstrafik vid sina transporter. Det visar sig ha mycket stora fördelar för inte bara den inre handeln utan även för den yttre, att varorna kan föras så att säga från port till port. Investeringar i förbättrade vägar skulle utan all fråga kunna betraktas som utomordentligt räntabla investeringar.

Klart är också att vårt vägväsende inte är utbyggt på ett sådant sätt, som vi ur denna synpunkt skulle önska. Till och med våra huvudvägar är otillräckliga för att bära den tunga trafik som nu går fram över dem, och ännu mera otillräckliga för att bära den trafik som man kan vänta under de närmaste åren. En kraftig utbyggnad av vägväsendet förefaller sålunda motiverad, och för vår del skulle vi mycket önska, att vi kunde stödja reservationen eller om möjligt rent av gå ännu längre.

Att vi inte har kunnat göra detta utan har blivit tvungna att förena oss med utskottsmajoriteten i detta fall beror i själva verket på omständigheter, som har mycket litet med vägväsendet och vägproblemen att göra. Det är inte meningen, herr talman, att här uppta en allmän ekonomisk debatt, men det är ändå så, att frågan om vägväsendet måste bedömas mot bakgrunden av det allmänna ekonomiska läget. Det brukar

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

ibland sägas, att det finns möjligheter att bygga ut vägarna; vi har automobilskattemedelsfonden. Pengarna är för handen, säger man, och varför inte begagna dem? I själva verket är det ju på det sättet, att automobilskattemedelsfonden inte existerar: de pengar som bilismen betalat för vägbyggen finns inte för det ändamålet. Automobilskattemedelsfonden är en ren bokföringsoperation. Den existerar inte på papperet ens i den utsträckning som papperspengar existerar på papperet; den består bara av några rader i en statsverksproposition, och med de raderna kan man inte bygga några vägar.

Skall man kunna genomföra ytterligare vägbyggen krävs för det ändamålet nytt kapital och frågan är: Var skall man ta det nya kapitalet? Vi är för närvarande i den situationen, att hela den svenska kapitalmarknaden genomgår en allvarlig kris. För alla möjliga slag av produktiva ändamål finns inte det kapital som skulle erfordras. Själva produktionen begränsas i fråga om sina kapitalinvesteringar, och sådana ändamål som i andra hand skall tjäna produktionen måste i samma mån också begränsas. Det finns ingen kapitalmarknad, på vilken man kan få fram de pengar som behövs för ökade vägbyggen. Enda sättet att göra det är i själva verket, att staten lånar pengar i riksbanken, eller med andra ord, att man trycker sedlar för de belopp, med vilka man skall bekosta ytterligare vägbyggen.

I den situationen har vi inte ens möjlighet till sådana investeringar som är ekonomiskt motiverade, ja, nästan nödvändiga. Vi får lov att avstå från sådant, som på längre sikt skulle vara utomordentligt värdefullt för det svenska samhället, helt enkelt därför att Sveriges ekonomi inte har skötts på ett sådant sätt, att vi har tänkt tillräckligt långt framåt. Vi har förbrukat vårt kapital för de omedelbart föreliggande behoven, och vi har därmed berövat

oss möjligheterna att göra nya nödvändiga investeringar, som har produktivt värde på längre sikt.

Det är med hänsyn till detta läge och endast med hänsyn härtill, som vi för vår del är ur stånd att biträda reservanternas ståndpunkt, och det är på den grunden som jag nu anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Argumenten för höjande av den föreslagna investeringsramen för vägbyggande är enligt min mening så starka, att jag utan tvekan har anslutit mig till reservationen. Utskottet säger självt på s. 21 tredje stycket, att »med hänsyn till det trängande behov som föreligger på detta område är avsevärt högre investeringar motiverade». Trots detta konstaterande vill man med hänsyn till andra investeringsbehov ändå inte tillstyrka någon höjning.

Från regeringshåll talas i dessa dagar mycket om att vi måste koncentrera oss på produktiva investeringar. Om sådana finns på något område, må det väl vara i vägbyggandet. Alltsedan 1954, då de nya bilskatterna infördes, har det utlovats, att dessa skulle användas till vägarna. Trots detta har inte ens det minimiprogram som uppgjordes 1954 följts, utan väginvesteringarna har årligen begränsats, och vi har nu en eftersläpning på detta område, som om den fortsätter kan bli katastrofal.

När det 1955 var fråga om den stora och kostnadskrävande trafikreformen om övergång till högertrafik, sades det, att det visserligen fanns medel att genomföra densamma men att dessa medel kunde komma till bättre användning för vägbyggande. Så blev det inte alls. I stället växer för varje år skillnaden mellan inlevererade bilskattemedel och de summor som anslås till vägarna. Hundratals miljoner fonderas, vilket vi

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

vet är detsamma som att de går till andra utgifter. Medan vägbyggandet sätts i efterhand och vägunderhållet försummas, växer bilparken varje år — trots de hämmande pålagor som varit avsedda att hejda denna utveckling.

I en prognos, som överlämnats till regeringen, har man förutsett, att det 1960 kommer att finnas en bil på vartannat hushåll. Delegationen för översiktlig vägplanering har för kommande tjuugoårsperiod preliminärt beräknat nödvändiga investeringar till 15 å 20 miljarder. Den plan som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med ledning därav uppgjort innefattar en successiv höjning av rambeloppet. Mot den av departementschefen förordade ramen på 295 miljoner kronor skulle enligt styrelsen för 1958 behövas 330 miljoner kronor, vilken summa vi reservanter anser skälig — detta så mycket mer som en sådan utökning inte torde fordra någon anslagshöjning. Även om man medger, att nödvändiga avvägningar måste göras, är det väl ändå orimligt, att man nu skall skära ned utbyggandet till ett minimum för att kanske 1960 forcera detsamma.

Sparsamheten är förvisso redan iakttagen beträffande vägarna. Kan vi inte åstadkomma en så ringa ramutvidgning som den reservanterna nu föreslagit, är det väl närmast en bankruttförklaring. Om inte en vidgning sker, torde i många län inga nya vägbyggen kunna igångsättas. Tilläggas kan, att delegationen för översiktlig vägplanering beräknat, att vinsterna för trafikanterna av det föreslagna tjugomiljardersprogrammet genom vägförkortning, högre hastighet o. s. v. skulle uppgå till inte mindre än tio miljarder kronor eller halva kostnadsbeloppet.

Ett exempel på sådana besparingar kan Lundavägsbygget anses ge. Genom de trafikvinster som erhållits beräknas detta vägbygge redan efter några få år vara helt betalt och förräntat.

Det torde utan vidare vara klart, att

bättre vägar ger en höjd konkurrensförmåga åt näringslivet. De skänker också mer än andra åtgärder ökad trafiksäkerhet, och de betyder bättre villkor för landsbygdens folk. Man kan ju också nu bygga dessa vägar med moderna vägmaskiner och med en rimlig arbetskraftsinsats. Mig synes alltså starka skäl tala för att kammaren stöder reservationens förslag vid punkten 9 om ett till 330 miljoner kronor förhöjt rambelopp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von SETH (h):

Herr talman! Nu i tjällossningstiden är det aktuellt att resonera om vägarna. Jag hörde nyligen en ganska god historia om dem. Vid ett påskkalas hade man en frågesporttävlan, och en av frågorna löd: »Vad är en slamkrypares för något?» Svaret lär ha blivit: »Det är väl en långtradare på riksettan under tjällossningstiden.»

Herr talman! Jag tror inte att det är någon överdrift att påstå, att vi nu i den tjällossning, som pågår i en del län och som kanske kommer att bli ännu värre i andra, får en påminnelse om de försyndelser, som gjorts när det gällt att hålla vägarna i stånd. De kommer nu i dagen i allra högsta grad. Som motionär i vägfrågan skulle jag vilja lägga fram några synpunkter.

Först och främst skulle jag vilja hävda, att vi med regeringens investeringsprogram inte har några möjligheter till om- och nybyggnad av våra vägar. De grusvägar som finns slits onormalt hårt och pressas nu till det yttersta. Detta gör, att de måste lagas ideligen utan någon bestående verkan. Därigenom stiger underhållskostnaderna, och pengar dras undan från nybyggnad och ombyggnad av vägarna. Med dåliga vägar följer också att fordonsparken slits onormalt kraftigt. Bilarnas livslängd blir mindre, och genom att ett stort an-

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

tal av dem får importeras försämrats vår handelsbalans.

En sak skulle jag särskilt vilja peka på, därför att den kanske i den allmänna debatten inte har blivit, jag vill inte säga tillräckligt belyst — ty det har den — men uppmärksammas, nämligen de oerhörda förluster som vi gör varje år på grund av att våra lastbilar inte kan utnyttjas till fullo. Det ligger ju så till, att på grund av axeltrycksbestämnelserna lastbilarnas kapacitet inte helt kan tagas i anspråk. I ett föredrag vid 1956 års skogsvecka framhölls, att en försiktig kalkyl gav vid handen att vi härigenom per år gör en förlust av 145 miljoner kronor. Det har nu kommit fram siffror också för år 1956. Detta år ökade förlusten med inte mindre än 9 miljoner kronor. Under år 1956 har vi med andra ord, herr talman, på grund av att lastbilarnas kapacitet inte kunnat utnyttjas förlorat 154 miljoner kronor. Detta motsvarar nära 5 000 oanvända dieselbilar, och det innebär en stegring av fraktkostnaderna per timme med 20 procent; jag upprepar siffran — den är inte felsagd — 20 procent. Detta drabbar hårt vissa län och ännu hårdare andra, framför allt då skogsläna. Värst drabbat är Norrbottens län, där de totala transportförlusterna under år 1956 uppgick till 12,9 miljoner kronor, alltså i det närmaste 13 miljoner kronor. Per bil betyder detta en ökning av transportkostnaderna med ungefär 10 000 kronor.

Då kan man fråga: Har det varit nödvändigt att sätta vägarna på den svältkost de fått nöja sig med under de senare åren? I det särskilda yttrande, som avgivits under punkt 9 och för vilket herr Heckscher nyss redogjorde, har herrar Skoglund, Heckscher och Hjalmarson kommit till det resultatet, att den nuvarande eftersläpningen på vägbyggandets område är en följd av den ekonomiska politik som den nuvarande regeringen fört. Jag är emellertid inte beredd att dra konsekvenserna

så långt som herr Heckscher gjorde genom att inte vilja gå med på en ökning av de medel som skall anslås till vägarna. Jag anser att de pengar, som lägges ned på vägarna, kommer hela landet till godo. De kommer landets näringsliv och inte minst den svenska landsbygden till godo. Transportkostnaderna får ju betalas inte bara av bilägarna, utan också av oss alla såsom konsumenter av olika varor.

För närvarande har ju automobilskattemedelsskattefonden, såsom herr Heckscher mycket riktigt påpekade, inte ens så mycket värde som om fonden bestode av papperspengar. Om finansministern hade varit närvarande, skulle jag ha velat fråga honom, hur han tänker återställa denna fond. Därest en verkställande direktör i ett enskilt företag, herr talman, hade handskats så med någon fond, som skulle ha kommit en viss del av detta företag eller de anställda inom företaget till godo, att han inte kunde redovisa för dessa pengar, så skulle han ha blivit avskedad. Nu är vi i den situationen, att genom finansministerns åtgöranden har automobilskattemedlen försvunnit, och tydligen inte bara dessa medel utan också andra fonder. Jag tänker bland annat på en fond, som skulle komma pensionsväsendet till godo och som utgöres av den höjda bolagsskatten, som ju skall steriliseras. Vi kan inte längre nöja oss med en sådan ordning, utan automobilskattemedlen måste på ett eller annat sätt skaffas fram till gagn både för bilväsendet och landets ekonomi.

Med detta för ögonen drar jag mig inte för att förena mig med dem som här yrkat bifall till den reservation, som är betecknad nr 1) och som innebär ett blygsamt ytterligare tillskott för upprustandet av vägväsendet.

Herr *Svensson* i Krokstorp (h) instämde i detta anförande.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

Herr talman! Man kan med fog göra gällande att de frågor, som vi nu behandlar, hör till de mer väsentliga som kammaren har att handlägga. Jag tycker därför att det är skäligt att vi, trots den relativt sena timmen, ägnar dessa spörsmål verklig uppmärksamhet, och jag skall tillåta mig att i anslutning till de anföranden som här hållits liksom till utskottets betänkande söka framlägga några fakta och allmänna synpunkter. Jag gör det inte minst för att belysa situationen så realistiskt som möjligt. Att jag såsom utskottets talesman därvid söker motivera utskottets ställningstagande får väl anses naturligt.

Som väl alla känner till, har vi en femårsplan för vårt vägväsende. I den nuvarande femårsplanen har det nu gått snart tre år, och för dem har riksdagen beviljat anslag till väginvesteringar enligt det program som vi lade upp 1954. Vad beträffar kalenderåret 1958 förutsättes emellertid nu, att det skall ske en väsentlig nedskärning. Det är också att märka, att under åren 1955, 1956 och 1957 har investeringsverksamheten inte fullföljts i överensstämmelse med programmet, utan den har skurits ned genom beslut i efterhand av Kungl. Maj:t. Vidare har det skett inskränkningar av byggnadstillståndskvoten för städer och samhällen med ty åtföljande nedskärningar av de kommunala väginvesteringarna. Under hänsynstagande till kostnadsstegringarna och dessa restriktioner vill jag här lämna några uppgifter om verksamhetens omslutning, ställd i relation till de förslag som ursprungligen framförts av väg- och vattenbyggnadsverket och Kungl. Maj:t.

År 1954 uppgick för landsbygdens del omslutningen till 85 procent av planens anslag. År 1955 sjönk den till 75 procent och år 1956 till 72 procent. För innevarande år kan vi räkna med en omslutning på 65 procent. Till belysning av läget vill jag i detta sammanhang också nämna, att 1958 skulle investeringarna enligt 1954 års plan ha

uppgått till 425 miljoner kronor. Såsom tidigare här framhållits upptar statsverkspropositionen för nämnda år ett rambelopp på 295 miljoner kronor, men man räknar med hänsyn till befintliga behållningar med att medelsanvisningen skall kunna begränsas till 175 miljoner kronor.

Vad städerna beträffar är motsvarande procentsiffror för omslutningen 82 för år 1954, 47,5 för år 1955 och 55,5 för år 1956. Därvidlag har alltså skett än ännu hårdare beskärning.

Ett par av de föregående talarna har varit inne på frågan om automobilskattemedelsfonden och de reservationer som har uppstått genom de reduceringar som vidtagits i väginvesteringarna. Man framför ofta i pressen liksom vid diskussionen i övrigt varierande uppgifter om dessa ting, och därför kan det, herr talman, vara motiverat att till riksdagens protokoll få antecknat de siffror, som såvitt jag kunnat finna är de riktiga. Jag finner av dem att det den 1 juli 1956 i reservationer fanns 512 miljoner kronor och i fonden drygt 258 miljoner kronor, vilket blir 770 miljoner kronor. Den 1 juli innevarande år beräknas reservationer och fond ha vuxit till respektive 675 och 325 miljoner kronor eller till sammanlagt en miljard. Gjorda beräkningar visar, att man nog får förutse att nästa 1 juli summan har ökat med minst något hundratal miljoner.

Det kan finnas goda skäl att göra en rad reflexioner i anslutning till de anförda sifferuppgifterna. Herr von Seth gjorde det för sin del. Jag skall bara, herr talman, understryka det faktum, att bilismen har fullgjort sin andel när det gäller att skapa förutsättningar för ett rationellt utbyggande av vägväsendet.

Herr Jansson i Kalix erinrade om uttalanden i statsverkspropositionen om en omprövning av vägpolitiken och vad föredraganden därvid hade anført. Vi känner väl alla till att problemet att

Allmän översikt över beräkningen av vägnslagen m. m.

ompröva vägpolitiken diskuterats under de två sista åren. Det har varit aktuellt att lägga upp ett program, man kanske kan säga, i stor stil.

Såväl i fjol som i år har föredraganden anfört, att han inte anser tidpunkten härför lämplig. I fjol hänvisade han dels till att delegationen för översiktlig vägplanering inte var färdig med sitt arbete och dels till att långtidsutredningens arbetsresultat inte förelåg. I år har han på nytt anfört att vägdelegationen inte är färdig, och han har dessutom anknutit till långtidsutredningens betänkande, som nu föreligger. Vi vet att långtidsutredningen som sin uppfattning anfört, att det inte finns några möjligheter att företa en utbyggnad av väginvesteringarna på det sätt som tidigare varit avsett. Tvärtom, säger utredningen, måste vi räkna med begränsning i betydande utsträckning, och man kan inte, säges det, komma upp till någon högre nivå förrän någon gång i början av 1960-talet.

Föredragande statsrådet knyter sitt resonemang till detta betänkandes uttalande, och mot den bakgrunden och det allmänna ekonomiska läget anser han sig böra räkna med en investeringsram för 1958 om högst 295 miljoner kronor. Men i det sammanhanget anför också statsrådet, att det får anses ankomma på Kungl. Maj:t att, därest utvecklingen skulle möjliggöra en ökning av vägbyggnadsverksamheten, vidtaga en höjning av detta rambelopp. Ja, herr talman, det är mot den bakgrunden vi i utskottet har haft att ta ställning, och jag får uppriktigt säga, att det inte har varit alltför lätt.

Herr Nelander, som talade för reservationen och ett högre anslagsbelopp, citerade en passus i utskottets utlåtande som motiv för sin uppfattning, och det kanske är betecknande för den situation vi befinner oss i. Ingen som läser utskottets betänkande kan undgå att lägga märke till hur starkt vi har understrukt behovet av investeringar i syfte att

utbygga vårt vägväsende. Men vi har vid bedömningen av frågan inte kunnat bortse från de spänningar som förefinns i det samhällsekonomiska läget. Vi har i vårt resonemang anknutit till långtidsutredningen, om vilken jag tidigare talat, och vi har i anslutning där till erinrat om att det finns mycket trängande, väsentliga investeringsbehov på andra samhällsområden. Vi har i det läget tvingats till en avvägning och därvid kommit till den slutsatsen, att det ter sig ofrånkomligt att göra vissa begränsningar även när det gäller investeringarna till vägväsendet.

Med utgångspunkt från det resonemanget har vi ansett oss böra acceptera Kungl. Maj:ts förslag, alltså ett rambelopp på 295 miljoner kronor och en begränsning av medelsanvisningen till 175 miljoner kronor, eftersom medel i övrigt kan tas från förefintliga reservationer. Men vi har också, och det är kraftigt understruket, vågat förutsätta att det skall bli möjligt för Kungl. Maj:t att under 1958 höja detta rambelopp så, att vi når upp till en betydligt högre investering.

Vi har också i vårt uttalande anfört, att vi räknar med att under de närmaste åren kontinuerliga höjningar skall kunna ske av investeringarna på hithörande område. Mot bakgrunden av den något pessimistiska bedömning jag här framfört, kanske man säger att det inte kan vara möjligt. Jag vill därvid erinra om att de flerårsplaner som vi gör upp för byggande av vägar och broar omfattar en viss period. Den vi nu tillämpar gäller till och med 1959, men man förutsätter att gällande flerårsplan efter tre år skall omprövas. Så har också skett nu i år. Den reviderade plan som alltså föreligger gäller fram till och med 1962. Denna plan har tidigare åberopats i dag. För min del skall jag bara nämna, att den nya planen för femårsperioden 1958—1962 upptar ett totalbelopp av 2 150 miljoner kronor. Långtidsutredningen har för sin del ansett att vi un-

Allmän översikt över beräkningen av vägnslagen m. m.

der femårsperioden 1956 till 1960 måste begränsa oss till 1 650 miljoner kronor. Detta är alltså en betydande nedskärning i förhållande till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens plan, en reduktion med inte mindre än 500 miljoner kronor. Investeringarna skulle — som jag nyss antydde — därvid öka mycket starkt år 1960. Investeringsskurvan skulle alltså bilda ett knä 1960. Den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förutsatta kurvan skulle ha en högre liggande utgångspunkt och ge en jämnare stegring.

Jag vill i detta sammanhang understryka, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens investeringskurva innebär en förskjutning i tiden med två år i jämförelse med långtidsutredningens. Jag tycker därför, herr talman, att utskottets uttalande, att vi anser oss ha rätt att räkna med kontinuerliga höjningar, är realistiskt just med hänsyn till det av mig anförda förhållandet.

Ja, herr talman, jag kan i väsentliga delar instämma med reservationens talesmän om de stora investeringsbehov som föreligger på vägväsendet område. Å andra sidan har jag också sökt motivera, att vi med hänsyn till de behov som föreligger på andra samhällsområden med beklagande måste finna oss i denna begränsade investering. Det kunde för övrigt vara mycket att tillägga, men jag skall för tillfället nöja mig med vad jag anført och yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr statsrådet ELIASSON:

Herr talman! Jag har inte deltagit vid utformningen av den vägbudget som här diskuteras, men jag tar mig ändå friheten att säga några ord i anslutning till den diskussion som förts samt i anslutning till utskottets utlåtande.

När man diskuterar vägpolitiken kan det finnas skäl att påpeka, att de totala utgifterna för vägväsendet har fördubblats sedan början av 1950-talet. Trots detta har vi obestriddligen den situationen, att våra vägar inte motsvarar de krav som man kan ställa på dem i dag. Detta har emellertid samband med att vägarna till stor del är byggda under tider när anspråken var annorlunda än nu. Under det senaste världskriget och åren närmast därefter blev också vägväsendet av kända orsaker eftersatt. Man kan inte komma ifrån att en utbyggnad av vägväsendet måste ta en viss tid i anspråk. Man kan inte på en enda gång anpassa alla vägarna i landet till det moderna bilsamhällets krav.

För min del vill jag klart säga ut, att jag är lika medveten som någon annan om att vi har ett stort behov av en fortsatt upprustning av vägväsendet. Motorismen har ju haft en mycket snabb utveckling och man räknar ju med — åtminstone vissa beräkningar tyder på detta — att vi 1960 kan få en ökning av personbilsparken till 1 miljon eller 1,2 miljoner. Denna ökning skulle föranleda väldiga krav på våra vägar. Anspråken stiger också med hänsyn till den förskjutning vi har mot allt tyngre och större lastbilar.

Det behöver knappast sägas många ord om vad ett väl utbyggt vägnät betyder. Det har många fördelar — vilket också sagts här. Man kan utnyttja lastbilarnas kapacitet bättre om broarna och vägarna får ökad bärighet. Gör man vägrätningar förkortar man körlängden. Detta betyder tidsvinst. Beläggning i ökad omfattning av våra vägar betyder minskat slitage på fordonen. Allt detta är ju fördelar, särskilt för näringslivet och inte minst för skogsbruket. Det betyder en bättre transportekonomi, och det betyder att vårt lands möjligheter att hävda sig på utlandsmarknaden stärks. Det är också naturligt att goda vägar har inflytande även på trafiksäkerheten.

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

Jag behöver ju här inte säga många ord om anledningen till att man trots detta inte har byggt flera vägar. Det sammanhänger med att det har varit nödvändigt att göra en begränsning av vägväsendets investeringar likaväl som vi har fått göra begränsningar på andra områden av samhällslivet. Nu frågar man sig hur det kommer att bli i fortsättningen med väginvesteringarna.

Här har utskottsmajoriteten godtagit den av Kungl. Maj:t föreslagna ramen av 295 miljoner kronor för de statliga väginvesteringarna under 1958. Majoriteten har inte velat ändra på den avvägning mellan olika investeringar, som har gjorts vid höstens budgetarbete, och för min del kan jag inte finna annat än att utskottets ståndpunkttagande härvidlag är riktigt. Man kan inte utan vidare göra en väsentlig förskjutning i avvägningen mellan investeringsanspråken.

Herr Nelander och även andra har talat om att riksdagen bör gå med på den föreslagna ökningen med 35 miljoner kronor. Ja, vem skulle kunna önska mera än en nybliven vägminister att få mer pengar att röra sig med, men man kan inte trolla bort det faktum, att om man gör en sådan ökning, så betyder det en motsvarande upplåning för staten, och det innebär ett motsvarande tryck uppåt på räntan.

När jag hörde herr Nelander tala om detta, gjorde jag den reflexionen, att man ju på hans håll yrkar, att vi inte bara skall öka vägbyggandet utan också bygga flera tusen lägenheter mer per år, vi skall ha flera skolor och göra allting bättre än det nu göres. Det är inte möjligt att isolera alla dessa önskemål från den faktiska situationen såsom herr Heckscher har påpekat. Herr andre vice talmannen har också erinrat om att kapitalmarknadsläget inte precis är sådant, att det ter sig frestande att öka den statliga upplåningen.

Jag skall inte gå närmare in på herr von Seths anförande, eftersom det redan

har bemötts av herr Heckscher. Detta uttryck att en slamkrypare numera är att jämföra med en långtradare på riksettan får jag väl närmast betrakta som ett utslag av herr von Seths sedvanliga förmåga att uttrycka sig milt i olika sammanhang. Jag har också varit litet på riksettan utan att behöva bli någon slamkrypare. Jag vill inte bestrida, att vi har svåra tjälskadorn i vissa delar av landet, men jag vill å andra sidan säga, att det inte finns någon anledning att göra detta problem större än det är, vilket man ju försöker på sina håll. Vad som hittills har hänt innebär icke någon katastrof, jämförbar med 1951 års situation, vilket man kan få ett intryck av när man läser vissa tidningsartiklar. Tjälskadorna är med säkerhet mer omfattande än i fjol, men situationen är för närvarande inte sådan, att man kan tala om en katastrof av samma omfattning som 1951.

Utskottet har, såsom andre vice talmannen framhöll, nöjt sig med att godta Kungl. Maj:ts förslag om en ram på 295 miljoner kronor för väginvesteringarna men har samtidigt velat framhålla önskvärdheten av att väginvesteringarna fortlöpande ökas under de närmaste åren.

Jag kan ju, herr talman, inte föregripa Kungl. Maj:ts ställningstagande i denna fråga, men jag är helt på det klara med att en fortlöpande ökning av väginvesteringarna ur många synpunkter är önskvärd, inte minst med hänsyn till vägarnas produktionsfrämjande betydelse.

Det är uppenbart, att den hastigt växande biltrafiken och övergången till allt tyngre lastbilar ökar slitaget på våra vägar och ställer allt större krav på vägunderhållet. Jag vill dock understryka, att medel för det s. k. normalunderhållet hittills årligen har ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande helt i den utsträckning som styrelsen har begärt. Samtidigt med detta normalunderhåll anmäler sig emel-

Allmän översikt över beräkningen av vägnslagen m. m.

lertid även behov av åtgärder för att förbättra sådana grusvägar, som i avvaktn på en ombyggnad kan göra god tjänst ännu någon tid, om de blir föremål för lättare förstärkningsarbeten och förses med enklare beläggningar.

I detta sammanhang vill jag peka på de försök, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har satt i gång med oljebehandling av grusvägar för att underlätta deras skötsel. Försöken har hittills omfattat ungefär 180 km och har kostat cirka 2,5 miljoner kronor förutom kostnaderna för vägbanans iordningställande. Under innevarande år planerar styrelserna att utföra oljebehandling av ungefär 350 km. Det råder ingen tvekan om att det är både praktiskt och nödvändigt att i ökad omfattning inrikta underhållsarbetet på enklare beläggning av härför lämpade vägar och göra en förstärkning av svaga vägbanor och broar. Mycket kan här göras för att förbättra vägstandarden, men även här blir det en avvägningsfråga när det gäller att bedöma hur stor omfattning denna verksamhet kan få under de närmaste åren.

För innevarande budgetår beräknas sammanlagt 280 miljoner kronor kunna ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för såväl normalt som intensifierat vägunderhåll. Hänsyn har härvid måst tagas till att medel skall finnas disponibla, om tjällossningen i vår skulle bli så besvärlig, att den s. k. katastrofreserven på 5 miljoner kronor, som disponeras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, inte skulle räcka till. Det är bl. a. av detta skäl, som Kungl. Maj:t har innehållit 7 av de 280 miljonerna fram till den 12 april, då man efter samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg sig kunna slussa ut dessa 7 miljoner kronor.

För dagen är alltså läget det, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen disponerar 10—12 miljoner kronor för avhjälpande av tjälkskador utöver vad som normalt

är att vänta. Huruvida dessa medel kommer att behövas för ändamålet är för dagen omöjligt att säga, men i den mån så inte blir fallet kommer dessa pengar efter styrelsens eget bedömande att sättas in på särskilda underhållsarbeten i form av enklare beläggningar och lättare förstärkningsanordningar.

För nästa budgetår har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen räknat med att underhållet skulle få en omslutning av 290 miljoner, och därvid har man inte velat göra någon skillnad mellan det s. k. normala och det intensifierade underhållet utan har ansett det lämpligt att anförtro åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att själv fördela medlen. Man har anledning att utgå från att styrelsen i enlighet med sina intentioner kommer att söka utnyttja så mycket som möjligt av dessa medel till sådana förstärkningar och beläggningar som jag tidigare talade om.

Nu hemställer utskottet, att riksdagen skall för nästa budgetår till vägunderhåll anvisa 30 miljoner kronor mer än Kungl. Maj:t har föreslagit. För egen del har jag, herr talman, ingenting att erinra mot detta utskottets ställningstagande, att 300 miljoner kronor bör anvisas för detta ändamål och att anslaget vid budgetårets början skall i sin helhet ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet ansåg, att skadorna under tjällossningen inte på något sätt innebär en katastrof. Det har jag inte heller påstått. Jag anser att vi kan vara glada över att vi inte har ett sådant läge som rådde 1951. I en rapport till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för cirka fjorton dagar sedan konstaterade emellertid vägförvaltningarna, att tjälkskadorna var svåra i norra delarna av Götaland och i Svealand, och man konstaterade att situationen var alldeles särskilt bekymmersam i

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

Värmlands län, där vid den tiden inte mindre än 1 450 km vägar var avstängda för lastbilstrafik. Jag vill inte ett ögonblick lasta den nye vägministern för den saken, men vi torde dock kunna vara överens om att vägarna inte befinna sig i det skick de borde vara.

Statsrådet var inte belåten med att jag litet tillspetsat använde ordet slamkryp. Jag vill då replikera, att landets vägmän och bilister nog hade väntat sig ett frankare uppträdande av vägministern, när han nu har tillfälle att utan att avge några bragelöften dock ange ett program för vägväsendets upprustning i framtiden.

Herr statsrådet ELIASSON:

Herr talman! Jag tror inte jag uttryckte mig så, att det var herr von Seth som hade skrivit dessa tidningsartiklar om att tjälskadorna är katastrofartade, utan jag pekade på att man vid läsning av vissa tidningar kunde få ett sådant intryck.

Jag hoppas det också framgick av mitt anförande, att jag är helt på det klara med att tjälskadorna är allvarliga. De är större än i fjol men ändå, såvitt man nu kan bedöma, inte att jämföra med skadorna 1951. Man bör nog tona ned problemet till vad det är — därmed vill jag ingalunda säga att vi bör underskatta det. Vi har ändå så många vägar här i landet, som inte har den tjälsäkerhet och den bärighet som motsvarar dagens krav. Jag tycker också det är rätt allvarligt, att en så stor del av våra vägar på grund av tjällossningen är avstängda för lastbilstrafik, eftersom det betyder ett avbräck för näringslivet. Min reflexion bör ses mot bakgrunden av att jag har den karta som har upprättats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på grundval av rapporterna om tjälskador, och jag tycker inte den ger oss anledning att göra tjälskadorna till någonting värre än de är — de är svåra nog ändå.

Jag vet inte vilka anspråk herr von Seth kan resa på en nybliven vägminister — jag förstår att jag aldrig kommer att motsvara dem — men såsom jag sade i mitt anförande kan jag inte stå här i kammaren och föregripa Kungl. Maj:ts ställningstagande till de planer, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer att förelägga Kungl. Maj:t. Man skall nämligen göra en revision av flerårsplanerna och ta ställning i varje fall principiellt till det förslag om stamvägnät, som jag förmodar kommer att framläggas till hösten, och dessutom ta ställning till långtidsutredningens betänkande och de remissyttrandena som har avgivits över detta, så att man kan bedöma våra investeringsproblem på längre sikt. Det är väl under sådana förhållanden orimligt att begära, att jag skulle göra en deklARATION nu om hur stora väganlagen kan beräknas bli under de närmaste åren. Där emot underströk jag i mitt anförande, att jag är helt på det klara med att det, såsom jag uttryckte saken, är önskvärt att vi får en fortlöpande ökning av väginvesteringarna under de kommande åren. Jag vill klart säga ifrån, att jag finner detta vara önskvärt. Sedan blir frågan om man under budgetarbetet eller vid ställningstagandet till långtidsutredningens betänkande kan komma i det läget, att man får möjlighet att göra avvägningen så, att större utrymme erhålles för vägbyggande. Den dagen, den sorgen! Mera kan jag, herr talman, inte säga i dagens situation.

Herr von SETH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja framhålla, att det ju är statsrådet Eliasson som är förslagsställaren hos regeringen, och jag står nog fast vid att dagens inlägg inte inger några särskilt starka förhoppningar om att han där skall bli den ivrige förslagsställare som vi från väghåll och från bilisthåll önskar.

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf):

Herr talman! Under denna punkt har utskottet behandlat en motion, som jag och ett par kamrater väckt under nr 235 i denna kammare och vari begärts mera pengar till vägväsendet. Jag behöver ju inte stå här och räkna upp hur mycket pengar jag anser skulle behövas till vägväsendet, och jag behöver inte heller tala om att vägarna varit dåliga under denna tjälskottsperiod. Man tycks här i kammaren vara överens om att det skulle behövas mera pengar till vägarna. Utskottets talesman har emellertid berättat för oss, att det finns andra investeringar som är lika angelägna, och efter vad jag kunnat konstatera under rätt många år i denna kammare, så har man ju ansett en hel del investeringar vara mera angelägna än investeringarna på vägväsendets område. Jag vill bara erinra om att man alltid förebrått regeringen att det byggts för litet bostäder i storstäderna. Jag tror, herr talman, att det måste göras en ny avvägning mellan investeringarna, och då bör det beaktas att man kanske på landsbygden vill ha en litet större andel av investeringarna än tidigare. Man kan nog inte bara ge efter för nödroppen från storstadshåll om ökat bostadsbyggande, utan det blir kanske ofrånkomligt att också tänka på att försöka ge folk möjligheter att stanna kvar ute på landsbygden, där det finns bostäder. På det sättet skulle det möjligen kunna åstadkommas sådana förändringar beträffande investeringarna, att litet mera kunde disponeras för vägarna.

Jag tillhör inte dem som begär det omöjliga av regeringen, men då jag här i kammaren har väckt en motion, som siktar på att ta ut mera pengar och alltså skulle ge anledning till ökade skatter, har jag inte gjort detta utan att vara fullt på det klara med att det gäller en mycket nödvändig investering. Jag vill därför, herr talman, till den nye vägministern rikta en maning att i regeringen verka för en sådan om-

prövning av investeringarna, att man bygger litet mindre bostäder i storstäderna och ökar anslagen till vägväsendet.

Jag ber, herr talman, att för dagen få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen av herr Karl Andersson m. fl.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Jag har ju tidigare instämt med herr Jansson i Kalix, som yrkade bifall till reservationen, och jag hade tänkt nöja mig med det. Under debatten har emellertid framkommit en del saker, som jag skulle vilja säga ett par ord om.

Jag förstår utskottsmajoriteten när den framhåller, att man får lov att väga olika investeringsobjekts angelägenhet mot varandra. Det vill jag naturligtvis vara med om. Men frågan är då, om man här verkligen träffat rätt, när man går in för att göra besparingar på vägområdet. Det har ju från alla håll deklarerats vilket stort värde och vilken stor betydelse goda vägar har. De som i dessa dagar har rest ute på landsbygden har sett i vilket dåligt skick våra vägar för närvarande befinner sig med dessa svåra tjälskott. Härigenom uppstår risker för alla som trafikerar våra vägar. Man kan då ställa frågan: Är detta det rätta området att göra begränsningar på i den grad som här föreslås? Jag måste säga att jag för min del finner detta vara en oriktig avvägning. Det finns så många andra områden, där man skulle kunna vidtaga vissa besparingsåtgärder, som inte skulle medföra lika stora nackdelar som här blir fallet. Herr Andersson i Björkäng framförde härvidlag en del synpunkter, som jag gärna vill instämma i.

När det gäller bostadsbyggandet kan vi tänka på att man här i Stockholm river ned stora områden med bra lägenheter och bygger upp nya fastigheter i stället. Vore det inte på sin plats att

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

här se till, att det inte användes så stora summor för detta ändamål som nu är fallet? Det är inte tu tal om att här pågår en standardförbättring. Det är inte bara bostadsbristen man avhjälpel, utan det är fråga om en standardförbättring, som gärna kunde anstå. Det är mera angeläget att använda dessa pengar för vägändamål. Jag vill också påpeka, att de pengar, som regeringen anslår, inte enbart användes för investeringar, utan här ges stora anslag än för det ena, än för det andra ändamålet. Riksdagen biföll för någon tid sedan ett anslagsäskande på över 200 miljoner kronor för ökning av statstjänstemännens löner. För närvarande pågår förhandlingar, som kommer att medföra en ytterligare utgiftsökning på flera tiotals miljoner kronor. Sammanlagt blir det bortåt 300 miljoner kronor i ökade utgifter för löner till statstjänstemän. Vi jordbrukare, som utgör en ungefär lika stor del av befolkningen som statstjänstemännen, får nöja oss med en ökning på cirka 30 miljoner kronor, alltså en tiondel av vad statstjänstemännen får. Skulle det inte vara på sin plats att regeringen i stället använde en del av dessa pengar för bättre ändamål?

Jag tror alltså att det finns möjligheter, hara man vill, att få fram pengar för det viktiga ändamål som vårt vägväsende utgör.

Det är dessa synpunkter som gör att jag yrkar bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jansson i Kalix begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 9:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 106 ja och 81 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 10—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15***Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.**

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr AHLSTEN (fp):

Herr talman! Tillsammans med några medmotionärer har jag vid denna punkt avgivit en motion, i vilken begärts att en utredning skall göras rörande möjligheterna för staten att helt eller delvis överta underhållet av de enskilda vägarna. Vid behandlingen av denna fråga har utskottet hänvisat till att den tanken gång efter annan har förts fram här i riksdagen, och utskottet har med hänsyn till riksdagens tidi-

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

gare ställningstaganden till frågan icke ansett sig kunna biträda motionen.

Härvid har utskottet hänvisat till att det ifrågavarande enskilda vägnätet, d. v. s. de enskilda vägar till vilka underhållsbidrag för närvarande utgår, motsvarar 50 % av längden av det allmänna vägnätet. Vi har nyss beviljat ett anslag på 300 miljoner kronor för underhåll av allmänna vägar. Med utgångspunkt från en uppskattad underhållskostnad för dessa enskilda vägar samt ett statsbidrag på 65—80 procent har man framräknat ett anslagsbehov av 17,5 miljoner kronor för underhåll av de enskilda vägarna — och det är ju fullständigt orimliga proportioner mellan de båda anslagsbeloppen.

Jag har knappast träffat på någon fråga, som i dagens läge är så brännande aktuell för landsbygden som frågan om vägunderhållet av de enskilda vägarna. Man kan också ställa den frågan, om vi över huvud taget längre har några enskilda vägar i vårt land. Trafikmedlen på de allmänna vägarna måste ju användas även på de enskilda vägarna. Den tid är förbi, då en jordbrukare körde fram sin spannmål, hämtade sin konstgödsel, forslade slaktdjur och mjölk m. m. till slakthus, mejeri och spannmålsmagasin. All trafik måste nu också gå på de enskilda vägarna, och därmed har deras betydelse i hög grad ökat. Men vägunderhållet skötes i dag inte på samma sätt som tidigare. Den som har de största och bästa maskinerna kan underhålla vägarna billigt. Detta gör att jordbrukarna inte kan sköta vägunderhållet längre. Därför vänder de sig i sin nöd till kommunerna, som blir tvungna att bilda vägdistrikt. Där får kommunerna investera stora belopp i dyrbara maskiner, väghyvlar, gruskvarnar o. s. v., men maskinerna kan inte utnyttjas i tillräcklig omfattning, och därför blir det felaktiga investeringar.

Det har tidigare i debatten framhållits att vi inte kan investera hur myc-

ket som helst i våra vägar, utan att vi måste göra en avvägning mellan kostnaderna för vägunderhåll och andra önskemål på investeringsområdet. Ja, det ligger mycket i det. Men staten har nu en mycket förnämlig maskinpark och en tekniskt kunnig personal. Staten kan därför underhålla vägarna på ett hundraprocentigt riktigt sätt. Det gör man emellerid inte, utan av någon anledning låter man kommuner och enskilda göra felaktiga investeringar för att klara underhållet av de enskilda vägarna. Detta måste vara en fullständigt felaktig metod.

När utskottet nu förklarar, att denna fråga har återkommit till riksdagen gång på gång och att utskottet därför inte kan ta upp den, vill jag framhålla att utvecklingen går så hastigt, att vi här i riksdagen måste se till att staten verkligen följer med i den rationaliseringstakt, som förekommer bl. a. inom jordbruket. Det är orimligt att ställa höga rationaliseringskrav på jordbruket och säga att man där skall förbilliga driften och därmed bidra till samhällets utveckling men samtidigt säga nej till att göra en insats för att underlätta denna rationalisering och i stället låta utvecklingen på vägväsendets område gå i rakt motsatt riktning mot vad den borde göra.

Jag beklagar att statsutskottet inte har orkat intressera sig i högre grad för denna fråga utan bara har hänvisat till den tidigare behandlingen av ärendet. Jag förstår att det inte tjänar någonting till att ställa något yrkande om bifall till motionen. Jag beklagar detta. Men jag garanterar att frågan kommer tillbaka till riksdagen, och då blir det kanske inte bara i en enkel motion. Vi får kanske lov att se till att andra krafter också ställes bakom, så att vi får en bättre ordning när det gäller detta vägunderhåll. Det finns bara en lösning, nämligen den att jordbruket och landsbygdsbefolkningen lösgöres från hela detta problem — som man inte själv

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

kan klara upp — och att staten övertar hela vägunderhållet. Därmed ger man landsbygdsbefolkningen den service, som den har rätt att kräva, om den skall göra sin insats till gagn för hela vårt samhälle.

Herr talman! Jag har velat göra dessa randanmärkningar i anledning av den väckta motionen. Jag kommer inte att ställa något yrkande, men jag lovar att frågan skall komma tillbaka.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Nilsson* i Lönsboda (fp), *Jönsson* i Jämtlands Sikås (fp), *Andersson* i Långviksmon (fp) och *Johnsson* i Kastanjegården (fp).

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över herr Ahlstens skarpa uttalande, att statsutskottet inte orkat med att ägna denna fråga någon uppmärksamhet varken nu eller tidigare. Jag vågar påstå att vi både nu och tidigare ägnat detta spörsmål ingående uppmärksamhet. Vi har i vårt utlåtande i en mening sammanfattat motiveringen för vårt ställningstagande. Jag tillåter mig citera: »Med hänsyn till de svåröverskådliga konsekvenser av ekonomisk och organisatorisk natur ett statligt övertagande av ett vägnät av denna omfattning skulle medföra kan enligt utskottets mening ett dylikt övertagande i vart fall f. n. svårligen komma till stånd.» Jag skall med ett par ord belysa vad vi syftar på med denna koncentrerade sammanfattning.

Det är för det första obestriddigt att ett förstatligande av underhållet av det enskilda vägnätet måste komma att medföra betydligt högre kostnader för det allmänna än man räknar med i föreliggande motion. Likaså är det uppenbart att det statliga vägväsendet inte kan övertaga underhållet av det stora enskilda vägnätet utan en väsentlig ut-

ökning av den nuvarande organisationen. Jag vill också tillägga, att den nuvarande maskinparken är alldeles otillräcklig.

Det må också erinras om att för att statsbidrag skall beviljas till underhåll av enskild väg kräves att den försättes i ett för dess ändamål tillfredsställande skick. Det övervägande antalet enskilda vägar har karaktär av utfartsväg från bebyggelse och standarden är relativt låg. Om det allmänna vägväsendet skulle underhålla dessa vägar komme omfattande arbeten att krävas för att istandsätta dem på sådant sätt att de kan underhållas med vägväsendets maskiner och redskap.

Man kan också anförda att om staten skulle övertaga detta underhåll, komme det att medföra betydande skärpning av kraven på underhållets standard och medföra väsentligt ökade kostnader.

Vi har nu som tidigare erinrat om att bidragsgivningen till de enskilda vägarna kraftigt har ökat under senare tid. Det gäller såväl i fråga om väglängd som bidragsprocent. När det gäller bidragsprocenten beviljade riksdagen en ökning så sent som vid förra årets riksdag.

Vi vågar därför säga, att ansträngningar gjorts och görs att nå ett tillfredsställande resultat bidragsvägen. Vi har, herr talman, kommit fram till den slutsatsen att ett bifall till motionen inte kan anses motiverat. Jag ber i anslutning till det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **AHLSTEN** (fp):

Herr talman! Jag har i utskottets utlåtande fåfängt sökt efter svar från någon remissmyndighet, men jag har inte funnit ens det i en fråga, som är av så avgörande betydelse, som denna faktiskt är för den svenska landsbygden i dag. Jag vill ha sagt detta till herr andre vice talmannen.

I motionen yrkar vi på en utred-

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

ning, och i en sådan utredning får man bedöma frågan i dess helhet. Jag föreställer mig att varken jag eller någon annan kan bedöma denna sak på ett sådant sätt att man kan säga att här kan ingenting göras. Det skulle vara synnerligen olyckligt, om man i en fråga av så stor betydelse skulle inta en sådan ståndpunkt.

När frågan sist var föremål för avgörande beslöt riksdagen höja normalbidaget från 60 till 65 procent och bidraget under särskilda förhållanden från 75 till 80 procent. Det förelåg emellertid yrkanden från tre länsstyrelser, från RLF och Länsvägnämndernas förbund om att det skulle höjas ytterligare, ända upp till 90 procent. Nu frågar man sig: Finns det någon anledning att hålla på med en bidragsgivning på detta område på ända upp till 80—90 procent med allt vad därtill hör av kontroll, uppskattningar och krångel på olika håll, när man vet att man har möjlighet att utföra detta arbete billigare med en ordentlig maskinpark, som jordbruket självt inte rimligen kan anskaffa. Jag föreställer mig att skall landsbygdsbefolkningen bo kvar i bygden kommer vi därhän, att vägarna måste få sin översyn. Är det så att kostnaderna skulle bli så höga som här sagts innebär det, att uppskattningen är felaktig, och då får man ha andra utgångspunkter när det gäller denna sak.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 16—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21**Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp**

Kungl. Maj:t hade (punkt 21, s. 48—51) föreslagit riksdagen att till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 26,5 milj. kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft ett antal motioner.

I en inom andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile väckt motion (II: 451) hade hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 50 milj. kr.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 451 samt med bifall till motionerna I: 109 och II: 153, I: 110 och II: 155 samt I: 178 och II: 238, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 178 och II: 238, såvitt nu vore i fråga, besluta att kostnader för upprättande och revision v generalplan för vattenförsörjning och avlopp finge bestridas av förenämnda anslag till bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp;

III. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 179 och II: 239, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande bidrag till forsknings- och undersökningsverksamheten beträffande vatten- och avloppsfrågorna;

IV. att motionen I: 111 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Näsström*.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HAMRIN** i Kalmar (fp):

Herr talman! Under denna punkt har utskottet haft att ta ställning till en motion rörande den enstaka bebyggelsens avloppsproblem med tanke på en intensifierad forskning och samordning av alla de spörsmål, som rör denna be-

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

byggelses avlopp. Jag är tacksam för den positiva inställning som utskottet visat till de synpunkter, som framlagts i motionen, men jag skulle ändå vilja göra några kommentarer till motionen och till de problem som föreligger.

Landsbygdens problem har under senare år alltmer kommit i förgrunden. Detta har berott på flera olika orsaker. Jag kan peka på t. ex. jordbrukets rationalisering, som har friställt arbetskraft och bidragit till att avflyttningen från landsbygden har fortgått. Det är också andra orsaker som man bör komma ihåg när man resonerar om landsbygdsfrågorna. Vi fick 1947 en helt ny byggnadslagstiftning, som införde begreppet tätbebyggelse som en motsättning till den enstaka bebyggelsen eller glesbebyggelsen. Det är sannolikt så att den mycket restriktiva hållning, som myndigheterna intagit då det gällt att tolka dessa begrepp — byggnadslagstiftningen har inte heller lämnat någon utförlig tolkning — har medverkat till att bebyggelsen mer och mer blivit lokaliserad till tätorterna.

Förra året fick 1954 års fastighetsbildningskommitté tilläggsdirektiv för att undersöka, om man möjligen skulle kunna införa mer liberala regler då det gällde tolkningen av just tätbebyggelsebegreppet. Men för att komma till rätta med dessa problem fordras säkerligen att man först ger sig i kast med landsbygdens avloppsfråga. Forskning rörande dessa angelägenheter pågår för närvarande på många håll, och flera centrala ämbetsverk är intresserade. Vad de saknar är nog i stort sett medel och kanske också forskare. Den samordning, som väl alla hoppas på då det gäller vattenvården i stort och som kammarerna kommer att få behandla så småningom, hoppas också jag skall föra dessa frågor framåt, men vad som behövs är en samordning i ett större sammanhang beträffande hela vattenvården.

När 1950 års avloppsutredning 1955 framlade sitt betänkande framgick där-

av ganska klart, hur olöst den enstaka bebyggelsens avloppsfråga var. Genom denna utredning fick man egentligen bara reda på att de nu brukliga avloppsanläggningarna i stort sett inte fungerade och att det saknades medel för att undersöka, hur man verkligen skulle lösa frågan. Medicinalstyrelsen har visserligen senare utgivit råd och anvisningar om hur en avloppsanordning inom glesbebyggelse skall se ut, men man kan ändå slå fast att någon slutgiltig lösning av hithörande problem har vi inte kommit fram till ännu. Det är fortfarande nödvändigt att intensifiera forskningen och få en samordning till stånd rörande dessa angelägenheter.

Som utskottet mycket riktigt påpekar är man från statsmakternas sida villig att satsa miljarder — fyra miljarder under den närmaste tioårsperioden — på att utbygga avloppsanläggningarna. Det är säkerligen väl använda pengar, om man då använder någon eller några miljoner för att forska och undersöka, om det verkligen är en riktig investering man gör genom att satsa dessa miljarder. Det är i förhoppning om att den blivande centraliseringen av vattenvården skall ta hänsyn inte minst till den enstaka bebyggelsens avloppsproblem som jag noterar, att utskottet i stort sett har ställt sig välvilligt till denna vår motion. Det betyder nämligen oerhört mycket, inte enbart för landsbygden, att dessa frågor löses. Det betyder kanske ännu mer för den enskilde, om han får större möjligheter att välja den boplatz han själv önskar.

På det håll, där man anser att tätorten är den slutgiltiga lösningen på bebyggelseproblemet, möter man ofta den åsikten, att landsbygdens intresse i detta avseende är att återgå till det tillstånd som rådde, innan vi genomförde nuvarande regler i jorddelningslagen, alltså under den tid då skiftesstadgan tillät, att var och en bosatte sig där han själv önskade. Detta är — låt mig säga det, herr talman — en vrångbild av den in-

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

ställning som i varje fall jag personligen har till dessa problem. Jag är fullt på det klara med det stora intresse som det allmänna har av att minska kostnaderna för gemensamma anläggningar, men jag är också övertygad om att man bör kunna komma till rätta med problemen, både landsbygden och den enskilde till nytta.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Herr SVENSSON i Ljungkile (fp):

Herr talman! Vid denna punkt föreligger ett antal motioner, och flera av dessa har ett visst inbördes sammanhang. Några representanter från västkusten har väckt en motion, I: 178 och II: 238, som går ut på dels en begäran om höjning av anslagsbeloppet från 26,5 miljoner, som Kungl. Maj:t föreslagit, till 30 miljoner, dels att medel skulle tas i anspråk ur detta belopp för en revision av de generalplaner för vattenförsörjning och avlopp, som nu håller på att bli för gamla i många län. Jag var med om de förberedande resonemangen, när denna motion planlades, och jag hade inte någon avvikande mening. Anledningen till att inte mitt namn står på motionen är att jag ansåg, att man borde begära ett högre belopp för vatten och avlopp än som påyrkas i motionen.

Jag kan också instämma i vad herr Hamrin i Kalmar har sagt om motionen II: 239, en motion som även jag under-tecknat och som delvis ansluter till en motion jag väckte vid förra årets riksdag.

Utskottet har behandlat båda dessa i år väckta motioner mycket välvilligt. Till den ena har det helt anslutit sig genom att hemställa om bifall till den, och den andra har utskottet så till vida biträtt som utskottet rekommenderat, att Kungl. Maj:t skall få ta i anspråk pengar ur det stora anslaget för bidrag till forsknings- och undersökningsverksamhet rörande vatten- och avloppsfrå-

gor. Jag skall i detta fall bara be att få stryka under önskvärdheten av att man försöker få denna verksamhet intensifierad utan dröjsmål. Om man kunde finna lämpliga anordningar för särskilt ströbebyggelse men även för mindre tätorter eller viss anhopning av bebyggelse på landsbygden och kunde få till stånd en lösning av sanitetsproblemet för denna bebyggelse, så skulle ju detta kunna påverka den revision av generalplanerna för vatten och avlopp som begärts i den andra motionen. Ingenting torde vara mera önskvärt än att man kunde lösa frågan om sanitetsanordningarna för denna typ av bebyggelse och samtidigt kanske spara åtskilligt med pengar vid förverkligandet av dessa generalplaner för vatten och avlopp. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att man inom regeringen inte skall lämna någonting ogjort som kan göras för att sätta fart på denna forsknings- och försöksverksamhet.

Jag har vidare i en motion begärt, att anslaget för vatten och avlopp skulle höjas till 50 miljoner. Det är en relativt stor höjning — det är jag medveten om. Jag vill emellertid stryka under att yrkandet ju inte innebär, att riksdagen skulle engagera sig för ett enda öre i ökade utgifter utöver vad som redan har beslutats. Det är endast fråga om att i något snabbare takt lämna de bidrag, som redan har beviljats, och de skall väl under alla förhållanden betalas ut. Som utskottet relaterar är läget det, att med den nuvarande anslagsbevillningen och den lilla höjning, som föreslagits, sker inte någon stor ändring, ty det råder en eftersläpning på fyra och ett halvt år vid utbetalandet av beviljade bidrag för kommunerna. Det skulle behövas 50 miljoner om året i tre år för att avverka de nu beviljade bidragen, och då hade man alltså kvar den eftersläpning på tre år som uppkommer genom vad som beviljas under tre år framåt. Vi behöver sålunda 50 miljoner om året i tre år för att nedbringa vän-

Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp

tetiden från fyra och ett halvt till tre år, och det tycker jag är det minsta som kan begäras i detta sammanhang.

Under remissdebatten förklarade finansministern på tal om harnbidragen att »om detta hus i praktiskt taget 100-procentig enighet beslutade sig för att utställa vissa växlar på framtiden, så betraktar jag det som en politisk ansändighetsfråga att de växlarna också inlöses». Nu är ju växlar utställda här, och jag tycker det är lika relevant i det här sammanhanget att växlarna inlöses. Enligt finansministerns egen terminologi skulle det alltså vara en politisk ansändighetsfråga, att man här får en annan ordning till stånd.

Såsom läget nu är inträffar det — jag har konkreta exempel på det från det län där jag är hemma — att man utfärdar byggnadsförbud på landsbygdsområden i avvaktan på att kommunen skall ordna med vatten och avlopp. För den kommun jag tänker på kostar det emellertid 8 å 9 miljoner kronor. Det bidrag som kommunen enligt gällande förordning skulle få för detta arbete, kan man inte få ut på 4 å 5 år, och ifall kommunen vill låna pengarna, stöter det på kreditrestriktionerna, så att på den vägen kommer man inte heller fram, utan det enda skulle vara att taxera ut även de medel, som skulle utgå i statsbidrag, vilket naturligtvis en kommun betänker sig för, när den har många andra järn i elden. Resultatet blir, att människor flyttar ifrån landsbygden till orter, där vatten- och avloppsfrågorna redan är ordnade. Redan 1955, då eftersläpningen var betydligt mindre, förklarade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att det knappast var möjligt att längre uppskjuta ett ställningstagande till frågorna om att åstadkomma jämvikt mellan bidragsmedel och bidragsbehov. Sedan har denna bristande balans ökat i mycket hög grad.

Jag skall, herr talman, inte uppta kammarens tid med att orda längre om den här saken. Jag är tillräckligt gammal — *Andra kammarens protokoll 1957. Nr 14*

mal i detta hus för att veta, att jag inte får de 50 miljonerna, men jag tror i alla fall, att det kan vara nyttigt att frågan ställts och ställts rätt, och jag tycker det här är en riktigt ställd fråga. Vi behövde minst 50 miljoner kronor på detta område. Och naturligtvis får man det aldrig på yrkande av en motionär, utan i nästa omgång får det väl komma förslag från Kungl. Maj:t. Jag hoppas att det gör det, men jag ber nu ändå att få yrka bifall till denna motion för att i alla fall få papper på ett avslag.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! I denna punkt har utskottet ansett sig böra bifalla en del motioner åtminstone i viss utsträckning. Jag finner det motiverat, att i denna fråga framföra några synpunkter utöver dem som utskottet har framlagt.

Såväl i motioner som i herr Svenssons i Ljungskile anförande har man påtalat de olägenheter som följer med eftersläpningen i bidragsgivningen, och dessa vill jag för min del starkt understryka. Eftersläpningen medför betydande orättvisor och olägenheter särskilt på grund av nuvarande ränte- och kreditläge. Uppskovet med utbetalning av bidraget innebär helt enkelt, att bidraget genom ränteförlusterna minskas till ungefär 80 procent av sitt avsedda värde. Det är uppenbart att för att avveckla balansen och nedbringa väntetiden fordras två ting, nämligen ökade bidrag och ökade personalresurser. Vad bidragen beträffar har vi sträckt oss ett stycke utöver Kungl. Maj:ts förslag, men vi har inte kunnat följa det förslag herr Svensson i Ljungskile framfört och här yrkat bifall till.

Jag vill också säga ett par ord om den aktualiserade frågan om revideringen av generalplanerna. Dessa planer bestod på sin tid helt och hållet av statsmedel, och kostnaden uppgick, enligt vad vi inhämtat, till 2,5 miljoner

Statens bilinspektion: Avlöningar

kronor. Det är uppenbart, att här behövs en översyn. Lång tid har gått sedan dessa planer uppgjordes, och så länge statsbidrag till vatten- och avloppsledningar över huvud taget utgår, är det mycket som talar för att staten ombesörjer och bekostar den översyn, som kommunerna inte själva är i stånd att göra. Vad det innebär för kostnader har vi ingen bestämd uppfattning om, men enligt sakkunskapen rör det sig om relativt begränsade belopp. Inte minst väsentligt är, att forskningen på detta område bedrivs i större utsträckning än hittills. Man kan nog säga att här råder en eftersläpning, och med hänsyn till de väldiga investeringar det här rör sig om, måste denna eftersläpning i forskningsarbetet vara en ekonomisk snedbelastning.

Vi har därför ansett oss böra i vårt uttalande understryka, att staten intensifierar forskningsarbetet på detta område. Vi har ju heller inte några andra icke statliga huvudintressenter på detta forskningsområde, och därför blir det staten som måste ta hand om det. Vi menar också att medel till denna forskning kan tas ur anslaget till vatten och avlopp. Sedan får det väl bero på Kungl. Maj:t i vilken utsträckning medel skall tas ur detta anslag.

Herr talman! Med det anförda ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 451; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 22**Statens bilinspektion: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 22, s. 52—58) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad

avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58, dels ock till Statens bilinspektion: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag om 2 441 600 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hade i sammanhanget behandlat bland andra två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ebbe Ohlsson* (I: 268) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: 365), i vilka — såvitt nu vore i fråga — hemställts att riksdagen måtte besluta att till Statens bilinspektion: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 621 880 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en höjning av avgiften för kompetensprov för körkort med 10 kronor.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 64 och II: 92 samt I: 268 och II: 365, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i utskottets hemställdan intagen avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

b) till Statens bilinspektion: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 441 600 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 84 och II: 83 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 268 och II: 365, såvitt de avsåge avgifter för kompetensprov för körkort, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hesselbom*, *Skoglund* i Doverstorp, *Heckscher* och *Hjalmarson*, vilka ansett att utskottet under III. bort hemställa

Statens bilinspektion: Avlöningar

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 268 och II: 365, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en höjning av avgiften för kompetensprov för körkort med 10 kr.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Det förelåg på denna punkt en motion i denna kammare av herr Magnusson i Borås m. fl., som gick ut på att man skulle företa en höjning av avgifterna för körkort och en förstärkning av statens bilinspektion utöver vad Kungl. Maj:t hade företagit.

Under behandlingen i utskottet har jag för min del inte kunnat bli övertygad om att tillräckliga skäl är förebragta för att gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om att förstärka bilinspektionens personal. Men däremot är det moment i motionen, som går ut på att man bör höja avgifterna för körkort, starkt motiverat. Dessa avgifter är mycket låga. I verkligheten är det en mycket liten del av kostnaderna för att få körkortet som ligger i själva körkortsavgiften; huvuddelen är kostnaden för att gå igenom en bilskola. Samtidigt har avgifterna varit oförändrade ända sedan 1948, och det kan därför finnas all anledning att räkna upp dem redan med hänsyn till förändringen i penningvärdet. Därtill kommer att den i och för sig kanske måttliga inkomstökning, som skulle följa av detta, med fördel kan användas till en höjning av anslaget för trafiksäkerhetsforskning, som vi i det följande har föreslagit.

Jag ber därför, herr talman, att under punkten 22 få yrka bifall till den med nr 3) betecknade reservationen till utskottsutlåtandet.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG (fp):**

Herr talman! På denna punkt förekommer en motion, där det föreslås att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en snabb-

utredning rörande återinförande av avgifter för kontrollbesiktning av motorfordon.

Beträffande den motionen har vi i utskottet erinrat om att den nuvarande automobilskattens storlek i praktiken bestämts med utgångspunkt från att besiktningarna skall vara avgiftsfria. Vid sådant förhållande har vi ansett att rent principiella skäl talar för att man inte återgår till att uttaga besiktningssavgifter av fordonsägarna.

Nu gällde den reservation, som herr Heckscher talade för, att höja avgiften för körkort. Man kan kanske inte säga att den som tar körkort utan vidare är fordonsägare, men han har väl för avsikt att skaffa sig en bil och kommer då att räknas till gruppen fordonsägare, alltså samma kategori som det talas om i den av mig anförda delen av utskottsutlåtandet. Vi tycker, herr talman, att det inte är rimligt att belasta dessa blivande fordonsägare med ytterligare avgifter. Av överläggningen här i dag har väl till fullo framgått att bilisterna verkligen är beskattade mycket hårt. I anslutning till det anförda ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Jag skall inte säga många ord ytterligare, men jag vill framhålla att sannerligen inte alla som tar körkort betalar automobilskatt, och det kan kanske vara motiverat att man lägger en rimlig avgift på körkortstagnarna just med tanke på att så många av dem som tar körkort icke på annat sätt bidrar till statens utgifter på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja be-

Statens trafiksäkerhetsråd m. m.

svarad. Herr Heckscher begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 23—30

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 31***Statens trafiksäkerhetsråd m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 31, s. 68—72) föreslagit riksdagen att till Statens trafiksäkerhetsråd för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 132 600 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 267) och den andra inom andra kammaren av herr *Lothigius m. fl.* (II: 366), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels till statens trafiksäkerhetsråd m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 146 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen, dels och till kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret

1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 170 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 267 och II: 366, i vad desamma berörde förevärande anslag, till Statens trafiksäkerhetsråd m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 132 600 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I motiveringen anförde utskottet bland annat:

»Med hänsyn till den betydelse trafiksäkerhetsrådets verksamhet har för ökade kunskaper rörande trafikolyckornas natur och orsaker m. m. framstår den i motionerna föreslagna medelsanvisningen som i och för sig eftersträfvansvärd. Vad angår medelsanvisningen för nästa budgetår anser emellertid utskottet, att de av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsökningarna böra godtagas. Beträffande anslaget till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning gör utskottet hemställan under nästföljande punkt.»

Reservation hade avgivits av herrar *Domö, Skoglund* i Doverstorp, *Heckscher* och *Hjalmarson*, vilka ansett att detta stycke i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Utskottet har inte velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under förevärande anslag. Vad angår medelsbehovet för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning anser sig utskottet böra biträda det i motionerna I: 267 och II: 366 framställda yrkandet om uppräknning av anslaget med 70 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag för att möjliggöra, att kvalificerad forskningshjälp fastare knytes till rådet och att erfarenheter inhämtas från USA på trafiksäkerhetsområde. Härom gör utskottet hemställan under nästföljande punkt.»

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Statens trafiksäkerhetsråd m. m.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Det har i jämförelse med föregående år skett en uppdelning av punkt 31. Vad det här gäller är att få till stånd en viss höjning av anslaget för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning. Motiveringen därför återfinnes under punkt 31, medan själva anslagsförslaget är upptaget under punkt 32.

Vad sakfrågan beträffar tror jag att man inte kan hysa någon tvekan om att det är mycket angeläget att få till stånd en förbättrad trafiksäkerhetsforskning. Med den oerhörda omfattning, som trafiken på våra vägar har, och de många olyckor, som där förekommer, finns det all anledning att på vetenskaplig väg försöka få fram metoder för ökad trafiksäkerhet.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till reservation nr 4.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Under denna punkt har Kungl. Maj:t föreslagit en omläggning av anslagstekniken och vi har från utskottets sida ansett oss böra biträda detta förslag.

Vad själva anslaget beträffar utgår det för innevarande år med 116 600 kronor när det gäller kansliets verksamhet och med 90 000 kronor för den vetenskapliga trafiksäkerhetsforskningen. Departementschefen har nu förordat en höjning av det förra anslaget till 132 600 kronor och av det senare till 100 000 kronor.

Jag vill inte, herr talman, bestrida att det kan anföras skäl för att ytterligare höja anslaget till den vetenskapliga forskningen, men med hänsyn till rådande läge och de omständigheter, som åberopats, har vi inom utskottet ansett oss böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LOTHIGIUS (h):

Herr talman! Till grund för reservationen vid denna punkt ligger en fyrtio motion, där det begäres en ökning av anslaget till statens trafiksäkerhetsråd, och jag skall be att få anföra några fakta såsom stöd för detta yrkande.

De prognoser som uppgjorts tyder ju på en fördubbling av fordonsbeståndet år 1965. Trafikolyckorna har redan stigit avsevärt i antal, nämligen från 17 260 år 1939 till 45 569 år 1955, och de kostar allmänheten, staten och försäkringsbolagen tillsammans över 400 miljoner kronor om året. Jag vet inte hur många av kammarens ledamöter som var närvarande, när landshövding Wagnsson vid en av MHF anordnad konferens här i riksdagshuset för några veckor sedan gav en skrämmande bild av den berörda situationen.

Den trafiksäkerhetsforskning, som utföres av statens trafiksäkerhetsråd, består av vetenskapliga undersökningar i syfte att minska olycksfrekvensen inom trafiken, men på grund av personalbristen har forskningsverksamheten stundom fått lämnas å sido för avgivande av remissutlåtanden och liknande uppgifter som åvilar rådet. Rådet har inte heller kunnat i erforderlig omfattning följa den utländska forskningen på området. En närmare kontakt med motsvarande amerikanska institutioner skulle vara av stort värde för att få klarhet om de problem som möter.

Förutom att rådet tjänstgör som remissinstans och bedriver forskningsverksamhet om olycksorsakerna, för rådet statistik, i synnerhet snabbstatistik, över de olyckor som sker. Det undersöker sambandet mellan samhällsplanering och biltrafik, vilket inte är minst viktigt, och det har en stor uppgift att fylla när det gäller alla barnolycksfall. Själva forskningen bedrivs av kvalificerade vetenskapsmän från våra högskolor, men man är rädd att mista en stor del av denna arbetskraft, om man inte kan få en liten ökning av anslaget.

Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

Man har inte ens medel för att kunna följa den utländska litteraturen. Om vi jämför med förhållandena utomlands ser vi, att t. ex. i England inte mindre än 60 personer är sysselsatta med trafikforskning och i Amerika ett ännu större antal. Det vore enligt min mening rimligt att någon svensk finge resa till Förenta Staterna och där följa forskningen på detta område.

Rådet har en högt kvalificerad styrelse med herr Axel Strand i spetsen. Den omfattar jurister, en statistiker, en psykolog, en fordonstekniker, en fysiolog o. s. v. Det är nödvändigt att de får fortsätta sitt arbete med dessa viktiga frågor.

Herr talman! Jag skall inte yrka bifall till motionens förslag om ett ytterligare anslag på 13 400 kronor för att knyta en amanuens till kansliet, vilket består endast av en kanslichef, en sekreterare och ett kanslibitråde. Det skulle behövas en utökning av personalen, men jag förstår, att det vid denna sena timme inte är lönt att tala för en sådan. Däremot borde det ligga i kammarens intresse att ge detta bidrag på 70 000 kronor till själva trafiksäkerhetsforskningen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten 31 fogade reservationen av herr Domö m. fl.

I detta anförande instämde herr *Carlsson* i Stockholm (fp).

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Heckscher begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller

statsutskottets hemställan i punkten 31:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 133 ja och 48 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 32

Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

Kungl. Maj:t hade (punkt 32, s. 72) föreslagit riksdagen att till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen, från vilket anslag skulle bestridas kostnader för olika slags utredningar och undersökningar av både långsiktig och mera aktuell karaktär på vägtrafiksäkerhetsforskningens område såväl inom statens trafiksäkerhetsråd som på dess uppdrag vid särskilda institutioner och dylikt.

I de under punkten 31 omförmälda motionerna I: 267 och II: 366 hade föreslagits, att anslaget för nästa budgetår skulle uppföras med 170 000 kr.

Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 267 och II: 366, i vad desamma avsåge föresvarande anslag, till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Domö, Skoglund* i Doverstorp, *Heckscher* och *Hjalmarson*, vilka under förutsättning av bifall till reservationen under föregående punkt ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 267 och II: 366, såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 170 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten föregående reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 33—64

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65

Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

Kungl. Maj:t hade (punkt 65, s. 136—149) föreslagit riksdagen att till Er-

sättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 33,2 miljoner kronor.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i fråga om tjänstebrevsrätten;

II. att riksdagen måtte till Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 33 200 000 kronor.

I utskottets motivering anfördes bl. a.:

»De praktiska skäl, som kunna åberopas för bibehållande av tjänstebrevsrätten för de statliga myndigheterna, tala även här för att icke statliga organ med nyss antydd verksamhet skola bibehålla tjänstebrevsförmånen. De institutioner m. fl., varom här är fråga, representera huvudparten av tjänstebrevsrätten inom den icke statliga sektorn. Vid sådant förhållande synes ur administrativ synpunkt några egentliga fördelar inte stå att vinna genom att slopa tjänstebrevsförmånen för återstoden av de icke statliga organen. Utskottet delar således Kungl. Maj:ts uppfattning, att tjänstebrevsrätten f. n. inte bör inskränkas, men vill understryka departementschefens uttalande om att kontrollen av de icke statliga organ som ha sådan rätt bör intensifieras samt att stor restriktivitet bör iakttagas, när fråga uppkommer att tilldela ytterligare icke statliga organ sådan rätt.»

Reservation hade avgivits av herrar *Gustaf Karlsson, Hesselbom, Sundelin, Birger Andersson, Jansson* i Kalix, *Svensson* i Alingsås, *Löfroth, Nelander* och *Heckscher*, vilka ansett att ovan intagna stycke i utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Ehuru vissa praktiska skäl kunna sägas tala för ett bibehållande av tjänstebrevsrätten för icke-statliga organ med här antydd verksamhet, anser utskottet likväl de principiella betänkligheterna

Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

mot bibehållandet av tjänstebrevsför-
månen för icke-statliga organ väga tyng-
re. Utskottet förordar således att tjänste-
brevsrätten för icke-statliga organ m. fl.
slopas. För att bereda dessa organ möj-
lighet att i annan ordning äska bidrag
från staten till sina portokostnader sy-
nes förslaget dock icke kunna genom-
föras förrän tidigast den 1 juli 1958.»

Punkten föredrogs; och anförde där-
vid:

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Vid denna punkt före-
ligger en reservation av nio av statsut-
skottets ledamöter ur tre olika partier,
vilken går ut på att tjänstebrevsrätten
för icke statliga organ skall slopas från
och med den 1 juli 1958 eller möjligen
från en ännu något senare tidpunkt.

Hela frågan om tjänstebrevsrätten har
varit föremål för diskussion ganska
länge och även tagits upp i utskottet
eller åtminstone avdelningen. Det har
ibland satts i fråga, att man borde av-
skaffa tjänstebrevsrätten också för stat-
liga organ. Det har nu inte reservan-
terna menat; däremot har de inte varit
övertygade av statsverkspropositionens
motivering för att också de icke stat-
liga organen skulle kunna få behålla sin
tjänstebrevsrätt.

I själva verket är tjänstebrevsrätten
ganska slumpvis fördelad. Somliga icke
statliga organ har råkat få den; andra
har icke råkat få den. Det kan inte vara
möjligt att hitta någon grundsats, en-
ligt vilken rätten har fördelats.

Nu säger man från deras sida som
inte vill göra några förändringar att
detta må vara sant, men det kan vara
besvärligt eftersom de myndigheter
som nu har tjänstebrevsrätt måste be-
gära särskilda anslag, om man tar ifrån
dem denna rätt. Det är på den grun-
den reservanterna gått med på att för-
ändringen inte skall träda i kraft förr-
än 1 juli 1958.

Jag vill gärna framhålla, att det är
en viss skillnad mellan att ha tjänste-

brevsrätt och att ha ett anslag för sina
portoutgifter. Det kan inte råda något
tvivel om att en del av de icke statliga
organ som har tjänstebrevsrätt faktiskt
belastar postverket med en hel massa
försändelser, som de aldrig skulle ha
skickat i väg, om det kostat dem något.
Tyvärr är det nog ganska uppenbart —
åtminstone i några fall — att tjänste-
brevsrätten på detta sätt föranleder
direkta missbruk — inte missbruk i den
meningen att det skulle föreligga ohe-
derligheter men missbruk i den mening-
en att man inte iakttar nödig sparsam-
het med statens medel. Även om detta
missbruk i och för sig inte har någon
särskilt stor omfattning, förefaller det
oss vara av en så pass stor principiell
betydelse, att denna något tillfälliga
förmån till vissa organ nu bör av-
vecklas.

På den grunden yrkar jag, herr tal-
man, bifall till reservationen nr 6 av
herrar Gustaf Karlsson m. fl.

Herr *Jansson* i Kalix (s) instämde
häri.

Herr andre vice talmannen **MALM-
BORG** (fp):

Herr talman! Som herr Heckscher
nämnde har en omfattande undersök-
ning ägt rum beträffande tjänstebrevs-
rätten. I anslutning till den har general-
poststyrelsen uttalat, att man här bör
skilja på statliga institutioner och icke-
statliga institutioner. Beträffande de
förra har man funnit att alla skäl talar
för att bibehålla tjänstebrevsrätten. Be-
träffande de icke statliga institutioner-
na synes styrelsen i princip utgå ifrån,
att dessa i fortsättningen inte bör kom-
ma i åtnjutande av denna rätt. Det är
emellertid, herr talman, intressant att
konstatera, att samtidigt som man säger
detta, framför man skäl för att vissa
icke statliga institutioner, såsom en del
kommunala och kyrkliga organ, sjuk-
vårdsanstalter samt de allmänna sjuk-
kassorna, tills vidare bör behålla den-
na rätt.

Kommittéer och utredningar genom sakkunniga

I denna fråga har avgivits remissyttranden bl. a. från riksräkenskapsverket och statens organisationsnämnd. Riksräkenskapsverket ansluter sig till generalpoststyrelsens uttalande beträffande tjänstebrevsrätt för statliga institutioner. Detta gör också statens organisationsnämnd. Beträffande icke statliga institutioner förordar båda dessa remissinstanser en utbyggnad av tjänstebrevsrätten i jämförelse med generalpoststyrelsens förslag. Kungl. Maj:t har anslutit sig till den uppfattningen.

Det råder alltså stor samstämmighet om att ett stort antal icke statliga institutioner i fortsättningen skall ha denna rätt. Under sådana förhållanden är det knappast någon fördel, om man slopar tjänstebrevsrätten för återstoden av de icke statliga organen. Därför har vi ansett oss böra acceptera Kungl. Maj:ts förslag om ett bibehållande av tjänstebrevsrätten för statliga organ över hela linjen och för ett stort antal icke statliga organ. Därvid har vi kraftigt understrukit departementschefens uttalande att man bör vara mycket noga med kontrollen av de icke statliga organens utnyttjande av tjänstebrevsrätten och att man likaså bör vara verkligt restriktiv när det gäller att tilldela ytterligare institutioner denna rätt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med överbägande ja besvarad. Herr Heckscher begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten

65:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 67 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 66 och 67

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 68***Kommittéer och utredningar genom sakkunniga**

Kungl. Maj:t hade (punkt 69, s. 151) föreslagit riksdagen att till Kommittéer och utredningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 315 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 269) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.* (II: 369), i vilka hemställdes att riksdagen måtte besluta att till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 215 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen

Kommittéer och utredningar genom sakkunniga

mätte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 269 och II: 369, till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 315 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Ohlon, Domö, Skoglund i Doverstorp, Löfroth, Heckscher och Hjalmarsen, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen mätte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 269 och II: 369, till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 215 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Det gäller här kommittéanslaget, och som på de övriga huvudtitlarna har här företagits en uppdelning, så att ett visst belopp, i detta fall 85 000 kronor, skall överföras till departementets avlöningsanslag. Det nuvarande anslaget är 350 000 kronor. Skulle man ta bort de 85 000 från det, så kom man alltså ned till 265 000, ett anslag som i verkligheten skulle vara oförändrat.

Nu finns det reservationer på ungefär 155 000, och vi har därför menat att man utan skada skulle kunna räkna ned detta anslag. Det har därför föreslagits i reservation nr 7 av herr Ohlon m. fl. att anslaget skall sättas ned till 215 000 kronor. Tillsammans med denna reservation, om den skulle vara oförändrad vid nästa budgetårs ingång, skulle man då i alla fall komma upp till ett väsentligt större belopp än det som under föregående budgetår förbrukades.

Departementschefen har i stället sagt att med hänsyn till förutsebar ökad belastning skall anslaget räknas upp med 50 000 kronor. Någon konkret motivering för dessa förutsägelser om en ökad belastning finns emellertid inte i stats-

verkspropositionen, och under sådana förhållanden har det syntts oss reservanter rimligt att med hänsyn till de reservationer som föreligger till anslaget räkna ned summan på angivet sätt.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservation nr 7 av herr Ohlon m. fl.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! På det här området har vi nu fått ordning och reda. Kostnader för utredningar och kommittéer bestrides nu med särskilda anslag. Det har kanske inte alltid varit så tidigare. Herr Heckschers och reservanternas förslag innebär, att man skär ned detta anslag med 100 000 kronor. Vi som tillhör oppositionen gör ofta och det med fog gällande, att vi har svårt att vinna gehör för våra synpunkter och förslag. Vad beträffar utredningsstadiet så finns det ju i alla fall en viss om än begränsad möjlighet att göra sina synpunkter gällande och vinna gehör för den uppfattning som man från oppositionshåll företräder. Därför synes det, herr talman, vara diskutabelt ur oppositionssynpunkt att beskära kommittéanslagen. Då blir nämligen möjligheterna att på utredningsstadiet göra insatser mer begränsade, och det kan inte vara förnuftigt.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Om herr andre vice talmannen kan garantera, att de utredningar, som kommunikationsdepartementet sätter i gång, är sådana att de är fördelaktiga med hänsyn till oppositionens politiska ståndpunkt, skulle situationen vara en annan än den nu är. Jag känner mig nämligen alldeles övertygad om att vilket departement det än är fråga om i denna regering, så kommer statsråden att företrädesvis sätta i gång sådana utredningar som är fördelaktiga för deras egen politik och ute-

Kommittéer och utredningar genom sakkunniga

sluta de utredningar som oppositionen anser vara behövliga, även om dessa i verkligheten skulle vara mycket mer påkallade än de som regeringen själv önskar.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag tycker att herr Heckscher kräver det omöjliga, när han förmenar att jag skulle ge garantier för att de utredningsförslag som framläggs är ur oppositionens synpunkt sett acceptabla. Jag anförde, att vi har en möjlighet, om än begränsad, att påverka utvecklingen. Men det är alldeles uppenbart, herr Heckscher, att om man skär ned anslagen för utredningsarbetet, och därmed begränsar detsamma, så blir dessa möjligheter med naturnödvändighet ännu mindre. Därför tycker jag att det ur oppositionens synpunkt sett är klokt att här ansluta sig till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Heckscher begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 68:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 148 ja och 40 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 69

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 70

Lades till handlingarna.

§ 4

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi,

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till Säkerhetsanstalter för sjöfarten och till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m. jämte i ämnet väckt motion,

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser socialdepartementets verksam-

hetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde,

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en ny statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1957/58 till universitetssjukhusen m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 19 februari 1954 (nr 71) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för belopp, som tillförts vissa för prisreglering bildade stiftelser, m. m.,

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning angående återbetalningsskyldighet i visst avlöningsärende;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner,

nr 20, i anledning av väckt motion angående enhetliga körriktningsvisare på bilar, och

nr 21, i anledning av väckt motion om

ändring av 25 § 1 mom. förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 23, i anledning av väckta motioner dels om en snabb översyn av folktandvården och dels om rätt för viss ungdom till förtursbehandling vid folktandvården,

nr 24, i anledning av väckta motioner angående effektivisering av barnens trafikfostran,

nr 25, i anledning av väckta motioner om en snabbutredning av den trafiksäkerhetsfrämjande verksamheten och stödet åt forskningen om trafikolyckornas orsaker,

nr 26, angående remitterande till annat utskott av motioner angående minskning av kostnaderna för användning av elenergi till hushållsmaskiner på landsbygden, och

nr 27, i anledning av väckt motion angående viss ändring av allmänna läkarinstruktionen och visst tillägg till allmänna tandläkarinstruktionen.

§ 5

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; samt

från allmänna beredningsutskottet:

nr 198, angående åtgärder för ökad simkunnighet; och

nr 199, angående åtgärder till förhindrande av skadegörelse av mink.

§ 6

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 144, med förslag rörande beredskapslagring av olja, tillställts kammarken.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Anmälades följande till herr talman-
nen under sammanträdet avlämnade
motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 146, angående folkhögskolans ställning och uppgifter, motionerna:

nr 642, av fröken *Höjer m. fl.*,

nr 643, av herr *Jansson* i Benestad
m. fl., och

nr 644, av herr *Allard m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, med förslag till lag om kommunalförbund, m. m., motionen nr 645, av herr *Sköldin m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 151, med förslag till lag om fiskearrenden, m. m., motionerna:

nr 646, av herr *Andersson* i Rygge-
stad *m. fl.*,

nr 647, av herrar *Jonsson* i Ström-
sund och *Sundelin*,

nr 648, av herrar *Persson* i Appuna
och *Lundberg*, och

nr 649, av herr *Fröding m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 152, med förslag till lag om prästval, m. m., motionerna:

nr 650, av herr *Staxäng m. fl.*,

nr 651, av herrar *Olofson* och *Nilsson*
i Lönsboda, och

nr 652, av herr *Svenungsson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m., motionerna:

nr 653, av herr *Börjesson m. fl.*,

nr 654, av herr *Magnusson* i Tum-
hult *m. fl.*, och

nr 655, av herr *Svenungsson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., motionen nr 656, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 157, med förslag till lag om rätt för kommun att uttaga avgift för vissa upplåtelser å allmän plats, m. m., motionen nr 657, av herr *Carlsson* i Stockholm;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 171, med förslag till lag om jordfästning m. m., motionerna:

nr 658, av herr *Staxäng m. fl.*, och
nr 659, av herr *Kilsmo*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m., motionen nr 660, av herr *Svensson* i Krokstorp *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarrens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 0.03 på natten.

In fidem
Gunnar Brithth

Fredagen den 26 april

Kl. 13.00

§ 1

Inbjudan till Finlands enkammarriksdags 50-årsjubileum

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

FINLANDS RIKSDAG HAR ÄRAN INBJUDA

Sveriges Riksdag
att låta sig representeras vid den högtidlighet varmed Finlands Enkammarriksdag begår sitt FEMTIOARS JUBILEUM i Helsingfors den tjugotredje maj nittonhundrafemtiosju klockan 14

PÅ RIKSDAGENS VÄGNAR

V. J. Sukselainen
Talman

Väinö Leskinen *Toivo Kujala*
Vicetalman Vicetalman

Anhålls att meddelande om de utsedda representanterna måtte tillsändas riksdagens talman före den 1 instundande maj.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN**, som yttrade:

Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta att för sin del antaga den erhållna inbjudningen, under förutsättning att första kammaren fattar samma beslut.

Frågan om representationen har behandlats vid talmanskonferens, och i enlighet med konferensens mening anhåller jag vidare, att kammaren måtte besluta att uppdraga åt kamrarnas talmän att ordna med representationen vid ifrågavarande högtidlighet.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

§ 2

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 144, med förslag rörande beredskapslagring av olja; och hänvisades propositionen, såvitt angick förslaget till förordning om oljeavgift m. m., till bevillningsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

§ 3

Föredrogs var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:
nr 642, av fröken *Höjer m. fl.*,
nr 643, av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, och
nr 644, av herr *Allard m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 645, av herr *Sköldin m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:
nr 646, av herr *Andersson* i Ryggestad *m. fl.*,
nr 647, av herrar *Jonsson* i Strömsund och *Sundelin*,
nr 648, av herrar *Persson* i Appuna och *Lundberg*,
nr 649, av herr *Fröding m. fl.*,
nr 650, av herr *Staxäng m. fl.*,
nr 651, av herrar *Olofson* och *Nilsson* i Lönsboda, samt
nr 652, av herr *Svenungsson m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:
nr 653, av herr *Börjesson m. fl.*,
nr 654, av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, och
nr 655, av herr *Svenungsson m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 656, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 657, av herr *Carlsson* i Stockholm;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 658, av herr *Staxäng m. fl.*, och nr 659, av herr *Kilsmo*; samt

till statsutskottet motionen nr 660, av herr *Svensson* i Krokstorp *m. fl.*

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 och 80—86, bevillningsutskottets betänkanden nr 37—39, bankoutskottets utlåtande nr 14, andra lagutskottets utlåtanden nr 14, 20 och 21 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial nr 23—27.

§ 5

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Bäste- kille vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående tillämpningen av förordningen om avgift vid investering i motorfordon.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atomfysik,

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till statens rättskemiska laboratorium *m. m.*, och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 *m. m.* jämte i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 45 av herr *Weiland m. fl.* och II: 50 av herr *Carlsson* i Tibro *m. fl.*, vari hemställdes »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål»;

II) de likalydande motionerna I: 134 av fröken *Andersson m. fl.* och II: 173 av herr *Munktell m. fl.*, vari hemställdes »att riksdagen måtte medgiva skattskyldig, som under beskattningsår för vilket taxering verkställes år 1958 eller år 1959, lämnat penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar, att vid taxering till statlig inkomstskatt utöver eljest medgivna avdrag åtnjuta avdrag med belopp, motsvarande vad den skattskyldige enligt från auktoriserad hjälporganisation utfärdat kvitto visat sig ha under beskattningsåret utgivit såsom sådan gåva, dock högst tio procent av den beskattningsbara inkomsten,

att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma till vilka organisationer gåvorna skall lämnas för att avdragsrätt skall få åtnjutas, samt

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

att riksdagen måtte uppdraga åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext».

Utskottet hemställde

1) att de likalydande motionerna I: 45 av herr Weiland m. fl. och II: 50 av herr Carlsson i Tibro m. fl. om rätt att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

2) att de likalydande motionerna I: 134 av fröken Andersson m. fl. och II: 173 av herr MunkteU m. fl. om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Söderquist*, *Kronstrand* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett dels att utskottets yttrande bort ha annan, i reservationen angiven lydelse, dels att utskottet bort hemställa

1) att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 45 av herr Weiland m. fl. och II: 50 av herr Carlsson i Tibro m. fl. om skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa, vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, samt

2) att de likalydande motionerna I: 134 av fröken Andersson m. fl. och II: 173 av herr MunkteU m. fl. om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar, måtte anses besvarade med vad dessa reservanter anfört;

II) av herrar *Hagberg*, *Nilsson* i Svalöv, *Persson* i Svensköp och *Anderson* i Sundsvall, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Vilket parti vi än tillhör är vi nog överens om att det i vårt land finns en hel rad frivilliga organisationer på det humanitära, litterära, religiösa, pedagogiska och vetenskapliga området, som utför ett stort och i djupaste mening samhällsnyttigt arbete. Tanken att staten skulle utsträcka sitt verksamhetsområde på ett sådant sätt, att den skulle överta både ansvaret och arbetsuppgifterna från dessa organisationer, är oss givetvis alldeles främmande. Däremot bör staten på lämpligt sätt stödja dessa strävanden. Det kan ske genom direkta bidrag, som skattebetalarna får vara med att betala. Men det är inte möjligt, ja, det är inte ens önskvärt att staten helt finansierar det ideella arbetet på detta område. Att det inte är möjligt att staten finansierar detta arbete, får vi gång på gång erfara här i riksdagen; ändamål, som vi alla måste erkänna är mycket ömmande och för vilka det verkligen skulle behövas anslag, får stå åt sidan på grund av statsfinansiella skäl, detta i ett läge då vi har högkonjunktur och stora skatteinkomster.

Att det inte är önskvärt att staten helt finansierar de frivilliga organisationerna, är vi väl också överens om. Om en människa personligen ger ett ekonomiskt bidrag till en organisation, så skapar det ett mycket större personligt intresse och engagemang hos den människan än om hon skulle få ge bidraget anonymt via skattsedeln. Den enskilde har då också möjlighet att välja vilket ändamål han vill stödja. Det måste också vara ett intresse att folkrorelserna för sin existens inte blir helt beroende av statliga beslut.

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

Man har då frågat sig: Har inte statsmakterna någon möjlighet att stödja dessa allmännyttiga ändamål på ett sådant sätt att det inte innebär någon större påfrestning för statskassan och samtidigt ger organisationerna så stor rörelsefrihet som möjligt? Det är då den tanken kommit upp och kommit fram i motioner här i riksdagen år efter år, att staten skulle i vårt land, i likhet med vad som sker i en rad andra länder, i viss begränsad utsträckning ge rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för gåvor till dessa ändamål. Man har år efter år motionerat om utredning i ämnet, men dessa motionsyrkanden har avslagits.

Det är klart att en sådan metod skulle innebära ett visst inkomstbortfall för staten, men genom avdragsmetoden skulle de allmännyttiga ändamålen ju inte bara tillföras det belopp, varmed statens skatteinkomster minskar, utan också ett 3 å 4 gånger så stort belopp, vilket den enskilde medborgaren då skulle betala. Samtidigt skulle den enskilde medborgaren stimuleras att frivilligt avsätta någon del av sin årsinkomst för andra ändamål än egenintressets, och det måste väl, såsom framhållits i den till nu förevarande betänkande fogade reservationen, sägas höra till demokratisk fostran.

När frågan var uppe förra året märkte vi i bevillningsutskottet en i viss mån ändrad inställning till dessa problem. Tidigare hade man varit övervägande negativ, men nu märkte vi ett positivt intresse, inte minst hos bevillningsutskottets ordförande. Det fanns ett positivt intresse för att denna fråga skulle utredas, och utskottet gjorde en skrivning, vari påpekades att frågan i viss mån redan var under utredning hos skattelagssakkunniga och att det därför inte skulle behövas någon särskild skrivelse till Kungl. Maj:t för att få erforderlig utredning till stånd. Det framhölls att denna utredning borde pröva

de synpunkter, som motionärerna framfört, och utskottets talesman försäkrade här i kammaren, att bevillningsutskottet hade en positiv och välvillig inställning till motionärernas yrkande. Man tyckte emellertid att riksdagen inte borde ta ställning till frågan förrän de skattelagssakkunniga hade slutfört sin utredning. Nu har denna utredning kommit, och tiden borde därför vara inne för riksdagen att verkligen ta upp denna fråga till en ordentlig belysning.

Det är ett ganska imponerande dokument på 228 sidor som skattelagssakkunniga åstadkommit, och man tycker därför att frågan skulle ha kunnat utredas på ett verkligt ingående sätt. Men om jag talar om att av dessa 228 sidor endast sex ägnats detta problem, så förstår kammarens ledamöter, att någon ingående utredning har de sakkunniga inte ägnat denna fråga. Varför har de inte gjort det? Jo, det beror helt och hållet på att skattelagssakkunniga intagit en negativ ställning till frågan om en utvidgning av avdragsrätten för periodiskt understöd. Man har i stället valt att föreslå kraftigare inskränkningar i möjligheterna att få avdragsrätt för periodiskt understöd, och då tycker man sig tydligen från den utgångspunkten inte kunna föreslå en utvidgning på det område som vi här talar om. Man har inte gjort någon egentlig utredning i frågan. Det som finns på dessa sex sidor är i huvudsak ett upprepande av de invändningar mot tanken på skatteavdrag, som vi mött i de olika betänkandena från bevillningsutskottet under de senaste åren. Men vi har i alla fall invändningarna samlade här, och jag skall i korthet gå igenom dessa invändningar, som skattelagssakkunniga kommit fram till vad gäller vår tanke. Man säger sålunda att om det skulle vara så, att den som ger pengar till ett allmännyttigt ändamål skulle få avdragsrätt intill visst belopp vid taxeringen, skulle det innebära att stödet

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

till de allmännyttiga ändamålen och deras organisationer skulle bli ojämnt. Man säger att omfattningen av bidraget skulle bli beroende på den energi som de olika organisationerna kunnat lägga i dagen i sitt insamlingsarbete. Och man säger vidare, att det inte är säkert att bidragens antal och storlek alltid skulle rätta sig efter ändamålets angelägenhetsgrad och behovets storlek.

Ja, det är självklart att det kan vara på det sättet, men kan det verkligen inte sägas vara ett intresse, att de olika organisationerna får vända sig till medborgarna och att också medborgarna får ha frihet att ge till den organisation de finner lämpligast och bäst vara i behov av bidrag. Att staten här skulle ingripa och gradera de olika ändamålen, är ju omöjligt. Däremot måste sägas, att staten bör göra en gränsdragning mellan de organisationer, som är berättigade till avdrag och sådana som inte är det.

Man säger vidare att särskilt de större inkomsttagarna skulle utsättas för en hård press från organisationernas sida vid insamlingsarbetet. Man ömmar här för de större inkomsttagarna och säger, att detta vore beklagligt. Jag tycker inte alls att det är beklagligt om de som har goda inkomster genom de olika organisationerna inbjödes att dela med sig av sina inkomster till ändamål som är klart allmännyttiga.

Man säger vidare att avgränsningen av de ändamål som skulle berättiga till avdragsrätt skulle möta betydande svårigheter. Ja, det är klart att det innebär vissa svårigheter att göra denna avgränsning, men i de länder där man har denna rätt, t. ex. i Förenta staterna, Kanada och Västtyskland, har detta inte mött några svårigheter. Och man gör ju för övrigt redan nu på andra områden av skattelagstiftningen en gränsdragning, varför det problemet inte är olösligt. Sedan säger man, att egentligen bör staten ge direkta bidrag

och att denna avdragsrätt skulle utgöra ett indirekt skatteavdrag, där man inte så noga kan pröva ändamålets art, och man tillägger, att de statliga bidragen lämnas efter detaljprövning beträffande varje särskilt ändamål, därvid villkoren för bidragets utnyttjande och angelägenhetsgrad noggrant regleras. Ja, men hade vi inte här i kammaren häromdagen ett mycket blygsamt motionsyrkande om bidrag till De blindas förening, som alla var överens om var ett verkligt ömmande och berättigat bidrag. Man ansåg sig emellertid av statsfinansiella skäl inte kunna bevilja detta extra bidrag. Här har vi ansett att bidragsgivandet från enskilt håll skulle ge ökad stimulans och spela en stor roll.

Vidare säger man att taxeringsarbetet skulle kompliceras, och det är klart att så i någon mån skulle ske, men vi är övertygade om att några oöverstigliga tekniska hinder inte här föreligger. Det visar också erfarenheterna från andra länder.

Nu har skattelagssakkunniga inte helt stängt dörren för vår tanke utan har tänkt sig, att man möjligen skulle kunna gå fram en annan väg. Men de som här motionerat — de kommer inte från ett enda parti, utan motionen har underskrivits av representanter för samtliga demokratiska partier — menar, att det verkligen vore på tiden att en utredning kommer till stånd. Vi skulle därför vilja vädja till kammaren att inte låta snålheten bedra visheten utan rösta för den reservation som är fogad vid utskottsbetänkandet och som går ut på att man här bör vidta en utredning om möjligheterna att genom skatteavdrag stimulera gåvor för allmännyttiga ändamål. Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen nr I.

I detta anförande instämde herrar *Löfgren* (fp), *Ahlsten* (fp), *Widén* (fp) och *Nelander* (fp).

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

Herr SWEDBERG (fp):

Herr talman! Det är i min egenskap av medmotionär i detta ärende som jag tillåter mig att säga några ord.

Först vill jag då i allt väsentligt instämma i de synpunkter, som herr Gustafson i Göteborg här har redovisat. Sedan är det ett särskilt förhållande som jag gärna vill fästa uppmärksamheten vid, ett förhållande som jag anser vara förtjänt av beaktande i detta sammanhang.

Vi har som bekant nyligen fått en religionsfrihetslag, vilken i flera hänseenden innebär ett avgjort framsteg i förhållande till tidigare gällande ordning. Men det är uppenbart att det ändå är åtskilligt övrigt att önska i fråga om en konsekvent tillämpning av religionsfrihetens i denna lag knäsatta princip.

Lagen tar principiellt sikte på likställighet mellan och samma villkor för skilda trossamfund, men man kan inte påstå att denna likställighet har genomförts på ett konsekvent sätt. Den s. k. kyrkoskatten är i egenskap av kommunalskatt avdragsgill vid taxering till statlig inkomstskatt. Och då prästernas löner inom svenska kyrkan till mycket väsentlig del utgår av kyrkoskatten, innebär detta i praktiken att skattefrihet medges svenska kyrkans medlemmar för deras bidrag till avlöningar åt kyrkans präster. Det förefaller mig fullt konsekvent att en liknande bestämmelse borde gälla även för frikyrkosamfundet, så att medlemmarna av olika frikyrkoförsamlingar hade motsvarande möjligheter att göra avdrag vid taxering för sina bidrag till sina pastorers löner.

Nu förstår jag att man kan invända, att en sådan anordning skulle stöta på betydande praktiska och tekniska svårigheter. Liksom herr Gustafson i Göteborg inser jag mycket väl att sådana svårigheter kan uppstå. Det kan emellertid inte gärna bli fråga om andra svårigheter än sådana, som med god vilja kan övervinnas och som i rättvi-

sans namn och i religionsfrihetens anda borde övervinnas.

Jag räknar vidare med den invändningen att det i fråga om frikyrkoförsamlingarnas medlemmar skulle komma att gälla relativt större skattebefrielse därför att dessa är relativt få och de summer det här skulle bli fråga om därför kan beräknas bli betydligt större. Det förefaller mig dock som om man lika väl kan argumentera från alldeles motsatt utgångspunkt. Man kan säga att möjligheter till skatteavdrag borde vara mera motiverade för de medborgare, som har större utgifter för i stort sett enahanda ändamål som det, för vilket andra erhåller skattebefrielse. Att frikyrkoförsamlingarnas medlemmar av eget val och fri vilja offerar för ändamål, som numera i allmänhet bedömes vara samhällsnyttiga, borde i alla händelser på intet sätt förringa värdet och betydelsen av deras ekonomiska insatser.

Fastän jag har funderat rätt mycket på dessa förhållanden, har jag dock avstått från att motionera i denna fråga, främst av det skälet att jag inte vågat hysa några som helst förhoppningar om att vinna gehör för en reform efter de linjer, som jag här mycket kortfattat antytt. Jag har emellertid velat föra saken på tal i samband med behandlingen av förevarande ärende.

I motionen och reservationen har man begärt att en utredning skulle göras angående begränsad möjlighet till skatteavdrag bl. a. för den kategori svenska medborgare och det slags gåvor, som jag här har berört. De synpunkter jag framhållit synes mig utgöra en stark motivering för bifall till reservationen.

Herr talman! Med stöd av det anförda ber jag att få yrka bifall till den av herr Söderquist m. fl. avgivna reservationen.

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

Herr CARLSSON i Tibro (fp):

Herr talman! Då jag förra året hade tillfälle att i denna kammare redovisa min inställning i denna fråga, vill jag nu som motionär endast i korthet anföra ett par synpunkter.

I likhet med vad fallet var förra året har utskottsmajoriteten nu avstyrkt motionärernas yrkande, med bland annat den motiveringen, att främjandet av allmännyttiga ändamål icke bör ske genom skattelättnader utan i form av anslag direkt från statsmakterna. Utskottet skriver på sidan 9 i sitt betänkande följande: »Motionärerna anför emellertid som ett huvudsakligt argument för sin mening att avdraget är berättigat genom sin stimulerande inverkan på de skattskyldigas beredvillighet att ge bidrag till allmännyttiga ändamål. Utskottet vill inte bestrida att det ifrågasatta avdraget skulle få en viss sådan inverkan, men enligt utskottets uppfattning bör främjandet av behjärtansvärda eller eljest allmännyttiga ändamål — som riksdagen vid flerfaldiga tillfällen tidigare uttalat — inte ske i form av lättnader vid beskattningen utan i förekommande fall genom direkt bidrag från statens sida.»

Denna utskottets motivering för avslag känner vi väl till. Jag har stor respekt för både fasta normer och principer på olika områden och i olika sammanhang, men vi vet väl alla, att det kan inträffa sådana förhållanden, att även principer måste omprövas. Om stora värden står på spel, är det angeläget att åtgärder vidtas i så god tid, att minsta möjliga skada åstadkommes. Den idealitet, som blommade rikast i vårt land efter de stora folkrörelsernas genombrott och som burit frukt i form av en mängd sociala reformer på olika områden, synes tyvärr vara i avtagande. Som exempel kan anföras att många av de samlingslokaler, som våra fäder byggde för olika ändamål, håller på att avfolkas, ja, till och med förfalla. Vis-

serligen byggs det för närvarande — särskilt i städer och tätorter — fritidslokaler och ungdomsgårdar på statens och kommunernas bekostnad och instruktörer anställs och avlönas, allt för att åt ungdomen ge det stöd som vi alla är intresserade av och vill vara med om att ge. Jag har med intresse följt denna verksamhet och jag tror mig kunna konstatera att resultaten därav i stor utsträckning beror på vilka personer, som varit ledare för ungdomen, och deras personliga inställning till denna uppgift.

Statsbidrag är nog bra och i många fall nödvändiga, men vi motionärer anser, att enskilt stöd åt humanitär och ideell verksamhet, inte minst då det gäller vår ungdoms ledning och fostran, är av så stort värde att det på allt sätt bör uppmuntras. Beviljad avdragsrätt på upp till tio procent av inkomsten kan väl anses vara en rimlig avvägning för statens medverkan.

Att vi motionärer stannat vid just tio procent har delvis sin förklaring däri att det finns många människor — även med små inkomster — som regelbundet avstår just tio procent av sin inkomst för att stödja en verksamhet, som de finner behjärtansvärd. Dessa och många andra människor, som avstår en större eller mindre del av sin inkomst för allmännyttiga ändamål, anser vi gör en så betydelsefull insats, att de bör uppmuntras på det sätt som i motionen föreslås.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON i Svensköping (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet emedan jag har en blank reservation fogad till detta utskottsbetänkande.

Jag skall då först be att få säga några ord om en av de motioner, som vi nu behandlar. Den har kommit på riksdagens bord under en följd av år och

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

den går ut på införande av avdragsrätt vid taxering för gåvor, som den skattskyldige skänkt till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål, ävensom till undervisningsändamål. Motionärerna inskränker sig till att begära en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning.

Bevillningsutskottet har avvisat motionsyrkandet med hänvisning till att frågan är till viss del föremål för Kungl. Maj:ts prövning och till en annan del föremål för fortsatt utredning.

Jag kan inte göra någon invändning mot detta utskottets ställningstagande. Under sådana förhållanden är det inte påkallat att skriva till Kungl. Maj:t om saken. Sedan kan man naturligtvis under tiden diskutera om det ur såväl principiella som praktiska synpunkter är möjligt och önskvärt att införa dessa nya moment i skattelagen. Meningarna om den saken kan vara delade, och jag har respekt för båda de meningsriktningar som här kommer till synes.

Jag är fullt överens med motionärerna om att det ur samhällets synpunkt är av värde, om medborgarna frivilligt engagerar sig för människovårdande uppgifter. Frågan är bara om de skall få göra detta med obeskattade pengar eller skall göra det med beskattade pengar, eller med andra ord, vilket skall gå först: det tvångsmässiga skatteuttaget eller det frivilliga givandet?

Principen i fråga om skattskyldighet har ju hittills varit, att det beskattningsbara beloppet framkommit, sedan man beaktat dels omkostnaderna för intäkternas förvärvande och dels de kostnader för det nödvändiga livsuppehållet, som innefattas i ortsavdraget. På det belopp, som sedan återstår, drages skatten, och först därefter förfogar den skattskyldige över sin inkomst efter fritt val. 1950 års skattelagssakkunniga säger, att avsteg från denna regel föreligger endast så till vida att avdrag av

sociala skäl medges för vissa försäkringsavgifter.

Jag måste nog, herr talman, hålla med om att om man inför den ordningen, att den skattskyldige får disponera obeskattade pengar efter fritt val, så innebär detta införande av en ny princip. Det är möjligt att den frivilliga verksamhet, varom det här är fråga, i många fall skulle behöva stödet av en sådan skattepremiering, men det är väl ändå meningen, att denna verksamhet skall vara ett utflöde av det goda hjärtelaget och inte av ekonomiska beräkningar eller av skattetänkande.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att påpeka, att den som gör en humanitär insats — och enligt min mening en sådan av första ordningen — genom att ta värd om behövande, t. ex. äldre anhöriga, inte alltid har möjlighet att åtnjuta någon skattelättnad därför. Avdrag för periodiskt understöd medges endast under vissa villkor, och skattelättnad på grund av stor försörjningsbörda medges endast om försörjningsbördan väsentligt nedsätter skatteförmågan. Många skattebetalare får därför i detta hänseende göra stora uppoffringar av de medel som återstår, sedan skatten dragits, och jag frågar mig, om det inte vore mera påkallat att för dessa införa ett skattefritt avdrag än att bereda skattelättnad för gåvor till sådana ändamål som det här är fråga om.

När man nu talar om andra länders skattelagar och skatteväsende, ser man bort från att vi i vårt land har en samhällsverksamhet i humanitära, kulturella och sociala syften, som är av enastående omfattning. Vi bestrider utgifterna för sådana ändamål i stort sett genom vad som erlägges i kommunal-skatt och landstingsskatt, och vid statsbeskattningen åtnjutes avdrag för dessa utgifter genom kommunalskatteavdrag. Jag tycker att även den principen är riktig. Om man därutöver vill göra nå-

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

got i de goda syften, varom här är fråga, anser jag att vi inte våldför oss alltför mycket på frivilligheten genom att säga, att det får göras med beskattade pengar. Men motionärerna har kanske en annan mening, och jag skall inte vidare polemisera mot dem.

De praktiska svårigheter för taxeringsarbetet som skulle uppkomma, om detta nya moment infördes i skattelagarna, skall jag inte gå in på. Jag hänvisar i detta fall endast till vad 1950 års skattelagssakkunniga anfört, vilket delvis refereras i utskottets betänkande. Vi måste enligt min mening vara mycket restriktiva i fråga om att ytterligare belasta vårt skattesystem med bestämmelser som gör taxeringsförfarandet än mera invecklat. Jag hör visserligen till dem som anser, att skattestrycket här i landet är för hårt, men jag tror inte att rätta vägen till en lättnad i skattestrycket är att införa nya avdragsbestämmelser.

Trots alla de negativa invändningar som jag här gjort, herr talman, tycker jag ändå att skattelagssakkunnigas uppslag bör beaktas. Det visar på möjligheten att vidga det sociala försäkringsavdraget, så att det kan inrymma åtminstone någon del även av sådana utgifter som dem det här är fråga om. I synnerhet om den skattskyldige binder sig för fasta avgifter under någon längre tid till ett sådant här ändamål, anser jag att det kan övervägas att undanta dessa avgifter från beskattning. Jag tycker nog att utskottet kunde ha skrivit litet starkare i detta avseende, och det är detta jag har velat ge till känna med min blanka reservation och med vad jag nu sagt. Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr *Vigelsbo* (bf) instämde häri.

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Jag kan i stort sett instämma i de uttalanden som nu gjorts

av herr Persson i Svensköpp. I utskotts- betänkandet redovisas emellertid även en motion, som är väckt i första kammaren under nr 134 och i andra kammaren under nr 173, vilken rör ett specialfall. Jag tror för min del, att hur behjärtansvärt det än skulle vara att avdrag finge göras för alla de olika ändamål, som räknats upp i motion II: 50, kan man ändå komma in på sådana vägar, att det är ganska ovisst, hur skattelagstiftningen skulle verka. I likhet med föregående talare tror jag därför att den vägen inte är lämplig.

Det kan emellertid tänkas speciella förhållanden, som ger anledning till en särslagstiftning; vi hade under andra världskriget vid olika tillfällen just en sådan speciallagstiftning, syftande till att skapa möjligheter att snabbt få ihop pengar för ett speciellt ändamål. Jag tror att vi, efter de händelser som under föregående år inträffade i Ungern, har anledning att återigen här i vårt land införa en sådan här särbestäm- melse, som ger oss möjlighet att få fram pengar hastigt och lätt. Motion II: 173 syftar till att underlätta möjligheterna att ge gåvor just till flykting- hjälp. Jag tror inte att vi hade kommit in på några farliga vägar, om vi hade gjort den lilla avvikelse som det här talas om. Jag skulle gärna ha velat yrka bifall till motionen, men allden- stund den inte innehåller någon lag- text, är det ju inte möjligt att ställa ett bifallsyrkande. Jag har emellertid med dessa ord velat motivera min egen mening i denna sak, men jag vet, att i denna mening instämmer även herr Nilsson i Svalöv, som avgivit en blank reservation till detta utskottsbetän- kande.

Herr **SUNDSTRÖM** (s):

Herr talman! Frågan om skattebe- frielse för gåvor av olika slag har va- rit föremål för behandling vid otaliga

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

tillfällen. Sådana skatteavdrag har också beslutats under särskilda förhållanden. Sålunda fick man under året före och året efter andra världskriget skatteavdrag för gåvor till luftvärnet och sjövarnarskåren, och 1944 och 1945 var det skattefrihet för hjälparbetet för lindrande av nöd bland civilbefolkningen i krigshärjade länder. Det var sålunda exceptionella förhållanden, som framkallade ett avsteg från regeln, att man skall gå mycket försiktigt fram när det gäller att bevilja avdrag av olika slag.

Sedermera har från utskottets sida intagits en mera restriktiv hållning, och vid upprepade tillfällen har utskottet uttalat och kamrarna understrekat, att endast i rena undantagsfall skall avvikelser från beskattningsreglerna ske och att det i princip är riktigt, att statsverket genom direkta anslag stöder en behjärtansvärd sak än att gå vägen via skattebefrielser. Jag tror att det är nödvändigt att man följer denna av riksdagen rekommenderade väg. Annars råkar man in i mycket underliga förhållanden. Jag anser att det anförande som herr Swedberg höll här var ett skolexempel på till vilka, jag höll på att säga absurditeter man skulle komma, om man skulle gå in på dylika petitesseer.

Den kyrkliga skatten, som är avdragsgill vid kommunal taxering, består till övervägande del av utgifter för ändamål, som inte har med den kyrkliga verksamheten att göra. När vi behandlade frågan om religionsfriheten här i riksdagen, klargjordes det, att den som utnyttjade möjligheten att utträda ur statskyrkan, skulle få sin kyrkoskatt sänkt med 40 procent. 60 procent av den kyrkliga skatten går sålunda till civil bokföring och begravningsändamål och andra rent kommunala uppgifter. Av nämnda 40 procent skulle man sedan börja skilja ut vad som åtgår till prästlöner. Vidare

skulle man skilja ut vilka uppgifter av rent kommunal art, som prästen utför och som vi sålunda alla skall bidra till, och vilken del av lönen som går till rent kyrkliga ändamål. Det skulle bli en uppdelningsprocess som skulle bli fullkomligt orimlig, både ur kontrollsynpunkt och även — medge det — ur rent praktiska och principiella synpunkter. Jag tror därför att man bör akta sig för sådana regler, vilka i ännu högre grad än nu är fallet skulle komplicera hela beskattningsförfarandet. Vilka nya anledningar till svårigheter och orättvisor som därav skulle uppkomma är lätt att föreställa sig.

Nu har emellertid skattelagssakkunniga upptagit frågan om dels avdragsrätt för sådant som kan hänföras till periodiskt understöd, dels möjligheterna att inkludera i försäkringsavdraget ett visst bidrag till humanitära ändamål. Jag är förvånad över att herr Gustafson i Göteborg, innan detta förslag har varit remissbehandlat och behandlat av Kungl. Maj:t, ställer sig här och recenserar detta betänkande på denna punkt och framför kritik mot det. Det var ju en fullkomlig överloppsgärning. Kritiken borde väl sättas in, när förslaget föreligger i sådant skick, att det för riksdagen blir fråga om att ta ställning till det förslag som beredningen har framfört. Jag kan inte erinra mig, att någon tidigare på ett sådant tidigt stadium har börjat polemisera mot de synpunkter som framförts i ett sakkunnigbetänkande.

Dessutom är det, såsom utskottet här framfört, så att när det verkligen gäller stora och betydelsefulla saker får man lita på att staten, riksdagen träder emellan och gör en verklig hjälpaktion. Det har visat sig vid olika tillfällen. 1956 års riksdag beviljade sålunda 7 miljoner kronor till Förenta Nationernas flyktingkommissariat, och inte mindre än 10 miljoner kronor an-

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

visades på tilläggsstat II för att bestrida kostnaderna för hjälp till Ungerns flyktingar.

Nu har man från flera talares sida sagt att just vid ett sådant tillfälle skulle det vara bra att ha en beredskapslagstiftning som man kunde hänvisa till och enligt vilken den som ger en gåva för sådant ändamål skulle få skatteavdrag. Jag är inte övertygad om att detta skulle ha så stor effekt. Jag vill erinra om med vilken spontanitet vädjan om hjälp i Ungernfrågan möttes av svenska folket. Jag tror att ingen tänkte på skatteavdrag i det ögonblicket, utan var och en gav efter fattig förmåga så mycket han orkade. Enligt min mening är det fullkomligt felaktigt att i sådana situationer vädja bara till den enskildes krassa önskan att få göra avdrag på skattsedeln. Han bör kunna ge sin gåva utan tanke på att han får ett sådant vederlag i andra hand. Jag vill slutligen rikta en allvarlig varning mot att börja krångla med avdrag för alla möjliga ändamål. Då vet vi sannerligen inte var vi kommer att hamna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrar *Gustafsson* i Borås (fp) och *Onsjö* (bf).

Herr **GUSTAFSON** i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att man kan sammanfatta det som sagts av bevillningsutskottets talesman i denna fråga i följande ord: »Rubba inte våra cirkular! Vi har rutat in allt så bra och hittar så bra överallt. Kom nu inte med besvärliga förslag, som kan rubba våra inrutade tankegångar!» Det är just det som vi som företräder minoriteten vill göra. Vi menar att här står vi inför ett behov som är så stort, att herrarna på majoritetens sida allvarligt bör överväga om de inte borde ta sin grundinställning under omprövning.

Här säger man att vi nu helt plötsligt skulle börja ge hjälp med obeskattade pengar. Men de pengar den enskilde medborgaren frivilligt avstår för allmännyttiga ändamål har han ju själv inte någon ekonomisk vinning av. Det bör ju vara ett motiv för att han får skatteavdrag. Man säger också att här skall det goda hjärtelaget träda fram. Javisst, det goda hjärtelaget måste finnas, annars blir det inga gåvor över huvud taget. Men om det ges möjlighet till skatteavdrag för sådana gåvor, blir det möjligt att ge *större* gåvor, och jag är säker på att de frivilliga organisationerna här i landet har svårt att förstå herr Sundströms inställning i detta avseende.

Här är det inte fråga om någon krass önskan om skattebefrielse, herr Sundström. Här är det fråga om möjlighet att av en begränsad inkomst kunna ge mera till dessa frivilliga ändamål än man eljest kan göra.

Nu säger man här att vi inte kan göra jämförelser med förhållandena i USA, ty här har vi en större samhällslik verksamhet. Det är sant att vi har större samhällslik verksamhet här, men ingen av oss skulle komma på idén att säga att samhället skall överta all frivillig verksamhet. Så länge det finns behov av frivillig verksamhet finns det också behov av att stimulera gåvor till en sådan verksamhet.

Herr Sundström säger sedan att jag står här och kritiserar — kan man tänka sig: kritiserar — en utredning som är framlagd. Ja, skulle jag inte ha rätt till det, herr Sundström, som ledamot av denna kammare när vi nu behandlar den fråga det gäller? Utredningen har för övrigt sagt nej, den har icke lagt fram något förslag till avdrag här. Den har sagt, att man kan tänka sig att i ett kommande sammanhang möjligen pröva frågan om avdragsrätt. Men utredningen har inte lagt fram något förslag, och det är vår absoluta

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

rättighet och skyldighet som reservanter att redovisa också vad utredningen sagt.

Herr SWEDBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström har ju visat att jag räknade alldeles rätt i fråga om de anmärkningar och erinringar, som jag väntade och anmälde redan i mitt förra anförande, emot de synpunkter jag tillät mig framhålla. Jag tycker emellertid att då han säger att mina synpunkter skulle leda till absurda konsekvenser, så är det ett något starkt ord.

Jag begärde, herr talman, ordet närmast för att med tillfredsställelse konstatera att herr Sundström icke gjorde någon som helst anmärkning emot konsekvensen av den principiella synpunkt som jag framhöll, nämligen en konsekvent tillämpning av religionsfrihetens princip. Jag vill till detta bara än en gång säga, att jag icke har tänkt och för närvarande i alla händelser inte har några planer på att motionera i den fråga, som jag har tillåtit mig att bringa på tal. Men jag har ansett, som jag redan tidigare sade, att den är en motivering för den mycket ringa skattebefrielse som förevarande motion syftar till, och jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska viktigt att hålla cirkulerna, herr Gustafson i Göteborg, ty redan nu är taxeringsförordningen och taxeringsförfarandet så pass komplicerade att det visst inte är någon angelägenhet att gå utöver de regler som finns och tillskapa nya och besvärliga tillämpningsregler. Vår strävan har under de senaste åren gått ut på att genom schablonavdrag och på annat sätt underlätta taxeringsarbetet för att genomföra en effektivare och rättvisare beskattning, och det är cirk-

lar som det är synnerligen värdefullt att man slår vakt om för att inte återigen komma in i svårigheter, som gör att stora belopp blir obeskattade på grund av svårigheterna att hantera taxeringsinstrumenten.

Herr Gustafson sade vidare, att om man beviljar skattefrihet, så har man utsikter att få större gåvor. Ja, det är riktigt, men samtidigt som man ger möjligheter till detta, så minskas, herr Gustafson i Göteborg, statens möjligheter att understödja liknande ändamål i precis samma grad. Vinsten är väl bara den, att den som har möjligheter att ge dylika gåvor kan stoltsera med ett större belopp. När det gäller stödet till den verksamhet, varom det är fråga, blir effekten precis densamma.

Herr Swedberg var glad över att jag inte hade tagit ställning till hans uppslag ur religionsfrihetens synpunkt och att jag sålunda skulle kunna ur denna synpunkt anse hans propå berättigat. Ja, jag vågar säga att jag är lika varm anhängare som herr Swedberg av religionsfriheten, men jag vill erinra om att den, som vill undgå att bidra till det allmännas kostnader för rent kyrkliga ändamål, har genom den nya lagstiftningen på religionsfrihetens område möjlighet att göra detta. Om man begär utträde ur statskyrkan, slipper man ju att betala något till kyrkliga ändamål.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström gjorde sig skyldig till ett ganska underligt misstag i sin argumentering, och om det är så, att herr Sundström har byggt sin negativa inställning till motionerna på en felaktig uppfattning, så bör väl herr Sundström ta saken under förnyat övervägande.

Herr Sundström säger, att i samma mån som den enskilde får avdragsrätt vid taxeringen för bidrag till här ifrågasvarande ändamål, minskas statens möj-

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

ligheter att ge gåvor till dessa ändamål lika mycket och därför blir effekten densamma när det gäller understödets omfattning. Men det måste, herr Sundström, vara ett oriktigt resonemang. Om jag på skattdelen får betala ett visst belopp i skatt för ett bidrag till ett allmännyttigt ändamål, så kan givetvis staten sedan lämna detta skattebelopp i bidrag till vederbörande verksamhet. Men får jag ett skatteavdrag för mitt bidrag, så kan jag lämna tre eller fyra gånger så mycket pengar som eljest till ifrågasvarande ändamål — jag får ju själv satsa den del av beloppet som inte motsvarar skatten.

Klart är alltså att med den metod, som vi föreslår, finns det praktiska möjligheter att tillföra dessa allmännyttiga ändamål tre, fyra gånger så stora bidrag som om man skulle gå vägen via staten. Genom skattefriheten stimuleras också den enskilde medborgaren till att frivilligt stödja verksamhet av detta slag, och det är väl något som vi alla borde vara intresserade av.

När det talas om de besvärligheter, som en skattefrihet i detta avseende skulle föra med sig, vill jag fästa uppmärksamheten på att vad motionärerna och reservanterna begär är en utredning. Nog bör väl frågan ha en sådan betydelse, att vi här i riksdagen skulle kunna bifalla kravet på en utredning. Det finns ute i landet en växande opinion för en sådan lösning som motionärerna ifrågasatt, och om förslaget blir avslaget i år kan jag försäkra herr Sundström att vi skall komma tillbaka, till dess man är villig att göra saken till föremål för en allsidig utredning.

Herr JANSSON i Aspeboda (bf):

Herr talman! När det goda hjärtat talar är det ganska lätt att komma fram med förslag, som måste stöta på patrull då man sätter sig in i vad förslagen realiter innebär.

Det brukar alltid talas om hur krångliga våra skattelagar är. Här är det fråga om en mängd olika skattefria gåvor, som skulle redovisas i deklARATIONERNA, och även om det har i motionerna pekats på vissa bestämda ändamål — humanitära, litterära, religiösa och vetenskapliga — så är därmed ingalunda klart vilka gåvor som skall vara skattefria. Vad skall egentligen betraktas som humanitära ändamål, och hur skall man ställa sig när det gäller gåvor till olika religiösa ändamål? Det kan kanske på en plats finnas tre, fyra, fem gudstjänstlokaler, som tillhör olika religiösa samfund, och alla anser det berättigat att de får skattefria gåvor för att kunna behålla sin lokal, även om den skulle stå till hälften outnyttjad.

Vad blir för övrigt konsekvensen ur skattesynpunkt för det allmänna? Ja, därom kan vi ingenting säga i dag, och vi skulle inte heller, därest motionerna skulle förverkligas, kunna säga någonting därom förrän om några år, då man vid taxeringarna fått se resultatet av att gåvor till vissa ändamål inte skulle beskattas. För övrigt är det ju inte fråga om helt obeskattade medel. Man talar här bara om den statliga inkomstskatten, men det finns ju också en kommunal skatt, och den är väl för de flesta människor större än den statliga. Jag kan därför inte se att förslaget är tillräckligt genomtänkt ens i detta avseende.

Jag måste säga, att jag blev en smula förvånad, när herr Gustafson i Göteborg här, såvitt jag uppfattade honom riktigt, beskyllde utredningsmännen för att ha gått till verket med förutfattad mening. Jag frågade ett par tre kamrater i bänkarna och de hade nog fått samma intryck som jag av herr Gustafsons yttrande på denna punkt, men det kan vara möjligt att det är fråga om ett missförstånd — det kommer väl att framgå av protokollet. Jag vill i varje fall nu säga, att jag inte har fått samma

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

uppfattning som herr Gustafson när det gäller utredningsmännen i denna fråga eller vårt utredningsväsende över huvud taget.

Det sägs sedan, att man inte skall rubba cirklarna. Jag tror, att om vi skulle få en statistik över vilket utskott här i riksdagen som mest har rubbat cirklarna när det gäller frågor, som vi har att handlägga, skulle bevillningsutskottet slå rekordet, ty det klagas allmänt bland människor ute i bygderna över att man varje år ändrar skattelagarna till någon del, och ofta på mer än en punkt, så att de har svårt att följa med. Man kan inte beskylla bevillningsutskottet för konservatism i detta avseende.

Jag understryker vad här har sagts om att vi har en skatteskala som gör, att om jag skänker en tusenlapp och har en viss inkomst betyder det att jag realiter ger ut 800 kronor, under det att det, om jag står i en annan inkomstklass, bara kostar mig realiter 350 kronor.

Jag tror inte, att de människor, som sysslar med sådana här saker, är villiga att gå med på ett bifall till motionerna, vilket skulle öka krånglet och arbetet för taxeringsmyndigheterna. Vi införde schablontaxeringen för någon tid sedan för att avhjälpa de största bristerna och de värsta besvären som vi hade med villafastigheter och egna hem. Detta skulle bli ett återfall och medföra nytt krångel i taxeringen. Jag finner inte heller någon rättvisa i ett sådant förslag.

Jag skall sluta med att för herr Swedberg framhålla, att jag tror att vi skall följa den man som sade: »Given kejsaren vad kejsaren tillhör o. s. v.»

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad

herr Jansson i Aspeboda yttrade om min inställning till utredningen om periodiskt understöd vill jag bara upprepa vad jag sade, nämligen att utredningen har valt att inskränka möjligheterna till avdragsrätt för periodiskt understöd på andra områden. Detta är sant — det kan var och en se, som har läst betänkandet — och det kan därför vara naturligt för dem att inte vilja gå med på en utvidgning av möjligheterna till periodiskt understöd på detta område. Bevillningsutskottet sade förra året, att man borde ta upp denna fråga i samband med frågan om periodiskt understöd. Nu finns inte denna utväg, enligt vad utredningen sagt, och det är därför vi velat ha en ny utredning. Vi kan inte förstå vad det skulle vara för fel att bifalla denna anhållan.

Herr Jansson i Aspeboda påstår, att bevillningsutskottet har rekord när det gäller att rubba cirklarna. Nog tycker jag, att en och annan skattelagstiftning inte har varit alltigenom nödvändig, men här borde man verkligen kunna vara tillräckligt fördomsfri för att ägna denna fråga en djupgående prövning.

Avslutningsvis vill jag citera några rader, som finns i en av årets motioner. Det är ett yttrande vid 1943 års riksdag av dåvarande statsministern. Han vänder sig i samband med ett förslag om tillfällig avdragsrätt mot en argumentering av den typ som herr Sundström här framfört med följande ord:

»Men man glömmer bort, att genom denna metod mobiliseras också en betydande enskild hjälp. Här ställes man i valet mellan om staten ensam skall överta hela kostnaden för hjälpen eller om man samtidigt genom en statlig åtgärd skall uppmuntra till enskilda insatser. Det är nämligen inte utan vidare klart, att man, därest avdrag inte kan medges, kan mobilisera den enskilda hjälpen i samma omfattning. Jag skulle tro, att den svenska riksdagen och den svenska regeringen under de närmaste

Skatteavdrag för gåvor till humanitära och vissa andra samhällsnyttiga ändamål samt till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar

åren kommer att ställas inför uppgifter av humanitär natur, som medför ganska stora anspråk på statskassan, men jag tror inte, att det vore lyckligt, om man förfor på det sättet, att den svenska allmänheten slutligen fick den uppfattningen, att allt sådant stöd skall lämnas genom staten och att den enskilde egentligen inte har någon uppgift att fylla därvidlag...»

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Jag har deltagit i utskottsbehandlingen av detta ärende, och i likhet med motionärerna anser jag, att frågan om att kunna stimulera intresset för att lämna anslag till dylika ändamål är mycket behjärtansvärd och att det skulle vara lyckligt, om den på något sätt kunnat lösas. När utskottet ändå har kommit till en uppfattning som är motsatt motionärernas, måste det ligga synnerliga skäl bakom.

Ett av dessa skäl är att man skulle införa en ny princip i vår skattelagstiftning, nämligen periodiska understöd som mottagaren inte skulle vara skyldig att ta upp såsom inkomst. Ett annat skäl — det som för mig vägt tyngst men vilket det här sagts mycket litet om — är de ökade svårigheter som skulle följa vid taxeringarna. Dem har man från motionärernas och reservanternas sida sökt vifta bort. Jag tror, att det skulle bli synnerligen svårt för en taxeringsnämnd att kunna avgöra, huruvida det föreligger religiösa, humanitära eller allmännyttiga skäl, och på grundval därav bestämma, om en gåva skall befrias från skatt eller inte. Förslaget skulle enligt mitt sätt att se medföra ytterst stora svårigheter och ökat krångel och alltså innebära ett steg i rakt motsatt riktning mot vad vi strävar efter, nämligen att förenkla taxeringsförfarandet och på så sätt skapa tid och utrymme för att kunna komma åt de skattskyldiga, som man förmenar

sig ha anledning att ägna större uppmärksamhet.

Härtill kommer en annan synpunkt. Hur skall det bli för dem, som tillhör religiösa föreningar och där betalar avgifter, jämfört med dem, som tillhör fackföreningar och dylikt? Motionärerna säger här, att det skulle medges avdragsrätt för understöd till religiösa, humanitära och vissa andra ändamål. Detta kan såvitt jag förstår innebära, att medlemsavgifter till religiösa föreningar skulle falla under bestämmelsen. Hur det blir med dem, som betalar fackföreningsavgifter, m. fl. synes ej bekymra motionärerna. Det är väl detta som ytterst ligger bakom de skattesakkunnigas resonemang om att de s. k. sociala avdragen bör efterses och att frågan således bör lösas i ett enda sammanhang.

Ja, herr talman, det här är några av de skäl som föresvävat mig och, förmodar jag, flera av bevillningsutskottets ledamöter när vi inte kunnat tillstyrka motionärernas framställning. Det är således ingen ovilja mot syftet. Det är de rent praktiska svårigheterna, som legat bakom vårt ställningstagande och som gjort det omöjligt för oss att gå med på denna framställning.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 36, röstar

Ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här- efter intagit sina platser och voterings- propositionen blivit ännu en gång upp- läst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkänna- gav, att han funne flertalet av kamma- rens ledamöter hava röstat för ja-pro- positionen. Herr Gustafson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 50 nej, varjämte 25 av kammarens leda- möter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad ut- skottet hemställt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhand- lingar.

§ 8

Föredrogos vart för sig andra lag- utskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion angående stadgande av dispensmöjlig- het för erhållande i vissa fall av trafik- kort trots nedsatt fysisk lämplighet,

nr 16, i anledning av väckta motio- ner om ändring av bestämmelserna rö- rande den yrkesmässiga beställnings- trafiken, och

nr 17, i anledning av väckt motion angående förbud mot användandet av utskjutande dekoration å bilarnas fronter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9

Ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering

Föredrogs andra lagutskottets utlå- tande nr 18, i anledning av dels Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 februari 1957 dag- tecknad proposition, nr 96, vilken hän- visats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bi- lagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas, att 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensio- nering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

13 §.

2 m o m. Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 20 procent av det belopp, varmed förmö- genheten må överstiga för gift pensions- berättigad 15 000 kronor och för annan pensionsberättigad 20 000 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

Pensionsförmån, som utgår vid lagens ikraftträdande, må dock minskas endast såvitt följer av lagrummets tidigare lydelse.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat

dels två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 444 av herr *Andersson, Torsten, m. fl.* samt II: 551 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*,

dels ock fyra före propositionens av- lämnande väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 133 av

Ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering

herr *Persson, Einar, m. fl.* samt II: 178
av fru *Lindskog m. fl.* ävensom

de likalydande motionerna I: 327 av
herr *Jansson, Erik*, samt II: 396 av her-
rar *Johansson* i Södertälje och *Sköldin*.

I motionerna I: 444 och II: 551 hade
yrkats, »att riksdagen vid behandling
av propositionen nr 96 för sin del måtte
besluta, att 13 § 2 mom. lagen den 29
juni 1946 om folkpensionering må få
följande lydelse:

Där inkomst — — — av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets
avkastning skall denna höjas med 10
procent av det belopp, varmed förmö-
genheten må överstiga för gift pensions-
berättigad 15 000 kronor och för annan
pensionsberättigad 20 000 kronor».

Utskottet hemställde

A. att riksdagen, med avslag å motio-
nerna I: 444 och II: 551, måtte bifalla
förevarande proposition nr 96;

B. att motionerna I: 327 och II: 396,
i den mån de icke kunde anses besva-
rade genom vad utskottet anfört och
hemställt, icke måtte föranleda någon
riksdagens åtgärd; samt

C. att motionerna I: 133 och II: 178
icke måtte föranleda någon riksdagens
åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru
Svenson och herr *Larsson* i Hedenäset,
vilka ansett att utskottet under A. bort
hemställa,

att riksdagen — med förklaring att
riksdagen funnit viss ändring böra vid-
tagas i det genom propositionen fram-
lagda förslaget — måtte med bifall till
motionerna I: 444 och II: 551 för sin
del antaga följande förslag till

Lag

*angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom.
lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om
folkpensionering*

Härigenom förordnas, att 13 § 2 mom.
lagen den 29 juni 1946 om folkpension-
ering skall erhålla ändrad lydelse på
sätt nedan angives.

13 §.

2 m o m. Där inkomst — — — av
Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets
avkastning skall denna höjas med 10
procent av det belopp, varmed förmö-
genheten må överstiga för gift pensions-
berättigad 15 000 kronor och för annan
pensionsberättigad 20 000 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1957.

Utskottets hemställan föredrogs; och
yttrade därvid:

Herr **LARSSON** i Hedenäset (bf):

Herr talman! Föreliggande ärende
avser ju dels en höjning av det s. k.
skärpningsfria förmögenhetsbeloppet
vid prövning av de behovsprövade pen-
sionsförmånerna, dels också en höjning
av skärpningsprocenten från tidigare
10 till 20 procent. I detta senare hän-
seende har vi reservanter anmält en av-
vikande mening och yrkat på bibehåll-
ande av procenttalet 10.

Förslaget om höjning av skärpnings-
procenten medför, att pensionstagare
som uppnår pensionsåldern efter den
1 juli detta år blir utsatta för hårdare
behovsprövning än de som uppnått pen-
sionsåldern före detta datum. Redan vid
en förmögenhet, exempelvis ett egnahem
eller ett mindre jordbruk, taxerat
till över 20 833 kronor när det gäller
ensamstående och 31 250 när det gäl-
ler äkta makar, åstadkommes en för-
sämring av de behovsprövade folkpen-
sionsförmånerna.

Det har syntts oss synnerligen tvivel-
aktigt, om det över huvud taget kan
vara riktigt att genomföra en sådan
skärpning. Därtill kommer de speciella
förhållanden som synes oss vara för
handen just nu. Det råder väl en all-
män enighet om att en förstärkning och
förbättring av folkpensionsförmånerna
inom en icke alltför avlägsen framtid
skall beslutas. Det framgår av pensions-
beredningens betänkande, att ledamö-

Ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen om folkpensionering

terna av denna kommitté varit eniga inte blott om en förstärkning av folkpensionerna utan även om en liberalisering av behovsprövningen. När en sådan reform väntas ske, kan det då vara lämpligt att för en — vi får anta och hoppas — rätt kort mellantid göra en försämring? För vår del har vi kommit till det resultatet, att detta knappast kan vara motiverat. Det kan inte vara rättvist, anser vi, att göra på det sättet, och det vållar även onödig irritation om den som uppnår pensionsåldern efter den 1/7 kommer i sämre ställning än den som uppnått pensionsåldern före detta datum.

Jag skall inte, herr talman, trötta kammaren längre, utan nöjer mig med att med hänvisning till det anförda be att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Det föreliggande rege- ringsförslaget grundar sig på en utred- ning, som är verkställd av kungl. pen- sionsstyrelsen. Regeringen uppdrog på sin tid till pensionsstyrelsen att under- söka vilken inverkan den nya fastig- hetstaxeringen skulle få på de inkomst- prövade pensionsförmånerna. Efter ve- derbörlig remissbehandling av det framlagda förslaget, varvid praktiskt taget alla remissinstanser tillstyrkte, har det föreliggande förslaget lagts fram.

Det är riktigt, som herr Larsson i He- denäset här säger, att det hela är ett provisorium. Detta har emellertid även betonats i propositionen och av utskot- tet. Det gällde ju att försöka skydda pensionärerna mot de förhöjda taxe- ringsvärdena. Förslaget innebär ju att inte endast förmögenhet i form av fast egendom påverkar dessa pensionsför- måner utan även annan förmögenhet. Då man nu har höjt de skärpningsfria beloppen med hundra procent — för äkta makar tillsammans från 15 000 till 30 000 kronor och för ensamstående

från 10 000 till 20 000 kronor — har man gått något längre än vad som mot- svarar taxeringsvärdenas höjning, åt- minstone när det gäller de egna hem- men. Det visar sig då, att man kommer upp till relativt höga förmögenhetsbe- lopp, om man skulle behålla den nuva- rande skärpningsprocenten vid 10. Man har därför föreslagit siffran 20, och detta har utskottet godtagit.

Vidare är det inte meningen att det skall ske en omräkning av samtliga de inkomstprövade pensionerna utan en- dast för nykommande. I något fall kan naturligtvis det resultatet inträffa som herr Larsson i Hedenäset här har angiv- vit, men i det stora hela innebär detta ändå en sådan förbättring, att utskottet har ansett sig böra tillstyrka förslaget.

Jag betonar ännu en gång, att detta är ett provisorium och att det kommer att prövas i samband med det pensions- förslag, som riksdagen kommer att få ta ställning till inom en icke allt för av- lägsen tid.

Herr talman! Jag ber med vad jag här har sagt att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON i Hedenäset (bf):

Herr talman! Herr Jacobsson i Tobo nämnde, att praktiskt taget alla remiss- instanser har tillstyrkt pensionsbered- ningens förslag. Jag vill inte söka för- neka detta men vill dock påpeka, att de som närmast beröres av detta ären- de, icke har biträtt förslaget beträffan- de en höjning av skärpningsprocenten. Sveriges folkpensionärers riksorganisa- tion har nämligen i sitt yttrande icke bi- trätt detta förslag.

Herr Jacobsson i Tobo nämnde vi- dare, att behovsprövade folkpensions- förmåner skulle kunna utgå även vid relativt stora förmögenheter — som väl orden föll — om procenttalet bibehål- les vid 10. Ja, det framgår ju av reciten i utskottsutlåtandet liksom av proposi- tionen och den utredning, som gjorts av

Åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn

pensionsstyrelsen. För närvarande tillåtes vid invalidpension för äkta makar en förmögenhet av upp till 57 429 kronor innan de behovsprövade förmånerna helt försvinner. Om förmögenheten har formen av ett eget hem och taxeringsvärdet höjes med 35 procent, som ju regering och utskott räknat med, så kommer fastighetsvärdet att höjas till 77 629 kronor. Det blir följaktligen en avsevärd sänkning, om gränsen enligt vad utskottet nu förordar skall vara 52 250 kronor, och ändå större blir ju skillnaden i den mån man måste räkna med en större höjning av taxeringsvärdet.

Herr Jacobsson i Tobo sade till sist, att propositionens förslag utgör en förbättring. Jag vill inte förneka att en höjning av det skärpningsfria beloppet innebär en förbättring, och i det hänseendet har vi ju anslutit oss till propositionens förslag, men vi har inte kunnat biträda att man ger med den ena handen och tar tillbaka med den andra.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Hedenäset begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit

utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

§ 10

Föredrogos vart för sig

andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om socialhjälp; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om en skyndsam utredning angående gengasberedskapen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

Åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fröken KARLSSON (h):

Herr talman! Min avsikt är icke att dra upp en debatt kring denna fråga. Jag kommer inte att ställa något yrkande men vill på ett par punkter göra ett påpekande. Jag vill varmt understryka vad utskottet anför i senare delen av sitt utlåtande.

Jag är inte riktigt tillfredsställd med påståendet att detta slag av brottslighet

Åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn

inte har ökat. Det är nog ändå en ganska märkbar ökning, även om antalet bokförda och till polisen anmälda brott inte har stigit. Den saken kan vi ju se i tidningarna dag för dag. Senast i dag kan vi läsa om ett sådant brott som inträffat under gårdagen och för vilket en niding efterspanas — det är inte fråga om det brott, som förövades i Fittja och som man nu någon tid har sysslat med, utan om ett nytt fall.

Jag vill säga ifrån — det kanske inte framgår klart av motionen — att jag inte har någon som helst önskan att skärpa straffbestämmelserna för brottslingarna. Det är inte alls min linje, utan min åsikt är, att man måste göra allt för att förebygga sådana brott, som det här är tal om. Jag hyser inte något agg eller hat mot dessa brottslingar, men däremot är jag starkt intresserad av att vi inte försummar något tillfälle att skydda kvinnor och barn.

Det sägs ofta i samband med sådana brott som det här är tal om, att de inte vållar något men för flickan eller kvinnan i fråga. Det tycker jag är att ta alldeles för lätt på saken. Vem vet vilka följder det kan få för ett barn? Barnet kanske utan att lida någon direkt kroppslig skada får en chock, vars verkningar står kvar hela livet.

Jag vill för att exemplifiera den saken anföra ett fall, som jag har följt under hela min tid som lärarinna. Ett av de första åren jag var i yrket mötte jag en skara flickor i 12- eller 13-årsåldern. Bland dessa fanns en som snarare låg över än under medelmåttan i begåvningshänseende. Hon verkade alltid isolerad och sökte inga kontakter, och jag ställde mig naturligtvis undrande inför detta. När jag kom i kontakt med hennes föräldrar fick jag veta, att denna flicka hade varit strålande glad tills hon i femårsåldern hade blivit överfallen av en sexualförbrytare. Han hade blivit skrämmd och fullföljde inte sin avsikt. Det hette då att flickan som väl var inte hade lidit något men. Nej, hon

hade tydligen inte gjort det kroppsligen, men jag har följt henne långt fram i tiden och vet att hon aldrig har blivit annat än denna skygga, försagda och ängsliga typ. En sådan följd tycker jag kan vara ännu värre än om hon hade fått enbart ett kroppsligt men.

Jag anför detta som en förklaring till att jag inte låter första lagutskottets utlåtande passera och inte förklarar mig enbart nöjd med skrivningen. Jag menar att skrivningen är mycket positiv, men det räcker inte med att vi riksdagsledamöter läser den och säger att det som där är sagt är klokt. Viktigare är att de, som i höst skall förbereda nästa års statsverksproposition, läser vad som står i utlåtandet och verkligen tar det i beaktande. Det innebär att de bör vara generösa när det gäller anslagen till forskning på detta område.

Det är närmast detta, herr talman, som har givit mig anledning att begära ordet i denna sak. Jag har som sagt icke något yrkande.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag hade inte från början tänkt yttra mig i denna fråga, men efter fröken Karlssons anförande anser jag det finns skäl för mig att säga några ord om hur utskottet har sett på detta spörsmål.

Vi är alla överens om att det är ett oerhört mörkt kapitel som berörs både i motionerna och i utskottets utlåtande. Gång efter annan förövar sexualförbrytare handlingar, vilka är svarta som det egyptiska mörkret. Jag skall emellertid inte svärta kammarens protokoll med att lämna några realistiska skildringar; det räcker med att hänvisa till vad som står i pressen.

Hur skall man nu komma till rätta med detta problem? Man kan gå olika vägar. Man kan kräva skärpta straff, och det gör man ofta i den allmänna debatten. Den vägen är relevant, om det kan sägas att lagen inte ger rum för

Åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn

straff som kan anses vara berättigade. Vad säger nu lagen på denna punkt? För vissa otuktsbrott skall enligt strafflagens kapitel 18 dömas från och med fyra till och med tio år. För mindre svåra brott dömes från och med ett till och med sex år. För andra varierande otuktsbrott dömes till två, fyra och upp till åtta år. Om sexualförbrytare genom sin handling åsamkar kvinnan svår kroppsskada, kan straffarbete utdömas med åtta eller tio år eller på livstid.

När vi i utskottet behandlade frågan, är jag övertygad om att vi alla läste på dessa lagar rätt ordentligt, och föredraganden gav en mycket klar och utförlig bild av de straff som kan ådömas förbrytare av det här slaget. Motionärerna har inte kommit med något förslag om var en lagskärpning skall sättas in. En annan sak blir naturligtvis sedan domstolarnas tillämpning av de olika lagrummen på vederbörande brottsling, men den saken kan vi ju inte bestämma.

Vi har haft denna fråga på kamrarnas bord vid riksdagarna 1949, 1951, 1952 och så nu vid denna riksdag.

Jag tror att motionen har behandlats i utskottet med allt det allvar som ämnet kräver. Motionen har varit på remiss hos fängvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens medicinska forskningsråd och en del andra institutioner. Någon har tillstyrkt motionen, andra har anslutit sig till motionens syfte, men de flesta har inskränkt sig till att understryka behov och önskemål av olika slag.

Jag var från början — det vill jag gärna deklarerera — mycket starkt betänkt på att i utskottet gå fram med en reservation och tillstyrka motionen. Men då utskottet var enigt om själva saken och kom att diskutera vägarna, fann jag det vara riktigare att ansluta mig till den skrivning som utskottet gjort. Utskottet framhåller att bestämmelserna i fråga om utskrivning och permission från anstalter har skärpts

— vi skall komma ihåg det — i ett nyligen utsänt cirkulär. Straffrättskommittén har i sitt förslag till brottsbalk redovisat sina synpunkter, och lagförslagen kommer väl snart på riksdagens bord.

Jag vill dock, herr talman, starkt framhäva, att utskottet icke vill skjuta undan en allvarlig sak med vad man brukar kalla en välvillig skrivning. När utskottet säger, att brott av det slag det här gäller måste bekämpas efter andra linjer än genom en ökning av åren på fängelse, så är det allvarligt menat, och vi har också anvisat vägarna härför. Det är ju som regel fråga om abnorma människor. Vi måste då få reda på de brottsbefrämjande faktorerna och få veta om och i vilken mån det kan skapas bättre möjligheter till medicinsk behandling av sedlighetsbrottslingarna. Forskningen vet eller känner inte några fullt effektiva metoder härvidlag. Förr var man tydligen på det klara med att operativa ingrepp av viss art gav en nära nog hundra procentig garanti. Nu svävar man på målet även beträffande dessa ingrepp och säger att detta inte gäller i alla fall.

Jag vill, herr talman, här deklarerera att orsaken till att jag ställt mig bakom denna utskottets skrivning — och det samma gäller nog åtskilliga andra inom utskottet — är att vi räknar med en snabbt intensifierad forskning. Det är nödvändigt att brottslingens både psykiska och fysiska status blir klarlagd så långt detta står i mänsklig makt. Han måste så att säga genomlysas, så att vi kan få grepp om det dunkla spel, som leder till brott av det slag som fyller oss alla med avsky. Ingen tror väl att normalt utrustade människor begår dåd av detta slag mot barn och åldringar. När vi kommit till klarhet här och fått ett fundament att stå på, kan vi lättare komma till rätta med straffsatser och frihetsberövanden och en hel del annat, som kommer in i blickfältet.

Jag vill sluta med att understryka ut-

skottets uttalande om vikten av att den medicinska och kriminologiska forskningen på detta område intensifieras och att erforderliga medel ställas till förfogande, ett uttalande som alltså går i ungefär samma riktning som fröken Karlssons anförande här i kammaren.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1957/58 m. m. jämte i ämnet väckt motion,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Undersökningar inom sötvattenslaboratoriet samt Fiske-riintendenter m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar och Omkostnader jämte i ämnena väckta motioner, och

nr 17, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier jämte i ämnena väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13

På förslag av herr förste vice talmanen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtanden nr 10 och 81 skulle uppföras sist bland 2 gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 14

Interpellation ang. upprustning av de allmänna vägarna i samband med beslut om järnvägsnedläggande

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAMRIN i Kalmar (fp), som yttrade:

Herr talman! Inom järnvägsstyrelsen pågår sedan någon tid en utredning rörande de trafiksvaga bandelarnas framtida öde. Utvecklingen på det trafiktek-niska området synes alltmer försvåra den fortsatta driften av ett flertal järnvägar runt om i vårt land, för den händelse det allmänna inte är berett att bära de förluster driftens uppehållande innebär.

De flesta av järnvägarna, som är föremål för utredning och därför råkat i farozonen, är belägna inom områden där även kommunikationerna i övrigt är mindre väl utvecklade. Det är en landsbygd med dåliga allmänna vägar och glesa bussförbindelser, som i regel kommer att drabbas av järnvägsrationaliseringen.

Det är förklarligt att de berörda invånarna och kommunerna under sådana förhållanden med oro ser fram mot ännu sämre kommunikationer, sedan också järnvägen anses ha tjänat ut. Även om det allmänna med maktmedel mot en kompakt lokal opinion kan genomföra en så genomgripande åtgärd som nedläggandet av en järnväg innebär, vore det ur alla synpunkter bättre om även den lokala opinionen kunde stämmas mildare till åtgärden.

För den händelse det i samband med framläggandet av planerna på en järnvägs indragande också från det allmänna kan ges bindande utfästelser att de allmänna vägarna inom området kommer att rustas upp med förtur och SJ:s bussförbindelser göras tätare, kommer säkerligen förståelsen för SJ:s rationaliseringsarbete att öka ute i de berörda bygderna.

Vikten av att de berörda kommunerna i god tid får taga del av utrednings-

Interpellation ang. förbättring av Härjedalens kommunikationer

arbetet och det resultat utredningen kommer till kan inte tillräckligt understrykas, även om jag är övertygad om att järnvägsstyrelsen i sitt eget intresse icke försummar att informera kommunerna om sina planer. För allmänheten vore det dock av stort intresse att få kännedom om hur statsmakterna avser att handlägga de sannolikt i fortsättningen allt vanligare ärendena rörande nedläggandet av en järnväg.

På grund av ovanstående får jag härmed anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att medverka till att i samband med beslut om järnvägsnedläggande jämväl beslutas om de allmänna vägarnas upprustande och trygghet av kommunikationsförhållandena inom de berörda områdena?

Denna anhållan bordlades.

§ 15**Interpellation ang. förbättring av Härjedalens kommunikationer**

Herr **AGERBERG** (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Kommunikationsfrågorna i landskapet Härjedalen har under senare tid fått ökad aktualitet genom de förändringar i tågförbindelserna, som enligt uppgift är planerade. Då sådana ändringar i regel medför försämrade förbindelser, är det naturligt att såväl kommunala myndigheter som turistorganisationer och inte minst den del av befolkningen, som för sin utkomst är beroende av turistnäringen, känner sig oroliga.

Turistnäringen har speciellt för västra Härjedalen fått en mycket stor betydelse och skulle med all sannolikhet kunna utvecklas ytterligare, om resemöjligheterna vore bättre. För närvarande går det fortare och är billigare att resa från Stockholm till Boden än från Stockholm till Fjällnäs i västra Härje-

dalen — om man skall använda resemöjlighet med sovagn — trots att avståndet till Boden är i det närmaste 1 100 km mot endast 800 km till Fjällnäs. De förhållandevis höga resekostnaderna sammanhänger med att kommunikationerna i Härjedalen delvis utgöres av busslinjer, varvid genomgående zontariffberäkning icke tillämpas, ehuru även busslinjerna drives av statens järnvägar. Detta är ett för glesbygderna utan järnväg synnerligen otillfredsställande förhållande, som snarast borde rättas till. Det kan även erinras om att de prisnedsättningar, som tillämpas för studerande vid järnvägsresor mellan studieorten och hemorten, icke gäller för den del av resan, som företages med SJ:s busslinjer.

För turisterna till västra Härjedalen har från SJ:s sida försök gjorts med vissa speciella förbindelser. Sålunda framfördes under någon tid en natträlsbuss med vilfåttöljer, »Härjedalingen», mellan Stockholm och Hede. Tyvärr indrogs dock denna förbindelse ganska snart, med den motiveringen att den inte frekventerades så att den blev lönsam. Enligt många bedömare berodde detta åtminstone till en del på att den inte hunnit bli inarbetad och komma in i turisternas och resebyråernas medvetande, innan den indrogs. Det torde vara ett allmänt önskemål att denna eller annan liknande förbindelse återinföres, eventuellt på prov under ytterligare någon tid.

Det står givetvis klart att även statens järnvägar måste anlägga ekonomiska synpunkter vid planering av trafiken. Emellertid har det även från statsmakternas sida vid upprepade tillfällen framhållits att enbart ekonomiska synpunkter inte kan få vara bestämmande, när det gäller kommunikationerna i de typiska glesbygderna. För bibehållande av skäliga levnadsbetingelser för befolkningen i Härjedalen är ett lösande av kommunikationsfrågorna av grundläggande betydelse. Den skärpta beskatt-

Interpellation ang. allmän reglering inom administrationen till förhindrande av olämpliga påtryckningar och underhandsdirektiv, m. m.

ning av fordon och drivmedel, som genomförts under de senaste åren och som särskilt hårt drabbat trakter med långa avstånd, har ytterligare aktualiserat dessa frågor.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att medverka till åtgärder för en förbättring av landskapet Härjedalens kommunikationer med hänsyn såväl till turistnäringens som till den bofasta befolkningens behov?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. allmän reglering inom administrationen till förhindrande av olämpliga påtryckningar och underhandsdirektiv, m. m.

Herr förste vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ELIASSON i Stockholm (fp), som yttrade:

Herr talman! I riksdagsdebatt i andra kammaren den 8 december 1953 berördes ett inom justitiedepartementet i anslutning till viss presskritik mot riksåklagarämbetet aktualiserat ärende.

Hr Waldemar Svensson anförde härvid: »Ett väntat inlägg som uteblivit, är däremot justitieministerns svar på stadsfiskal Lennart Eliassons skrivelse i mitten av maj. Denna skrivelse var ju föranledd av en framställning från justitiedepartementet genom riksåklagaren Maths Heuman samt en från riksåklagarämbetet till Eliasson överlämnad resolution av den 13 april i år. Jag vet att det finns åtskilliga som med intresse följer vad som sker och som lagt märke till att svaret uteblivit. Jag tror att det vore en fördel om de saker, varom

skriftväxlingen rörde sig, bleve offentligt klarlagda.»

I replik till herr Svensson yttrade statsrådet: »En fråga som herr Svensson i Ljungskile alldeles i inledningen av sitt anförande snuddade vid var, att man väntade svar på stadsfiskal Eliassons skrivelse vari han i våras anmälde att han inte hade fått tillräcklig hjälp i sin viktiga verksamhet som åklagare i Lundquismålet. Det har kommit svar på den frågan på det sätt som jag tycker är det riktigaste. Jag har nämligen vid tre olika tillfällen under försommaren, sommaren och hösten genom departementet övertygat mig om, att han fått all den hjälp, både polisiär och annan expertis, som han behöver för sin åklagarverksamhet. Det var det väsentliga i den skrivelsen, som dessutom innehöll en del mera perifera ting och antydningar om missförstånd om vad som kunde ha förekommit vid samtal och dylikt.»

I den åsyftade remisskrivelsen hade emellertid icke funnits någon begäran om personalförstärkning. Av denna framgick att personalfrågan icke längre var aktuell utan att påpekandet härutinnan gällt anmärkning för tidigare underlåtenhet. Den utgjorde en av flera anmärkningspunkter i Lundquismålet och andra mål. Detta framhölls i en ny skrift till statsrådet den 20 februari 1954. Sedan först erinrats om innehållet i det föregående remissvaret, varvid bl. a. i korthet rekapitulerats olika påtryckningsfall, anfördes: »Då min skrift — vilken icke innehållit begäran om personalförstärkning utan fastmera uppgift om att det i fall där tidigare underlåtenhet från riksåklagarens sida i detta hänseende påtalats personalfrågan redan vore tillfredsställande ordnad — icke får tolkas på sätt som skett utan innefattar påståenden om vissa närmare beskrivna felaktigheter från riksåklagarens sida, får jag härmed vördsam hemställa att utredning måtte verk-

Interpellation ang. allmän reglering inom administrationen till förhindrande av olämpliga påtryckningar och underhandsdirektiv, m. m.

ställas genom justitiekanslern i egen- skap av riksåklagaren disciplinärt över- ordnad myndighet.»

Något besked om vilka åtgärder stats- rådet vidtagit i anledning av dessa skrifter har icke heller härefter läm- nats.

Sedan en längre tid förflutit utan att åtminstone såvitt jag kunnat utrona nå- got åtgjorts från statsrådets sida skrev jag till JO i saken, som icke fann anled- ning till åtgärd i ärendet. Härvid vill jag dock upplysa om att den bevisning jag förklarat mig beredd att närmare ange icke upptagits. Bl. a. åsyftades hörande av vissa åklagare som varit ut- satta för påtryckningsförsök ävensom i ett ärende — där riksåklagaren sökt förmå underordnad åklagare att lämna uppgifter ägnade att ge en oriktig bild av riksåklagarens medverkan i ärendet — infordrande av ett koncept som till- ställts den underordnade åklagaren av riksåklagaren.

Med anledning av vad sålunda före- kommit hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande interpellation:

1) Överväger herr statsrådet någon allmän reglering inom administrationen till förhindrande av olämpliga påtryck- ningar och underhandsdirektiv?

2) Vilka åtgärder har herr statsrådet vidtagit med anledning av innehållet i ovan berörda skrifter?

3) Är det icke lämpligt att person som gör framställning till departemen- tet erhåller svar från departementet även om hans framställning icke föran- leder åtgärd?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Till bordläggning anmäldes

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner angående ett obligatoriskt ungdomsspa- rande, och

nr 13, i anledning av väckt motion angående vissa åtgärder till främjande av ett bostadssparande; samt

första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi- tion med förslag till lag om ändrad lydelse av 292 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse m. m.

§ 18

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Ko- nungen, nämligen

från utrikesutskottet:

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 om godkännande av Sveriges anslutning till stadgan för det internationella atomenergiorganet; och nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogö- relse från Nordiska rådets svenska de- legation;

från konstitutionsutskottet:

nr 208, i anledning av väckta motio- ner angående uppmjukning av stadgan- det i § 28 regeringsformen om svenskt medborgarskap såsom villkor för erhål- lande av offentlig tjänst i Sverige;

från bankoutskottet:

nr 203, i anledning av väckta motio- ner om upphävande av den i valutala- gen för Kungl. Maj:t givna fullmakten att medgiva öppnande och granskning av brev och andra försändelser för va- lutakontroll; samt

från tredje lagutskottet:

nr 200, i anledning av väckta motio- ner om viss ändring av vattenlagens be- stämmelser rörande syneförrättning för torrläggning av mark m. m.

§ 19

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts pro- position nr 174, med förslag till lag an- gående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o), 5:o), 11:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl.

Maj:ts regeringsrätt tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 20

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 661, av fröken *Wallerius* och fröken *Karlsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m.,

nr 662, av herrar *Pettersson* i Dahl och *Staxäng*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 153,

nr 663, av herr *Thapper m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 159, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, m. m.,

nr 664, av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 161, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 4 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

nr 665, av herr *Carlsson* i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.,

nr 666, av herr *Kollberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 167, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § allmänna ransoneringslagen m. m.,

nr 667, av herrar *Dahlén* och *Heckscher*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 168, angående uppskov med beslut över vilande förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. och 49 § 2 mom.

regeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen,

nr 668, av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 171, med förslag till lag om jordfästning m. m., och

nr 669, av herr *Braconier m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

Motionen nr 667 remitterades omedelbart till konstitutionsutskottet. Övriga motioner bordlades.

§ 21

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens andra kammare, Stockholm

Härmed får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under veckan 29 april—4 maj för att deltaga i sammanträde med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg.

Stockholm den 26 april 1957

Gunnar Heckscher

För deltagande i Europarådets vårsession anhålles om ledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. den 27/4 till och med den 6/5 1957.

Stockholm den 26 april 1957

Walter Sundström Tore Bengtsson
i Halmstad
Ingemar Andersson Gunnel Olsson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 22

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.06.

In fidem
Gunnar Britth